Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ

ଛକ୍କନିପାତପାଳି

୧। ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ

୧। ଆହୁନେୟ୍ୟୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଆହୁନେୟ୍ୟସୁତ୍ତଂ

୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଛହି [ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୮; ପଟି। ମ। ୩।୧୭]? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯଆହୁନେୟ୍ୟସୁତ୍ତଂ

୨। ‘‘ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଛହି [ଦୀ। ନି। ୩। ୩୫୬]? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋତି – ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତି, ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି; ଆୱିଭାୱଂ ତିରୋଭାୱଂ; ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ଆକାସେ; ପଥୱିଯାପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ଉଦକେ; ଉଦକେପି ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଗଚ୍ଛତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ପଥୱିଯଂ; ଆକାସେପି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ; ଇମେପି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏୱଂମହାନୁଭାୱେ ପାଣିନା ପରିମସତି [ପରାମସତି (କ।)] ପରିମଜ୍ଜତି; ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେତି।

‘‘ଦିବ୍ବାଯ, ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ଉଭୋ ସଦ୍ଦେ ସୁଣାତି – ଦିବ୍ବେ ଚ ମାନୁସେ ଚ, ଯେ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ଚ।

‘‘ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାତି। ସରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସରାଗଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନାତି, ୱୀତରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ…ପେ… ସଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱୀତଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱୀତମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସଂଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସଉତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅନୁତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନାତି।

‘‘ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ…ପେ… । ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି।

‘‘ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁଵଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ, ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି – ‘ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପନ୍ନା। ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା’ତି। ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁଵଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ, ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି।

‘‘ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି।

‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ଇନ୍ଦ୍ରିୟସୁତ୍ତଂ

୩। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଛହି? ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟେନ , ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟେନ, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟେନ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟେନ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟେନ, ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ତତିୟଂ।

୪। ବଲସୁତ୍ତଂ

୪। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଛହି? ସଦ୍ଧାବଲେନ, ୱୀରିୟବଲେନ, ସତିବଲେନ, ସମାଧିବଲେନ, ପଞ୍ଞାବଲେନ, ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମଆଜାନୀୟସୁତ୍ତଂ

୫। ‘‘ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘କତମେହି ଛହି ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଖମୋ ରସାନଂ, ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ, ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଖମୋ ରସାନଂ, ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ, ଖମୋ ଧମ୍ମାନଂ। ଇମେହି ଖୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିୟଆଜାନୀୟସୁତ୍ତଂ

୬। ''ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଖମୋ ରସାନଂ, ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ, ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ …ପେ… ଖମୋ ଧମ୍ମାନଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ତତିୟଆଜାନୀୟସୁତ୍ତଂ

୭। ''ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଖମୋ ରସାନଂ, ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ, ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ…ପେ… ଖମୋ ଧମ୍ମାନଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅନୁତ୍ତରିୟସୁତ୍ତଂ

୮।[ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୭] ''ଛୟିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁତ୍ତରିୟାନି। କତମାନି ଛ? ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସୱନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଲାଭାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିୟଂ, ପାରିଚରିୟାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିୟଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଅନୁତ୍ତରିୟାନୀ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନସୁତ୍ତଂ

୯।[ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୭] ''ଛୟିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି। କତମାନି ଛ? ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତି, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତି, ସୀଲାନୁସ୍ସତି, ଚାଗାନୁସ୍ସତି, ଦେୱତାନୁସ୍ସତି – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନୀ''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ମହାନାମସୁତ୍ତଂ

୧୦। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ। ଅଥ ଖୋ ମହାନାମୋ ସକ୍କୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ, ଖୋ ମହାନାମୋ ସକ୍କୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଅରିୟସାୱକୋ ଆଗତଫଲୋ ୱିଞ୍ଞାତସାସନୋ, ସୋ କତମେନ ୱିହାରେନ ବହୁଲଂ ୱିହରତୀ''ତି?

''ଯୋ ସୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଆଗତଫଲୋ ୱିଞ୍ଞାତସାସନୋ, ସୋ ଇମିନା ୱିହାରେନ ବହୁଲଂ ୱିହରତି। [ଅ। ନି। ୧୧।୧୧] ଇଧ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ତଥାଗତଂ ଅନୁସ୍ସରତି – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି। ଯସ୍ମିଂ, ମହାନାମ, ସମୟେ ଅରିୟସାୱକୋ ତଥାଗତଂ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ତଥାଗତଂ ଆରବ୍ଭ। ଉଜୁଗତଚିତ୍ତୋ ଖୋ ପନ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଲଭତି ଅତ୍ଥୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜଂ। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାୟତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାୟୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟୋ ସୁଖଂ ୱେଦିୟତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାନାମ – 'ଅରିୟସାୱକୋ ୱିସମଗତାୟ ପଜାୟ ସମପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରତି, ସବ୍ୟାପଜ୍ଜାୟ ପଜାୟ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜୋ ୱିହରତି, ଧମ୍ମସୋତଂ

ସମାପନ୍ନୋ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେଯ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’ତି। ଯସ୍ମିଂ, ମହାନାମ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ଧମ୍ମଂ ଆରବ୍ଭ। ଉଜୁଗତଚିତ୍ତୋ ଖୋ ପନ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଲଭତି ଅତ୍ଥୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୂପସଂହିତ ପାମୋଜ୍ଜଂ। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦିଯତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାନାମ – ‘ଅରିଯସାୱକୋ ୱିସମଗତାଯ ପଜାଯ ସମପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରତି, ସବ୍ଯାପଜ୍ଜାଯ ପଜାଯ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜୋ ୱିହରତି , ଧମ୍ମସୋତଂ ସମାପନ୍ନୋ ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ସଙ୍ଘଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଞାଯପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରି ପୁରିସଯୁଗାନି ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା ଏସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଆହୁନେଯ୍ଯୋ ପାହୁନେଯ୍ଯୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’ତି। ଯସ୍ମିଂ, ମହାନାମ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ସଙ୍ଘଂ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ସଙ୍ଘଂ ଆରବ୍ଭ। ଉଜୁଗତଚିତ୍ତୋ ଖୋ ପନ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଲଭତି ଅତ୍ଥୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜଂ। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦିଯତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାନାମ – ‘ଅରିଯସାୱକୋ ୱିସମଗତାଯ ପଜାଯ ସମପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରତି, ସବ୍ଯାପଜ୍ଜାଯ ପଜାଯ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜୋ ୱିହରତି, ଧମ୍ମସୋତଂ ସମାପନ୍ନୋ ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲାନି ଅନୁସ୍ସରତି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ଭୁଜିସ୍ସାନି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ଅପରାମଟ୍ଠାନି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି । ଯସ୍ମିଂ, ମହାନାମ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ସୀଲଂ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ସୀଲଂ ଆରବ୍ଭ। ଉଜୁଗତଚିତ୍ତୋ ଖୋ ପନ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଲଭତି ଅତ୍ଥୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜଂ। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦିଯତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାନାମ – ‘ଅରିଯସାୱକୋ ୱିସମଗତାଯ ପଜାଯ ସମପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରତି, ସବ୍ଯାପଜ୍ଜାଯ ପଜାଯ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜୋ ୱିହରତି, ଧମ୍ମସୋତଂ ସମାପନ୍ନୋ ସୀଲାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ଚାଗଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ! ଯୋହଂ ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତାଯ ପଜାଯ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସାମି ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣି ୱୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ’ତି। ଯସ୍ମିଂ, ମହାନାମ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ଚାଗଂ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି , ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ଚାଗଂ ଆରବ୍ଭ। ଉଜୁଗତଚିତ୍ତୋ ଖୋ ପନ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଲଭତି ଅତ୍ଥୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜଂ। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦିଯତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାନାମ – ‘ଅରିଯସାୱକୋ ୱିସମଗତାଯ ପଜାଯ ସମପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରତି, ସବ୍ଯାପଜ୍ଜାଯ ପଜାଯ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜୋ ୱିହରତି, ଧମ୍ମସୋତଂ ସମାପନ୍ନୋ ଚାଗାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି – ‘ସନ୍ତି ଦେୱା ଚାତୁମହାରାଜିକା [ଚାତୁମ୍ମହାରାଜିକା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ସନ୍ତି ଦେୱା ତାୱତିଂସା, ସନ୍ତି ଦେୱା ଯାମା, ସନ୍ତି ଦେୱା ତୁସିତା, ସନ୍ତି ଦେୱା ନିମ୍ମାନରତିନୋ, ସନ୍ତି ଦେୱା ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତିନୋ, ସନ୍ତି ଦେୱା ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା, ସନ୍ତି ଦେୱା ତତୁତ୍ତରି [ତତୁତ୍ତରିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ତଦୁତ୍ତରି (କ।) ଅ। ନି। ୬।୨୫; ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୬୨ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ]। ଯଥାରୂପାଯ ସଦ୍ଧାଯ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା [ତତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନା (ସୀ।), ତତ୍ଥୂପପନ୍ନା (ସ୍ୟା। କଂ।), ତତ୍ଥୁପପନ୍ନା (ଅ। ନି। ୩।୭୧)], ମଯ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପା ସଦ୍ଧା ସଂୱିଜ୍ଜତି। ଯଥାରୂପେନ ସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା, ମଯ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପଂ ସୀଲଂ ସଂୱିଜ୍ଜତି। ଯଥାରୂପେନ ସୁତେନ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା, ମଯ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପଂ ସୁତଂ ସଂୱିଜ୍ଜତି। ଯଥାରୂପେନ ଚାଗେନ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା, ମଯ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପୋ ଚାଗୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି। ଯଥାରୂପାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା, ମଯ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପା ପଞ୍ଞା ସଂୱିଜ୍ଜତୀ’ତି। ଯସ୍ମିଂ , ମହାନାମ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ତାସଞ୍ଚ ଦେୱତାନଂ

ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରତି ନେଓସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେଓସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ତା ଦେୱତା ଆରବ୍ଭ। ଉଜୁଗତଚିତ୍ତୋ ଖୋ ପନ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଲଭତି ଅତ୍ଥୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜଂ। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦିଯତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାନାମ – 'ଅରିଯସାୱକୋ ୱିସମଗତାଯ ପଜାଯ ସମପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରତି , ସବ୍ଯାପଜ୍ଜାଯ [ସବ୍ଯାପଜ୍ଝାଯ… ଅବ୍ଯାପଜ୍ଝୋ (କ।)] ପଜାଯ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜୋ [ସବ୍ଯାପଜ୍ଝାଯ… ଅବ୍ଯାପଜ୍ଝୋ (କ।)] ୱିହରତି, ଧମ୍ମସୋତଂ ସମାପନ୍ନୋ ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି'''।

''ଯୋ ସୋ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଆଗତଫଲୋ ୱିଞ୍ଞାତସାସନୋ, ସୋ ଇମିନା ୱିହାରେନ ବହୁଲଂ ୱିହରତୀ''ତି। ଦସମଂ।

ଆହୁନେଯ୍ୟୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ଆହୁନେଯ୍ୟା ଇନ୍ଦ୍ରିଯ, ବଲାନି ତଯୋ ଆଜାନୀଯା;

ଅନୁତ୍ତରିଯ ଅନୁସ୍ସତୀ, ମହାନାମେନ ତେ ଦସାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨ । ସାରଣୀଯୱଗ୍ଗୋ

୧ । ପଠମସାରଣୀଯସୁତ୍ତଂ

୧୧ । ‘‘ଛଯିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସାରଣୀଯା [ସାରାଣୀଯା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। କତମେ ଛ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯେ ତେ ଲାଭା ଧମ୍ମିକା ଧମ୍ମଲଦ୍ଧା ଅନ୍ତମସୋ ପତ୍ତପରିଯାପନ୍ନମତ୍ତମ୍ପି ତଥାରୂପେହି ଲାଭେହି ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀ ହୋତି ସୀଲୱନ୍ତେହି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସାଧାରଣଭୋଗୀ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାନି ତାନି ସୀଲାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ଭୁଜିସ୍ସାନି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ଅପରାମଟ୍ଠାନି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି ତଥାରୂପେହି ସୀଲେହି ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅରିଯା ନିଯ୍ୟାନିକା ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ ତଥାରୂପାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମା ସାରଣୀଯା’’ତି। ପଠମଂ।

୨ । ଦୁତିଯସାରଣୀଯସୁତ୍ତଂ

୧୨ । ‘‘ଛଯିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସାରଣୀଯା ପିଯକରଣା ଗରୁକରଣା ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଛ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ ପିଯକରଣୋ ଗରୁକରଣୋ ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି…ପେ… ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ ପିଯକରଣୋ ଗରୁକରଣୋ ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯେ ତେ ଲାଭା ଧମ୍ମିକା ଧମ୍ମଲଦ୍ଧା ଅନ୍ତମସୋ ପତ୍ତପରିଯାପନ୍ନମତ୍ତମ୍ପି ତଥାରୂପେହି ଲାଭେହି ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀ ହୋତି ସୀଲୱନ୍ତେହି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସାଧାରଣଭୋଗୀ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ ପିଯକରଣୋ ଗରୁକରଣୋ ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାନି ତାନି ସୀଲାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ଭୁଜିସ୍ସାନି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ଅପରାମଟ୍ଠାନି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି ତଥାରୂପେହି ସୀଲେହି ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ ପିଯକରଣୋ ଗରୁକରଣୋ ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅରିଯା ନିଯ୍ୟାନିକା ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ ତଥାରୂପାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ ପିଯକରଣୋ ଗରୁକରଣୋ ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମା ସାରଣୀଯା ପିଯକରଣା ଗରୁକରଣା ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ନିସ୍ସାରଣୀୟସୁତ୍ତଂ

୧୩। ‘‘ଛୟିମା, ଭିକ୍ଖଵେ, ନିସ୍ସାରଣୀୟା ଧାତୁୟୋ। କତମା ଛ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ‘ମେତ୍ତା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତି ଭାଵିତା ବହୁଲୀକତା ୟାନୀକତା ଵତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା; ଅଥ ଚ ପନ ମେ ବ୍ୟାପାଦୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତୀ’ତି। ସୋ ‘ମା ହେଵ’ନ୍ତିସ୍ସ ଵଚନୀୟୋ – ‘ମାୟସ୍ମା, ଏଵଂ ଅଵଚ; ମା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗଵତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗଵା ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆଵୁସୋ, ଅନଵକାସୋ ୟଂ ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିୟା ଭାଵିତାୟ ବହୁଲୀକତାୟ ୟାନୀକତାୟ ଵତ୍ଥୁକତାୟ ଅନୁଟ୍ଠିତାୟ ପରିଚିତାୟ ସୁସମାରଦ୍ଧାୟ; ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ବ୍ୟାପାଦୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ଠସ୍ସତି [ଠସ୍ସତୀତି (ସବ୍ବତ୍ଥ) ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୬ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ନେତଂ ଠାନଂ ଵିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ, ଆଵୁସୋ, ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ୟଦିଦଂ ମେତ୍ତାଚେତୋଵିମୁତ୍ତୀ’’’ତି [ମେତ୍ତାଚେତୋଵିମୁତ୍ତି (ସବ୍ବତ୍ଥ)]।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ‘କରୁଣା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତି ଭାଵିତା ବହୁଲୀକତା ୟାନୀକତା ଵତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା; ଅଥ ଚ ପନ ମେ ଵିହେସା ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତୀ’ତି। ସୋ ‘ମା ହେଵ’ନ୍ତିସ୍ସ ଵଚନୀୟୋ – ‘ମାୟସ୍ମା, ଏଵଂ ଅଵଚ; ମା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗଵତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗଵା ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆଵୁସୋ , ଅନଵକାସୋ ୟଂ କରୁଣାୟ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିୟା ଭାଵିତାୟ ବହୁଲୀକତାୟ ୟାନୀକତାୟ ଵତ୍ଥୁକତାୟ ଅନୁଟ୍ଠିତାୟ ପରିଚିତାୟ ସୁସମାରଦ୍ଧାୟ; ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ଵିହେସା ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ଠସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ଵିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ, ଆଵୁସୋ, ଵିହେସାୟ ୟଦିଦଂ କରୁଣାଚେତୋଵିମୁତ୍ତୀ’’’ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ‘ମୁଦିତା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତି ଭାଵିତା ବହୁଲୀକତା ୟାନୀକତା ଵତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା; ଅଥ ଚ ପନ ମେ ଅରତି ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତୀ’ତି। ସୋ ‘ମା ହେଵ’ନ୍ତିସ୍ସ ଵଚନୀୟୋ – ‘ମାୟସ୍ମା, ଏଵଂ ଅଵଚ; ମା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗଵତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗଵା ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ । ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆଵୁସୋ, ଅନଵକାସୋ ୟଂ ମୁଦିତାୟ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିୟା ଭାଵିତାୟ ବହୁଲୀକତାୟ ୟାନୀକତାୟ ଵତ୍ଥୁକତାୟ ଅନୁଟ୍ଠିତାୟ ପରିଚିତାୟ ସୁସମାରଦ୍ଧାୟ; ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ଅରତି ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ଠସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ଵିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ, ଆଵୁସୋ, ଅରତିୟା ୟଦିଦଂ ମୁଦିତାଚେତୋଵିମୁତ୍ତୀ’’’ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ‘ଉପେକ୍ଖା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତି ଭାଵିତା ବହୁଲୀକତା ୟାନୀକତା ଵତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା; ଅଥ ଚ ପନ ମେ ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତୀ’ତି। ସୋ ‘ମା ହେଵ’ନ୍ତିସ୍ସ ଵଚନୀୟୋ – ‘ମାୟସ୍ମା, ଏଵଂ ଅଵଚ; ମା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗଵତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗଵା ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆଵୁସୋ, ଅନଵକାସୋ ୟଂ ଉପେକ୍ଖାୟ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିୟା ଭାଵିତାୟ ବହୁଲୀକତାୟ ୟାନୀକତାୟ ଵତ୍ଥୁକତାୟ ଅନୁଟ୍ଠିତାୟ ପରିଚିତାୟ ସୁସମାରଦ୍ଧାୟ ; ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ଠସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ଵିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ, ଆଵୁସୋ, ରାଗସ୍ସ ୟଦିଦଂ ଉପେକ୍ଖାଚେତୋଵିମୁତ୍ତୀ’’’ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ‘ଅନିମିତ୍ତା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତି ଭାଵିତା ବହୁଲୀକତା ୟାନୀକତା ଵତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା; ଅଥ ଚ ପନ ମେ ନିମିତ୍ତାନୁସାରି ଵିଞ୍ଞାଣଂ ହୋତୀ’ତି। ସୋ ‘ମା ହେଵ’ନ୍ତିସ୍ସ ଵଚନୀୟୋ – ‘ମାୟସ୍ମା, ଏଵଂ ଅଵଚ; ମା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗଵତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗଵା ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆଵୁସୋ, ଅନଵକାସୋ ୟଂ ଅନିମିତ୍ତାୟ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିୟା ଭାଵିତାୟ ବହୁଲୀକତାୟ ୟାନୀକତାୟ ଵତ୍ଥୁକତାୟ ଅନୁଟ୍ଠିତାୟ ପରିଚିତାୟ ସୁସମାରଦ୍ଧାୟ; ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ନିମିତ୍ତାନୁସାରି ଵିଞ୍ଞାଣଂ ଭଵିସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ଵିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ, ଆଵୁସୋ, ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନଂ ୟଦିଦଂ ଅନିମିତ୍ତାଚେତୋଵିମୁତ୍ତୀ’’’ତି।

‘‘ଇଧ ପନ ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ‘ଅସ୍ମୀତି ଖୋ ମେ ଵିଗତଂ [ଵିଗତେ (ସ୍ୟା।)], ଅୟମହମସ୍ମୀତି ଚ [ଅୟଂ ଚକାରୋ ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୬ ନତ୍ଥି] ନ ସମନୁପସ୍ସାମି; ଅଥ ଚ ପନ ମେ ଵିଚିକିଚ୍ଛାକଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତୀ’ତି। ସୋ ‘ମା ହେଵ’ନ୍ତିସ୍ସ ଵଚନୀୟୋ – ‘ମାୟସ୍ମା, ଏଵଂ ଅଵଚ; ମା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗଵତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗଵା ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆଵୁସୋ, ଅନଵକାସୋ ୟଂ ଅସ୍ମୀତି ଵିଗତେ ଅୟମହମସ୍ମୀତି ଚ ନ ସମନୁପସ୍ସତୋ; ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ଵିଚିକିଚ୍ଛାକଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ଠସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ଵିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ, ଆଵୁସୋ, ଵିଚିକିଚ୍ଛାକଥଂକଥାସଲ୍ଲସ୍ସ ୟଦିଦଂ ଅସ୍ମୀତି ମାନସମୁଗ୍ଘାତୋ’ତି। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ନିସ୍ସାରଣୀୟା ଧାତୁୟୋ’’ତି। ତତିୟଂ।

୪। ଭଦ୍ଦକସୁତ୍ତଂ

୧୪। ତତ୍ର ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଆୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ତଥା ତଥା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ ନ ଭଦ୍ଦକଂ ମରଣଂ ହୋତି, ନ ଭଦ୍ଦିକା କାଲକିରିଯା [କାଲଂକିରିଯା (କ) ଅ। ନି। ୩।୧୧୦]। କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥା ତଥା ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ ନ ଭଦ୍ଦକଂ ମରଣଂ ହୋତି, ନ ଭଦ୍ଦିକା କାଲକିରିଯା?

‘‘ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କମ୍ମାରାମୋ ହୋତି କମ୍ମରତୋ କମ୍ମାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ଭସ୍ସାରାମୋ ହୋତି ଭସ୍ସରତୋ ଭସ୍ସାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ନିଦ୍ଦାରାମୋ ହୋତି ନିଦ୍ଦାରତୋ ନିଦ୍ଦାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ହୋତି ସଙ୍ଗଣିକରତୋ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ସଂସଗ୍ଗାରାମୋ ହୋତି ସଂସଗ୍ଗରତୋ ସଂସଗ୍ଗାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ପପଞ୍ଚାରାମୋ ହୋତି ପପଞ୍ଚରତୋ ପପଞ୍ଚାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥା ତଥା ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ ନ ଭଦ୍ଦକଂ ମରଣଂ ହୋତି, ନ ଭଦ୍ଦିକା କାଲକିରିଯା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ – ‘ଭିକ୍ଖୁ ସକ୍କାଯାଭିରତୋ ନପ୍ପଜହାସି [ନ ପହାସି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସକ୍କାଯଂ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯାଯ’’’।

‘‘ତଥା ତଥାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ ଭଦ୍ଦକଂ ମରଣଂ ହୋତି, ଭଦ୍ଦିକା କାଲକିରିଯା। କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥା ତଥା ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ ଭଦ୍ଦକଂ ମରଣଂ ହୋତି, ଭଦ୍ଦିକା କାଲକିରିଯା?

‘‘ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ନ କମ୍ମାରାମୋ ହୋତି ନ କମ୍ମରତୋ ନ କମ୍ମାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ନ ଭସ୍ସାରାମୋ ହୋତି ନ ଭସ୍ସରତୋ ନ ଭସ୍ସାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ନ ନିଦ୍ଦାରାମୋ ହୋତି ନ ନିଦ୍ଦାରତୋ ନିଦ୍ଦାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ହୋତି ନ ସଙ୍ଗଣିକରତୋ ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ନ ସଂସଗ୍ଗାରାମୋ ହୋତି ନ ସଂସଗ୍ଗରତୋ ନ ସଂସଗ୍ଗାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ନ ପପଞ୍ଚାରାମୋ ହୋତି ନ ପପଞ୍ଚରତୋ ନ ପପଞ୍ଚାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥା ତଥା ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ ଭଦ୍ଦକଂ ମରଣଂ ହୋତି, ଭଦ୍ଦିକା କାଲକିରିଯା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ – ‘ଭିକ୍ଖୁ ନିବ୍ବାନାଭିରତୋ ପଜହାସି ସକ୍କାଯଂ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯାଯା’’’ତି।

‘‘ଯୋ ପପଞ୍ଚମନୁଯୁତ୍ତୋ, ପପଞ୍ଚାଭିରତୋ ମଗୋ;

ୱିରାଧଯୀ ସୋ ନିବ୍ବାନଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁତ୍ତରଂ।

‘‘ଯୋ ଚ ପପଞ୍ଚଂ ହିତ୍ୱାନ, ନିପ୍ପପଞ୍ଚପଦେ ରତୋ;

ଆରାଧଯୀ ସୋ ନିବ୍ବାନଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁତ୍ତର’’ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ଅନୁତପ୍ପିଯସୁତ୍ତଂ

୧୫। ତତ୍ର ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ତଥା ତଥାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ କାଲକିରିଯା ଅନୁତପ୍ପା ହୋତି। କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥା ତଥା ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ କାଲକିରିଯା ଅନୁତପ୍ପା ହୋତି?

‘‘ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କମ୍ମାରାମୋ ହୋତି କମ୍ମରତୋ କମ୍ମାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ଭସ୍ସାରାମୋ ହୋତି…ପେ… ନିଦ୍ଦାରାମୋ ହୋତି… ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ହୋତି… ସଂସଗ୍ଗାରାମୋ ହୋତି… ପପଞ୍ଚାରାମୋ ହୋତି ପପଞ୍ଚରତୋ ପପଞ୍ଚାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥା ତଥା ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ କାଲକିରିଯା ଅନୁତପ୍ପା ହୋତି । ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ – ‘ଭିକ୍ଖୁ ସକ୍କାଯାଭିରତୋ ନପ୍ପଜହାସି ସକ୍କାଯଂ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯାଯ’’’।

‘‘ତଥା ତଥାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ କାଲକିରିଯା ଅନନୁତପ୍ପା ହୋତି। କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥା ତଥା ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ କାଲକିରିଯା ଅନନୁତପ୍ପା ହୋତି?

‘‘ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ନ କମ୍ମାରାମୋ ହୋତି ନ କମ୍ମରତୋ ନ କମ୍ମାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ନ ଭସ୍ସାରାମୋ ହୋତି…ପେ… ନ ନିଦ୍ଦାରାମୋ ହୋତି…

ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ହୋତି… ନ ସଂସଗ୍ଗାରାମୋ ହୋତି… ନ ପପଞ୍ଚାରାମୋ ହୋତି ନ ପପଞ୍ଚରତୋ ନ ପପଞ୍ଚାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥା ତଥା ୱିହାରଂ କପ୍ପେତି ଯଥା ଯଥାସ୍ସ ୱିହାରଂ କପ୍ପଯତୋ କାଲକିରିଯା ଅନନୁତପ୍ପା ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ – 'ଭିକ୍ଖୁ ନିବ୍ବାନାଭିରତୋ ପଜହାସି ସକ୍କାଯଂ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯାଯା'''ତି।

''ଯୋ ପପଞ୍ଚମନୁଯୁତ୍ତୋ, ପପଞ୍ଚାଭିରତୋ ମଗୋ;

ୱିରାଧଯୀ ସୋ ନିବ୍ବାନଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁତ୍ତରଂ।

''ଯୋ ଚ ପପଞ୍ଚଂ ହିତ୍ୱାନ, ନିପ୍ପପଞ୍ଚପଦେ ରତୋ;

ଆରାଧଯୀ ସୋ ନିବ୍ବାନଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁତ୍ତର''ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ନକୁଲପିତୁସୁତ୍ତଂ

୧୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଭଗ୍ଗେସୁ ୱିହରତି ସୁସୁମାରଗିରେ [ସୁଂସୁମାରଗିରେ (ସୀ। ପୀ।), ସଂସୁମାରଗିରେ (କତ୍ଥଚି)] ଭେସକଳାୱନେ ମିଗଦାଯେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ନକୁଲପିତା ଗହପତି ଆବାଧିକୋ ହୋତି ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ଅଥ ଖୋ ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ନକୁଲପିତରଂ ଗହପତିଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ମା ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ସାପେକ୍ଖୋ [ସାପେଖୋ (ପୀ। କ।)] କାଲମକାସି। ଦୁକ୍ଖା, ଗହପତି, ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା; ଗରହିତା ଚ ଭଗୱତା ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା। ସିଯା ଖୋ ପନ ତେ, ଗହପତି, ଏୱମସ୍ସ – 'ନ ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ମମଚ୍ଚଯେନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି [ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।), ସକ୍କୋତି (ପୀ। କ।)] ଦାରକେ ପୋସେତୁଂ, ଘରାୱାସଂ ସନ୍ଧରିତୁ'ନ୍ତି [ସନ୍ଧରିତୁନ୍ତି (କ।), ସଣ୍ଠରିତୁଂ (ସ୍ୟା।)]। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଗହପତି, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କୁସଲାହଂ, ଗହପତି, କପ୍ପାସଂ କନ୍ତିତୁଂ ୱେଣିଂ ଓଲିଖିତୁଂ। ସକ୍କୋମହଂ, ଗହପତି, ତୱଚ୍ଚଯେନ ଦାରକେ ପୋସେତୁଂ, ଘରାୱାସଂ ସନ୍ଧରିତୁଂ। ତସ୍ମାତିହ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ମା ସାପେକ୍ଖୋ କାଲମକାସି। ଦୁକ୍ଖା, ଗହପତି, ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା; ଗରହିତା ଚ ଭଗୱତା ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା।

''ସିଯା ଖୋ ପନ ତେ, ଗହପତି, ଏୱମସ୍ସ – 'ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ମମଚ୍ଚଯେନ ଅଞ୍ଞଂ ଘରଂ [ଭତ୍ତାରଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), ୱୀରଂ (ସୀ।)] ଗମିସ୍ସତୀ'ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଗହପତି, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତ୍ୱଞ୍ଚେୱ ଖୋ, ଗହପତି, ଜାନାସି ଅହଞ୍ଚ, ଯଂ ନୋ [ଯଦା ତେ (ସୀ।), ଯଥା (ସ୍ୟା।), ଯଥା ନୋ (ପୀ।)] ସୋଳସୱସ୍ସାନି ଗହଟ୍ଠକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସମାଚିଣ୍ଣଂ [ସମାଦିନ୍ନଂ (ସୀ।)]। ତସ୍ମାତିହ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ମା ସାପେକ୍ଖୋ କାଲମକାସି। ଦୁକ୍ଖା, ଗହପତି, ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା; ଗରହିତା ଚ ଭଗୱତା ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା।

''ସିଯା ଖୋ ପନ ତେ, ଗହପତି, ଏୱମସ୍ସ – 'ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ମମଚ୍ଚଯେନ ନ ଦସ୍ସନକାମା ଭୱିସ୍ସତି ଭଗୱତୋ ନ ଦସ୍ସନକାମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସା'ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଗହପତି, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅହଞ୍ହି, ଗହପତି, ତୱଚ୍ଚଯେନ ଦସ୍ସନକାମତରା ଚେୱ ଭୱିସ୍ସାମି ଭଗୱତୋ, ଦସ୍ସନକାମତରା ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ। ତସ୍ମାତିହ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ମା ସାପେକ୍ଖୋ କାଲମକାସି। ଦୁକ୍ଖା, ଗହପତି, ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା; ଗରହିତା ଚ ଭଗୱତା ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା।

''ସିଯା ଖୋ ପନ ତେ, ଗହପତି, ଏୱମସ୍ସ – 'ନ ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ମମଚ୍ଚଯେନ ସୀଲେସୁ [ନକୁଲମାତା… ନ ସୀଲେସୁ (ସୀ। ପୀ।)] ପରିପୂରକାରିନୀ'ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଗହପତି, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯାୱତା ଖୋ, ଗହପତି, ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାୱିକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିନିଯୋ, ଅହଂ ତାସଂ ଅଞ୍ଞତରା। ଯସ୍ସ ଖୋ ପନସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା – ଅଯଂ ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗ୍ଗେସୁ ୱିହରତି ସୁସୁମାରଗିରେ ଭେସକଳାୱନେ ମିଗଦାଯେ – ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛତୁ। ତସ୍ମାତିହ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ମା ସାପେକ୍ଖୋ କାଲମକାସି । ଦୁକ୍ଖା, ଗହପତି, ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା; ଗରହିତା ଚ ଭଗୱତା ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା।

''ସିଯା ଖୋ ପନ ତେ, ଗହପତି, ଏୱମସ୍ସ – 'ନ ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ଲାଭିନୀ [ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ନ ଲାଭିନୀ (ପୀ।)] ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସା'ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଗହପତି, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯାୱତା ଖୋ, ଗହପତି, ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାୱିକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା

ଲାଭିନିଯୋ ଅଚ୍ଛତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ, ଅହଂ ତାସଂ ଅଞ୍ଞତରା। ଯସ୍ସ ଖୋ ପନସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା – ଅଯଂ ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗ୍ଗେସୁ ୱିହରତି ସୁସୁମାରଗିରେ ଭେସକଳାୱନେ ମିଗଦାଯେ – ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛତୁ। ତସ୍ମାତିହ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ମା ସାପେକ୍ଖୋ କାଲମକାସି। ଦୁକ୍ଖା, ଗହପତି, ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା; ଗରହିତା ଚ ଭଗୱତା ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା।

''ସିଯା ଖୋ ପନ ତେ, ଗହପତି, ଏୱମସ୍ସ – 'ନ ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଓଗାଧପ୍ପତ୍ତା ପତିଗାଧପ୍ପତ୍ତା ଅସ୍ସାସପ୍ପତ୍ତା ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛା ୱିଗତକଥଂକଥା ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତା ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯା ସତ୍ଥୁସାସନେ ୱିହରତୀ'ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଗହପତି, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯାୱତା ଖୋ, ଗହପତି, ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାୱିକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଓଗାଧପ୍ପତ୍ତା ପତିଗାଧପ୍ପତ୍ତା ଅସ୍ସାସପ୍ପତ୍ତା ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛା ୱିଗତକଥଂକଥା ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତା ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯା ସତ୍ଥୁସାସନେ ୱିହରନ୍ତି, ଅହଂ ତାସଂ ଅଞ୍ଞତରା। ଯସ୍ସ ଖୋ ପନସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା – ଅଯଂ ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗ୍ଗେସୁ ୱିହରତି ସୁସୁମାରଗିରେ ଭେସକଳାୱନେ ମିଗଦାଯେ – ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛତୁ। ତସ୍ମାତିହ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ମା ସାପେକ୍ଖୋ କାଲମକାସି। ଦୁକ୍ଖା ଗହପତି ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା; ଗରହିତା ଚ ଭଗୱତା ସାପେକ୍ଖସ୍ସ କାଲକିରିଯା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ନକୁଲପିତୁନୋ ଗହପତିସ୍ସ ନକୁଲମାତରା [ନକୁଲମାତାଯ (ସୀ। ସ୍ୟା।), ନକୁଲମାତୁଯା (କ।)] ଗହପତାନିଯା ଇମିନା ଓୱାଦେନ ଓୱଦିଯମାନସ୍ସ ସୋ ଆବାଧୋ ଠାନସୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି। ୱୁଟ୍ଠହି [ୱୁଟ୍ଠାତି (କ।)] ଚ ନକୁଲପିତା ଗହପତି ତମ୍ହା ଆବାଧା; ତଥା ପହୀନୋ ଚ ପନ ନକୁଲପିତୁନୋ ଗହପତିସ୍ସ ସୋ ଆବାଧୋ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ନକୁଲପିତା ଗହପତି ଗିଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ [''ଗିଲାନଭାୱତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଠିତୋ, ଭାୱପ୍ପଧାନୋ ହି ଅଯଂ ନିଦ୍ଦେସୋ''ତି ଟୀକାସଂୱଣ୍ଣନା] ଅଚିରୱୁଟ୍ଠିତୋ ଗେଲଞ୍ଞା ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ନକୁଲପିତରଂ ଗହପତିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଲାଭା ତେ, ଗହପତି, ସୁଲଦ୍ଧଂ ତେ, ଗହପତି! ଯସ୍ସ ତେ ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ଓୱାଦିକା ଅନୁସାସିକା। ଯାୱତା ଖୋ, ଗହପତି, ମମ ସାୱିକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିନିଯୋ, ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ତାସଂ ଅଞ୍ଞତରା। ଯାୱତା ଖୋ, ଗହପତି, ମମ ସାୱିକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ଲାଭିନିଯୋ ଅଚ୍ଛତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ, ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ତାସଂ ଅଞ୍ଞତରା। ଯାୱତା ଖୋ, ଗହପତି, ମମ ସାୱିକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଓଗାଧପ୍ପତ୍ତା ପତିଗାଧପ୍ପତ୍ତା ଅସ୍ସାସପ୍ପତ୍ତା ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛା ୱିଗତକଥଂକଥା ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତା ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯା ସତ୍ଥୁସାସନେ ୱିହରନ୍ତି, ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ତାସଂ ଅଞ୍ଞତରା। ଲାଭା ତେ, ଗହପତି, ସୁଲଦ୍ଧଂ ତେ, ଗହପତି! ଯସ୍ସ ତେ ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ଓୱାଦିକା ଅନୁସାସିକା''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସୋପ୍ପସୁତ୍ତଂ

୧୭। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନୁପଟ୍ଠାନସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନୁପଟ୍ଠାନସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ…ପେ… ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ମହାକସ୍ସପୋ… ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ମହାକଚ୍ଚାଯନୋ… ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ମହାକୋଟ୍ଠିକୋ [ମହାକୋଟ୍ଠିତୋ (ସୀ। ପୀ।)] … ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ମହାଚୁନ୍ଦୋ… ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ମହାକପ୍ପିନୋ… ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ… ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ରେୱତୋ… ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ଆନନ୍ଦୋ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନୁପଟ୍ଠାନସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ନିସଜ୍ଜାଯ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ୱିହାରଂ ପାୱିସି। ତେପି ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଯଥାୱିହାରଂ ଅଗମଂସୁ। ଯେ ପନ ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂ ନୱା ଅଚିରପବ୍ବଜିତା ଅଧୁନାଗତା ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ତେ ଯାୱ ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନା କାକଚ୍ଛମାନା ସୁପିଂସୁ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଯାୱ ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନା କାକଚ୍ଛମାନେ ସୁପନ୍ତେ। ଦିସ୍ୱା ଯେନୁପଟ୍ଠାନସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି –

''କହଂ ନୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ? କହଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ? କହଂ ମହାକସ୍ସପୋ? କହଂ ମହାକଚ୍ଚାଯନୋ? କହଂ ମହାକୋଟ୍ଠିକୋ? କହଂ ମହାଚୁନ୍ଦୋ? କହଂ ମହାକପ୍ପିନୋ? କହଂ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ? କହଂ ରେୱତୋ? କହଂ ଆନନ୍ଦୋ? କହଂ ନୁ ଖୋ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥେରା ସାୱକା ଗତା''ତି? ''ତେପି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଯଥାୱିହାରଂ ଅଗମଂସୂ''ତି। ''କେନ ନୋ [କେନ ନୋ (କ।), କେ ନୁ (କତ୍ଥଚି)] ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ନାଗତାତି [ଭିକ୍ଖୂ ନୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ଭିକ୍ଖୂ ଗତାତି (?)] ଯାୱ ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନା କାକଚ୍ଛମାନା ସୁପଥ? ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା – 'ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ [ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ (କ।)] ଯାୱଦତ୍ଥଂ ସେଯ୍ୟସୁଖଂ

ପସ୍ସସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଯାୱଜୀୱଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଜନପଦସ୍ସ ୱା ପିଯୋ ମନାପୋ'''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ – 'ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ସେଯ୍ଯସୁଖଂ ପସ୍ସସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଯାୱଜୀୱଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଜନପଦସ୍ସ ୱା ପିଯୋ ମନାପୋ'''ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା – 'ରଟ୍ଠିକୋ…ପେ… ପେତ୍ତଣିକୋ… ସେନାପତିକୋ… ଗାମଗାମଣିକୋ [ଗାମଗାମିକୋ (ସୀ। ପୀ।)] … ପୂଗଗାମଣିକୋ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ସେଯ୍ଯସୁଖଂ ପସ୍ସସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଯାୱଜୀୱଂ ପୂଗଗାମଣିକତ୍ତଂ କାରେନ୍ତୋ ପୂଗସ୍ସ ୱା ପିଯୋ ମନାପୋ'''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ – 'ପୂଗଗାମଣିକୋ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ସେଯ୍ଯସୁଖଂ ପସ୍ସସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଯାୱଜୀୱଂ ପୂଗଗାମଣିକତ୍ତଂ ୱା କାରେନ୍ତୋ ପୂଗସ୍ସ ୱା ପିଯୋ ମନାପୋ'''ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା – 'ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଂ ସେଯ୍ଯସୁଖଂ ପସ୍ସସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୂ ଜାଗରିଯଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତୋ ଅୱିପସ୍ସକୋ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପୁବ୍ବରତ୍ତାପରରତ୍ତଂ ବୋଧିପକ୍ଖିଯାନଂ [ବୋଧପକ୍ଖିଯାନଂ (ସୀ।), ବୋଧପକ୍ଖିକାନଂ (ପୀ।)] ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତୋ'''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ – 'ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଂ ସେଯ୍ଯସୁଖଂ ପସ୍ସସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୂ ଜାଗରିଯଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତୋ ଅୱିପସ୍ସକୋ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପୁବ୍ବରତ୍ତାପରରତ୍ତଂ ବୋଧିପକ୍ଖିଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତୋ'''ତି।

''ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରା ଭୱିସ୍ସାମ, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁନୋ, ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା, ୱିପସ୍ସକା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ , ପୁବ୍ବରତ୍ତାପରରତ୍ତଂ ବୋଧିପକ୍ଖିଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ, ଭାୱନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରିସ୍ସାମା'ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ମଚ୍ଛବନ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୧୮। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ମଚ୍ଛିକଂ ମଚ୍ଛବନ୍ଧଂ ମଚ୍ଛେ ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣମାନଂ। ଦିସ୍ୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ପସ୍ସଥ ନୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅମୁଂ ମଚ୍ଛିକଂ ମଚ୍ଛବନ୍ଧଂ ମଚ୍ଛେ ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣମାନ''ନ୍ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା – 'ମଚ୍ଛିକୋ ମଚ୍ଛବନ୍ଧୋ ମଚ୍ଛେ ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣମାନୋ ତେନ କମ୍ମେନ ତେନ ଆଜୀୱେନ ହତ୍ଥିଯାଯୀ ୱା ଅସ୍ସଯାଯୀ ୱା ରଥଯାଯୀ ୱା ଯାନଯାଯୀ ୱା ଭୋଗଭୋଗୀ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ'''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ'' । ''ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ – 'ମଚ୍ଛିକୋ ମଚ୍ଛବନ୍ଧୋ ମଚ୍ଛେ ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣମାନୋ ତେନ କମ୍ମେନ ତେନ ଆଜୀୱେନ ହତ୍ଥିଯାଯୀ ୱା ଅସ୍ସଯାଯୀ ୱା ରଥଯାଯୀ ୱା ଯାନଯାଯୀ ୱା ଭୋଗଭୋଗୀ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ'ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତେ ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଚ୍ଛେ ୱଜ୍ଝେ ୱଧାଯୁପନୀତେ [ୱଧାଯାନୀତେ (ସ୍ୟା। କଂ।), ୱଧାଯ ନୀତେ (କ।)] ପାପକେନ ମନସାନୁପେକ୍ଖତି, ତସ୍ମା ସୋ ନେୱ ହତ୍ଥିଯାଯୀ ହୋତି ନ ଅସ୍ସଯାଯୀ ନ ରଥଯାଯୀ ନ ଯାନଯାଯୀ ନ ଭୋଗଭୋଗୀ, ନ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା – 'ଗୋଘାତକୋ ଗାୱୋ ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣମାନୋ ତେନ କମ୍ମେନ ତେନ ଆଜୀୱେନ ହତ୍ଥିଯାଯୀ ୱା ଅସ୍ସଯାଯୀ ୱା ରଥଯାଯୀ ୱା ଯାନଯାଯୀ ୱା ଭୋଗଭୋଗୀ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ'''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ – 'ଗୋଘାତକୋ ଗାୱୋ ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣମାନୋ ତେନ କମ୍ମେନ ତେନ ଆଜୀୱେନ ହତ୍ଥିଯାଯୀ ୱା ଅସ୍ସଯାଯୀ ୱା ରଥଯାଯୀ ୱା ଯାନଯାଯୀ ୱା ଭୋଗଭୋଗୀ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ'ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତେ ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଗାୱୋ ୱଜ୍ଝେ ୱଧାଯୁପନୀତେ ପାପକେନ ମନସାନୁପେକ୍ଖତି, ତସ୍ମା ସୋ ନେୱ ହତ୍ଥିଯାଯୀ ହୋତି ନ ଅସ୍ସଯାଯୀ ନ ରଥଯାଯୀ ନ ଯାନଯାଯୀ ନ ଭୋଗଭୋଗୀ, ନ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି''।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା – ‘ଓରବ୍ଭିକୋ…ପେ… ସୂକରିକୋ [ସୋକରିକୋ (ସ୍ୟା।)] …ପେ… ସାକୁଣିକୋ…ପେ… ମାଗୱିକୋ ମଗେ [ମିଗେ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣମାନୋ ତେନ କମ୍ମେନ ତେନ ଆଜୀୱେନ ହତ୍ଥିଯାଯୀ ୱା ଅସ୍ସଯାଯୀ ୱା ରଥଯାଯୀ ୱା ଯାନଯାଯୀ ୱା ଭୋଗଭୋଗୀ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ’’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ – ‘ମାଗୱିକୋ ମଗେ ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣମାନୋ ତେନ କମ୍ମେନ ତେନ ଆଜୀୱେନ ହତ୍ଥିଯାଯୀ ୱା ଅସ୍ସଯାଯୀ ୱା ରଥଯାଯୀ ୱା ଯାନଯାଯୀ ୱା ଭୋଗଭୋଗୀ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ’ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତେ ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଗେ ୱଜ୍ଝେ ୱଧାଯୁପନୀତେ ପାପକେନ ମନସାନୁପେକ୍ଖତି, ତସ୍ମା ସୋ ନେୱ ହତ୍ଥିଯାଯୀ ହୋତି ନ ଅସ୍ସଯାଯୀ ନ ରଥଯାଯୀ ନ ଯାନଯାଯୀ ନ ଭୋଗଭୋଗୀ, ନ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି। ତେ ହି (ନାମ) [( ) ବହୂସୁ ନତ୍ଥି] ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିରଚ୍ଛାନଗତେ ପାଣେ ୱଜ୍ଝେ ୱଧାଯୁପନୀତେ ପାପକେନ ମନସାନୁପେକ୍ଖମାନୋ [ମନସାନୁପେକ୍ଖତି, ତସ୍ମା ସୋ (ସ୍ୟା। କା।)] ନେୱ ହତ୍ଥିଯାଯୀ ଭୱିସ୍ସତି [ହୋତି (ସ୍ୟା। କା।)] ନ ଅସ୍ସଯାଯୀ ନ ରଥଯାଯୀ ନ ଯାନଯାଯୀ ନ ଭୋଗଭୋଗୀ, ନ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାୱସିସ୍ସତି [ଅଜ୍ଝାୱସତି (ସ୍ୟା। କା।)]। କୋ ପନ ୱାଦୋ ଯଂ ମନୁସ୍ସଭୂତଂ ୱଜ୍ଝଂ ୱଧାଯୁପନୀତଂ ପାପକେନ ମନସାନୁପେକ୍ଖତି! ତଞ୍ହି ତସ୍ସ [ତଂ ହିସ୍ସ (ପୀ। କା।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ। କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମମରଣସ୍ସତିସୁତ୍ତଂ

୧୯। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ନାତିକେ [ନାଦିକେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ଅ। ନି। ୮।୭୩] ୱିହରତି ଗିଞ୍ଜକାୱସଥେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି । ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ମରଣସ୍ସତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା। ଭାୱେଥ ନୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି?

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି। ‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭାୱେସି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି? ‘‘ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ , ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହୋ ୱତାହଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଜୀୱେଯ୍ୟଂ, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ୟଂ, ବହୁ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’ତି। ଏୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞତରୋପି ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହମ୍ପି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି। ‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭାୱେସି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି? ‘‘ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହୋ ୱତାହଂ ଦିୱସଂ ଜୀୱେଯ୍ୟଂ, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ୟଂ, ବହୁ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’ତି। ଏୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞତରୋପି ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହମ୍ପି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି। ‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭାୱେସି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି ? ‘‘ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହୋ ୱତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀୱେଯ୍ୟଂ ଯଦନ୍ତରଂ ଏକପିଣ୍ଡପାତଂ ଭୁଞ୍ଜାମି, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ୟଂ, ବହୁ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’ତି। ଏୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞତରୋପି ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହମ୍ପି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି। ‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭାୱେସି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି? ‘‘ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହୋ ୱତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀୱେଯ୍ୟଂ ଯଦନ୍ତରଂ ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ଚ ଆଲୋପେ ସଙ୍ଖାଦିତ୍ୱା [ସଙ୍ଖରିତ୍ୱା (କା।)] ଅଜ୍ଝୋହରାମି, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ୟଂ, ବହୁ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’ତି। ଏୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞତରୋପି ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହମ୍ପି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି। ‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭାୱେସି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି? ‘‘ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହୋ ୱତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀୱେଯ୍ୟଂ ଯଦନ୍ତରଂ ଏକଂ ଆଲୋପଂ ସଙ୍ଖାଦିତ୍ୱା [ସଂହରିତ୍ୱା (କା।)] ଅଜ୍ଝୋହରାମି, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ୟଂ, ବହୁ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’ତି। ଏୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞତରୋପି ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହମ୍ପି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି। ‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭାୱେସି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି? ‘‘ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ , ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହୋ ୱତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀୱେଯ୍ୟଂ ଯଦନ୍ତରଂ ଅସ୍ସସିତ୍ୱା ୱା ପସ୍ସସାମି ପସ୍ସସିତ୍ୱା ୱା ଅସ୍ସସାମି, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ୟଂ, ବହୁ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’ତି। ଏୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭାୱେମି ମରଣସ୍ସତି’’ନ୍ତି।

ଏଓଂ ଵୁତ୍ତେ ଭଗଵା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଯୋ ଚାଯଂ [ଯ୍ଵାଯଂ (ପୀ। କା)], ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାଵେତି – ‘ଅହୋ ଵତାହଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିଵଂ ଜୀଵେଯ୍ଯଂ, ଭଗଵତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ଯଂ, ବହୁ ଵତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’’’ତି।

‘‘ଯୋ ଚାଯଂ [ଯୋପାଯଂ (କା)], ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାଵେତି – ‘ଅହୋ ଵତାହଂ ଦିଵସଂ ଜୀଵେଯ୍ଯଂ, ଭଗଵତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ଯଂ, ବହୁ ଵତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’’’ତି।

‘‘ଯୋ ଚାଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାଵେତି – ‘ଅହୋ ଵତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀଵେଯ୍ଯଂ ଯଦନ୍ତରଂ ଏକପିଣ୍ଡପାତଂ ଭୁଞ୍ଜାମି, ଭଗଵତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ଯଂ, ବହୁ ଵତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’’’ତି।

‘‘ଯୋ ଚାଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାଵେତି – ‘ଅହୋ ଵତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀଵେଯ୍ଯଂ ଯଦନ୍ତରଂ ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ଚ ଆଲୋପେ ସଙ୍ଖାଦିତ୍ଵା ଅଜ୍ଝୋହରାମି, ଭଗଵତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ଯଂ , ବହୁ ଵତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’ତି। ଇମେ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ପମତ୍ତା ଵିହରନ୍ତି ଦନ୍ଧଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାଵେନ୍ତି ଆସଵାନଂ ଖଯାଯ।

‘‘ଯୋ ଚ ଖ୍ଵାଯଂ [ଯୋପାଯଂ (କା)], ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାଵେତି – ‘ଅହୋ ଵତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀଵେଯ୍ଯଂ ଯଦନ୍ତରଂ ଏକଂ ଆଲୋପଂ ସଙ୍ଖାଦିତ୍ଵା ଅଜ୍ଝୋହରାମି, ଭଗଵତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ଯଂ, ବହୁ ଵତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’’’ତି।

‘‘ଯୋ ଚାଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାଵେତି – ‘ଅହୋ ଵତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀଵେଯ୍ଯଂ ଯଦନ୍ତରଂ ଅସ୍ସସିତ୍ଵା ଵା ପସ୍ସସାମି ପସ୍ସସିତ୍ଵା ଵା ଅସ୍ସସାମି, ଭଗଵତୋ ସାସନଂ ମନସି କରେଯ୍ଯଂ, ବହୁ ଵତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସା’ତି। ଇମେ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଵିହରନ୍ତି ତିକ୍ଖଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାଵେନ୍ତି ଆସଵାନଂ ଖଯାଯ।

‘‘ତସ୍ମାତିହ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଏଵଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘ଅପ୍ପମତ୍ତା ଵିହରିସ୍ସାମ, ତିକ୍ଖଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାଵେସ୍ସାମ ଆସଵାନଂ ଖଯାଯା’ତି। ଏଵଞ୍ହି ଵୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ନଵମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯମରଣସ୍ସତିସୁତ୍ତଂ

୨୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ନାତିକେ ଵିହରତି ଗିଞ୍ଜକାଵସଥେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗଵା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ମରଣସ୍ସତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭାଵିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା। କଥଂ ଭାଵିତା ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମରଣସ୍ସତି କଥଂ ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା?

‘‘ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଦିଵସେ ନିକ୍ଖନ୍ତେ ରତ୍ତିଯା ପତିହିତାଯ [ପଟିଗତାଯ (କା) ଅ। ନି। ୮।୭୪] ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ବହୁକା ଖୋ ମେ ପଚ୍ଚଯା ମରଣସ୍ସ – ଅହି ଵା ମଂ ଡଂସେଯ୍ଯ, ଵିଚ୍ଛିକୋ ଵା ମଂ ଡଂସେଯ୍ଯ, ସତପଦୀ ଵା ମଂ ଡଂସେଯ୍ଯ; ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲକିରିଯା , ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ। ଉପକ୍ଖଲିତ୍ଵା ଵା ପପତେଯ୍ଯଂ, ଭତ୍ତଂ ଵା ମେ ଭୁତ୍ତଂ ବ୍ୟାପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ପିତ୍ତଂ ଵା ମେ କୁପ୍ପେଯ୍ଯ , ସେମ୍ହଂ ଵା ମେ କୁପ୍ପେଯ୍ଯ, ସତ୍ଥକା ଵା ମେ ଵାତା କୁପ୍ପେଯ୍ଯୁଂ; ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲକିରିଯା, ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ’ତି। ତେନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନା ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପ୍ପହୀନା, ଯେ ମେ ଅସ୍ସୁ ରତ୍ତିଂ କାଲଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯାଯା’’’ତି।

‘‘ସଚେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖମାନୋ ଏଵଂ ଜାନାତି – ‘ଅତ୍ଥି ମେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପ୍ପହୀନା, ଯେ ମେ ଅସ୍ସୁ ରତ୍ତିଂ କାଲଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯାଯା’ତି, ତେନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନା ତେସଂଯେଵ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଅଧିମତ୍ତୋ ଛନ୍ଦୋ ଚ ଵାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିଵାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ କରଣୀଯଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆଦିତ୍ତଚେଲୋ ଵା ଆଦିତ୍ତସୀସୋ ଵା ତସ୍ସେଵ ଚେଲସ୍ସ ଵା ସୀସସ୍ସ ଵା ନିବ୍ବାପନାଯ ଅଧିମତ୍ତଂ ଛନ୍ଦଞ୍ଚ ଵାଯାମଞ୍ଚ ଉସ୍ସାହଞ୍ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହିଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିଵାନିଞ୍ଚ ସତିଞ୍ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ କରେଯ୍ଯ; ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ତେସଂଯେଵ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଅଧିମତ୍ତୋ ଛନ୍ଦୋ ଚ ଵାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିଵାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ କରଣୀଯଂ।

‘‘ସଚେ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – ‘ନତ୍ଥି ମେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପ୍ପହୀନା, ଯେ ମେ ଅସ୍ସୁ ରତ୍ତିଂ କାଲଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯାଯା’ତି, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ତେନେୱ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ୱିହାତବ୍ବଂ ଅହୋରତ୍ତାନୁସିକ୍ଖିନା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ରତ୍ତିଯା ନିକ୍ଖନ୍ତାଯ ଦିୱସେ ପତିହିତେ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ବହୁକା ଖୋ ମେ ପଚ୍ଚଯା ମରଣସ୍ସ – ଅହି ୱା ମଂ ଡଂସେଯ୍ଯ, ୱିଚ୍ଛିକୋ ୱା ମଂ ଡଂସେଯ୍ଯ, ସତପଦୀ ୱା ମଂ ଡଂସେଯ୍ଯ; ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲକିରିଯା ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ। ଉପକ୍ଖଲିତ୍ୱା ୱା ପପତେଯ୍ଯଂ, ଭତ୍ତଂ ୱା ମେ ଭୁତ୍ତଂ ବ୍ଯାପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ପିତ୍ତଂ ୱା ମେ କୁପ୍ପେଯ୍ଯ, ସେମ୍ହଂ ୱା ମେ କୁପ୍ପେଯ୍ଯ, ସତ୍ଥକା ୱା ମେ ୱାତା କୁପ୍ପେଯ୍ଯୁଂ; ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲକିରିଯା ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ’ତି। ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପ୍ପହୀନା, ଯେ ମେ ଅସ୍ସୁ ଦିୱା କାଲଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯାଯା’’’ତି।

‘‘ସଚେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – ‘ଅତ୍ଥି ମେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପ୍ପହୀନା, ଯେ ମେ ଅସ୍ସୁ ଦିୱା କାଲଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯାଯା’ତି, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ତେସଂଯେୱ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଅଧିମତ୍ତୋ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ କରଣୀଯଂ। ସେଯ୍ଯଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦିତ୍ତଚେଲୋ ୱା ଆଦିତ୍ତସୀସୋ ୱା ତସ୍ସେୱ ଚେଲସ୍ସ ୱା ସୀସସ୍ସ ୱା ନିବ୍ବାପନାଯ ଅଧିମତ୍ତଂ ଛନ୍ଦଞ୍ଚ ୱାଯାମଞ୍ଚ ଉସ୍ସାହଞ୍ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହିଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନିଞ୍ଚ ସତିଞ୍ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ କରେଯ୍ଯ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ତେସଂଯେୱ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଅଧିମତ୍ତୋ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ କରଣୀଯଂ।

‘‘ସଚେ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – ‘ନତ୍ଥି ମେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପ୍ପହୀନା, ଯେ ମେ ଅସ୍ସୁ ଦିୱା କାଲଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯାଯା’ତି, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ତେନେୱ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ୱିହାତବ୍ବଂ ଅହୋରତ୍ତାନୁସିକ୍ଖିନା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଏୱଂ ଭାୱିତା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମରଣସ୍ସତି ଏୱଂ ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା’’ତି। ଦସମଂ।

ସାରଣୀଯୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ସାରଣୀ ନିସ୍ସାରଣୀଯଂ, ଭଦ୍ଦକଂ ଅନୁତପ୍ପିଯଂ;

ନକୁଲଂ ସୋପ୍ପମଚ୍ଛା ଚ, ଦ୍ୱେ ହୋନ୍ତି ମରଣସ୍ସତୀତି।

୩। ଅନୁତ୍ତରିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ସାମକସୁତ୍ତଂ

୨୧। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି ସାମଗାମକେ ପୋକ୍ଖରଣିଯାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ତଯୋମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ତଯୋ? କମ୍ମାରାମତା, ଭସ୍ସାରାମତା , ନିଦ୍ଦାରାମତା – ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ''ତି। ଇଦମୱୋଚ ସା ଦେୱତା। ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ସା ଦେୱତା ''ସମନୁଞ୍ଞୋ ମେ ସତ୍ଥା''ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇମଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ତଯୋମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ତଯୋ? କମ୍ମାରାମତା, ଭସ୍ସାରାମତା, ନିଦ୍ଦାରାମତା – ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ'ତି। ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯି। ତେସଂ ୱୋ [ଖୋ (କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଲାଭା ତେସଂ ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ, ଯେ ୱୋ ଦେୱତାପି ଜାନନ୍ତି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ପରିହାଯମାନେ''।

''ଅପରେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ପରିହାନିଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା? ସଙ୍ଗଣିକାରାମତା, ଦୋୱଚସ୍ସତା, ପାପମିତ୍ତତା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା''।

''ଯେ ହି କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ପରିହାଯିଂସୁ କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, ସବ୍ବେତେ ଇମେହେୱ ଛହି ଧମ୍ମେହି ପରିହାଯିଂସୁ କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି। ଯେପି ହି କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ପରିହାଯିସ୍ସନ୍ତି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, ସବ୍ବେତେ ଇମେହେୱ ଛହି ଧମ୍ମେହି ପରିହାଯିସ୍ସନ୍ତି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି। ଯେପି ହି କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, ସବ୍ବେତେ ଇମେହେୱ ଛହି ଧମ୍ମେହି ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ଅପରିହାନିଯସୁତ୍ତଂ

୨୨। ''ଛଯିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପରିହାନିଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସେସ୍ସାମି, ତଂ ସୁଣାଥ…ପେ… କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା? ନ କମ୍ମାରାମତା, ନ ଭସ୍ସାରାମତା, ନ ନିଦ୍ଦାରାମତା, ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତା, ସୋୱଚସ୍ସତା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା।

''ଯେ ହି କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ନ ପରିହାଯିଂସୁ କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, ସବ୍ବେତେ ଇମେହେୱ ଛହି ଧମ୍ମେହି ନ ପରିହାଯିଂସୁ କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି। ଯେପି ହି କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ନ ପରିହାଯିସ୍ସନ୍ତି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, ସବ୍ବେତେ ଇମେହେୱ ଛହି ଧମ୍ମେହି ନ ପରିହାଯିସ୍ସନ୍ତି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି। ଯେପି ହି କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି ନ ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, ସବ୍ବେତେ ଇମେହେୱ ଛହି ଧମ୍ମେହି ନ ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଭଯସୁତ୍ତଂ

୨୩। '''ଭଯ'ନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ; 'ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ; 'ରୋଗୋ'ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ

ଅଧିୱଚନଂ; ‘ଗଣ୍ଡୋ’ତି, ଭିକ୍ଖୱେ , କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ; ‘ସଙ୍ଗୋ’ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ; ‘ପଙ୍କୋ’ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଭଯ’ନ୍ତି କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ? କାମରାଗରତ୍ତାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛନ୍ଦରାଗୱିନିବଦ୍ଧୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାପି ଭଯା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି, ସମ୍ପରାଯିକାପି ଭଯା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ‘ଭଯ’ନ୍ତି କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖନ୍ତି…ପେ… ରୋଗୋତି… ଗଣ୍ଡୋତି… ସଙ୍ଗୋତି… ପଙ୍କୋତି କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ? କାମରାଗରତ୍ତାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛନ୍ଦରାଗୱିନିବଦ୍ଧୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାପି ପଙ୍କା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି, ସମ୍ପରାଯିକାପି ପଙ୍କା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ‘ପଙ୍କୋ’ତି କାମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ରୋଗୋ ଗଣ୍ଡୋ, ସଙ୍ଗୋ ପଙ୍କୋ ଚ ଉଭଯଂ;

ଏତେ କାମା ପୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ସତ୍ତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ।

‘‘ଉପାଦାନେ ଭଯଂ ଦିସ୍ୱା, ଜାତିମରଣସମ୍ଭୱେ;

ଅନୁପାଦା ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଜାତିମରଣସଙ୍ଖଯେ।

‘‘ତେ ଖେମପ୍ପତ୍ତା ସୁଖିନୋ, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତା;

ସବ୍ବୱେରଭଯାତୀତା [ସବ୍ବେ ୱେରଭଯାତୀତା (ସ୍ୟା।)], ସବ୍ବଦୁକ୍ଖଂ ଉପଚ୍ଚଗୁ’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ;

୪। ହିମୱନ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୪। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ହିମୱନ୍ତଂ ପବ୍ବତରାଜଂ ପଦାଲେଯ୍ଯ, କୋ ପନ ୱାଦୋ ଛୱାଯ ଅୱିଜ୍ଜାଯ! କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମାଧିସ୍ସ ସମାପତ୍ତିକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ଠିତିକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ କଲ୍ଲିତକୁସଲୋ [କଲ୍ଲତାକୁସଲୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।) ସଂ। ନି। ୩।୬୬୫ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ଗୋଚରକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ଅଭିନୀହାରକୁସଲୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ହିମୱନ୍ତଂ ପବ୍ବତରାଜଂ ପଦାଲେଯ୍ଯ, କୋ ପନ ୱାଦୋ ଛୱାଯ ଅୱିଜ୍ଜାଯା’’ତି! ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନସୁତ୍ତଂ

୨୫। ‘‘ଛଯିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି। କତମାନି ଛ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ତଥାଗତଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା… ପେ… ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ତଥାଗତଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା। ‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ…ପେ… ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’ତି। ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା। ‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ସଙ୍ଘଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’ତି। ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ସଙ୍ଘଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା।

‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲାନି ଅନୁସ୍ସରତି ଅଖଣ୍ଡାନି…ପେ… ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି। ୟସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମୟେ ଅରିୟସାୱକୋ ସୀଲଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା। ‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ଚାଗଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ଲାଭା ୱତ ମେ! ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ…ପେ… ୟାଚୟୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ’ତି। ୟସ୍ମିଂ…ପେ… ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକୋ ଦେୱତା ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ସନ୍ତି ଦେୱା ଚାତୁମହାରାଜିକା , ସନ୍ତି ଦେୱା ତାୱତିଂସା, ସନ୍ତି ଦେୱା ୟାମା, ସନ୍ତି ଦେୱା ତୁସିତା, ସନ୍ତି ଦେୱା ନିମ୍ମାନରତିନୋ, ସନ୍ତି ଦେୱା ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତିନୋ, ସନ୍ତି ଦେୱା ବ୍ରହ୍ମକାୟିକା , ସନ୍ତି ଦେୱା ତତୁତ୍ତରି। ୟଥାରୂପାୟ ସଦ୍ଧାୟ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା; ମୟ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପା ସଦ୍ଧା ସଂୱିଜ୍ଜତି। ୟଥାରୂପେନ ସୀଲେନ… ସୁତେନ… ଚାଗେନ… ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା; ମୟ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପା ପଞ୍ଞା ସଂୱିଜ୍ଜତୀ’’’ ତି।

‘‘ୟସ୍ମିଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସମୟେ ଅରିୟସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ତାସଞ୍ଚ ଦେୱତାନଂ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା। ‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ମହାକଚ୍ଚାନସୁତ୍ତଂ

୨୬। ତତ୍ର ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତି। ‘‘ଆୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆୟସ୍ମତୋ ମହାକଚ୍ଚାନସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆୟସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଆୱୁସୋ; ଅବ୍ଭୁତଂ, ଆୱୁସୋ! ୟାୱଞ୍ଚିଦଂ ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସମ୍ବାଧେ ଓକାସାଧିଗମୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାୟ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାୟ ଞାୟସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ୟଦିଦଂ ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି।

‘‘କତମାନି ଛ? ଇଧାୱୁସୋ, ଅରିୟସାୱକୋ ତଥାଗତଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା …ପେ… ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ୟସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମୟେ ଅରିୟସାୱକୋ ତଥାଗତଂ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା। ‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଅରିୟସାୱକୋ ସବ୍ବସୋ ଆକାସସମେନ ଚେତସା ୱିହରତି ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମା ଭୱନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଅରିୟସାୱକୋ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ…ପେ… ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’ତି। ୟସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମୟେ ଅରିୟସାୱକୋ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା। ‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଅରିୟସାୱକୋ ସବ୍ବସୋ ଆକାସସମେନ ଚେତସା ୱିହରତି ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ । ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମା ଭୱନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଅରିୟସାୱକୋ ସଙ୍ଘଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’ତି। ୟସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମୟେ ଅରିୟସାୱକୋ ସଙ୍ଘଂ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା।

‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଅରିଯସାୱକୋ ସବ୍ବସୋ ଆକାସସମେନ ଚେତସା ୱିହରତି ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜେନ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମା ଭୱନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲାନି ଅନୁସ୍ସରତି ଅଖଣ୍ଡାନି…ପେ… ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି। ଯସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା। ‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଅରିଯସାୱକୋ ସବ୍ବସୋ ଆକାସସମେନ ଚେତସା ୱିହରତି ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜେନ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମା ଭୱନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ଚାଗଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ…ପେ… ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ’ତି। ଯସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ଚାଗଂ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା। ‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଅରିଯସାୱକୋ ସବ୍ବସୋ ଆକାସସମେନ ଚେତସା ୱିହରତି ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜେନ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମା ଭୱନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଅରିଯସାୱକୋ ଦେୱତା ଅନୁସ୍ସରତି – ‘ସନ୍ତି ଦେୱା ଚାତୁମହାରାଜିକା, ସନ୍ତି ଦେୱା…ପେ… ତତୁତ୍ତରି। ଯଥାରୂପାଯ ସଦ୍ଧାଯ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା; ମଯ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପା ସଦ୍ଧା ସଂୱିଜ୍ଜତି । ଯଥାରୂପେନ ସୀଲେନ…ପେ… ସୁତେନ… ଚାଗେନ… ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା; ମଯ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପା ପଞ୍ଞା ସଂୱିଜ୍ଜତୀ’ତି। ଯସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ତାସଞ୍ଚ ଦେୱତାନଂ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରତି ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି , ନ ଦୋସପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି; ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା। ‘ଗେଧୋ’ତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଅରିଯସାୱକୋ ସବ୍ବସୋ ଆକାସସମେନ ଚେତସା ୱିହରତି ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜେନ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମା ଭୱନ୍ତି।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ , ଆୱୁସୋ; ଅବ୍ଭୁତଂ, ଆୱୁସୋ! ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସମ୍ବାଧେ ଓକାସାଧିଗମୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାଯ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାଯ ଞାଯସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ, ଯଦିଦଂ ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଠମସମଯସୁତ୍ତଂ

୨୭। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କତି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସମଯା ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁ’’ନ୍ତି? ‘‘ଛଯିମେ, ଭିକ୍ଖୁ, ସମଯା ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ’’।

‘‘କତମେ ଛ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୁ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ କାମରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି କାମରାଗପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ କାମରାଗସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – ‘ଅହଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, କାମରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରାମି କାମରାଗପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ କାମରାଗସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାମି। ସାଧୁ ୱତ ମେ, ଆଯସ୍ମା, କାମରାଗସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ’ତି। ତସ୍ସ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ କାମରାଗସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ପଠମୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ବ୍ୟାପାଦପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ବ୍ୟାପାଦପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଅହଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ବ୍ୟାପାଦପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରାମି ବ୍ୟାପାଦପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାମି। ସାଧୁ ୱତ ମେ, ଆଯସ୍ମା, ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ'ତି। ତସ୍ସ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଦୁତିଯୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ଥିନମିଦ୍ଧପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ଥିନମିଦ୍ଧପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଅହଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଥିନମିଦ୍ଧପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରାମି ଥିନମିଦ୍ଧପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାମି। ସାଧୁ ୱତ ମେ, ଆଯସ୍ମା, ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ'ତି। ତସ୍ସ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି । ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ତତିଯୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଅହଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରାମି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାମି। ସାଧୁ ୱତ ମେ, ଆଯସ୍ମା, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ'ତି। ତସ୍ସ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଚତୁତ୍ଥୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରାମି ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାମି। ସାଧୁ ୱତ ମେ, ଆଯସ୍ମା, ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ'ତି। ତସ୍ସ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ପଞ୍ଚମୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଗମ୍ମ ଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ମନସିକରୋତୋ ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖଯୋ ହୋତି ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଅହଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଗମ୍ମ ଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ମନସିକରୋତୋ ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖଯୋ ହୋତି, ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ନପ୍ପଜାନାମି। ସାଧୁ ୱତ ମେ, ଆଯସ୍ମା, ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ'ତି। ତସ୍ସ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଛଟ୍ଠୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଛ ସମଯା ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁ''ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିଯସମଯସୁତ୍ତଂ

୨୮। ଏକଂ ସମଯଂ ସମ୍ବହୁଲା ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରନ୍ତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ। ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତାନଂ ମଣ୍ଡଲମାଳେ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ''କୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁ''ନ୍ତି?

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା, ସୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ନ ଖୋ, ଆୱୁସୋ , ସୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ଯସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ

ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା, ଚାରିତ୍ତକିଲମଥୋପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଭତ୍ତକିଲମଥୋପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ସୋ ଅସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ଯସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ୱିହାରପଚ୍ଛାଯାଯଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା, ସୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ନ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ଯସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ୱିହାରପଚ୍ଛାଯାଯଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା, ଯଦେୱସ୍ସ ଦିୱା ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ମନସିକତଂ ହୋତି ତଦେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସମୁଦାଚରତି। ତସ୍ମା ସୋ ଅସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ଯସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା, ସୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ନ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ଯସ୍ମିଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା, ଓଜଟ୍ଠାଯିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ କାଯୋ ହୋତି ଫାସୁସ୍ସ ହୋତି ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସି କାତୁଂ। ତସ୍ମା ସୋ ଅସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – 'ଛଯିମେ, ଭିକ୍ଖୁ, ସମଯା ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ'''।

''କତମେ ଛ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୁ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ କାମରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି କାମରାଗପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ କାମରାଗସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଅହଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, କାମରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରାମି କାମରାଗପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ କାମରାଗସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାମି। ସାଧୁ ୱତ ମେ ଆଯସ୍ମା କାମରାଗସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ'ତି। ତସ୍ସ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ କାମରାଗସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ପଠମୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ବ୍ୟାପାଦପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି…ପେ… ଥିନମିଦ୍ଧପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି… ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି… ଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଗମ୍ମ ଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ମନସିକରୋତୋ ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖଯୋ ହୋତି, ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଅହଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଗମ୍ମ ଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ମନସିକରୋତୋ ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖଯୋ ହୋତି ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ନ ଜାନାମି ନ ପସ୍ସାମି। ସାଧୁ ୱତ ମେ ଆଯସ୍ମା ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ'ତି। ତସ୍ସ ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଛଟ୍ଠୋ ସମଯୋ ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ।

''ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – 'ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଛ ସମଯା ମନୋଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁ'''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଉଦାଯୀସୁତ୍ତଂ

୨୯। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାଯିଂ ଆମନ୍ତେସି – ''କତି ନୁ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନୀ''ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାଯିଂ ଆମନ୍ତେସି – ''କତି ନୁ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନୀ''ତି? ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାଯିଂ ଆମନ୍ତେସି – ''କତି ନୁ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନୀ''ତି? ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାୟିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସତ୍ଥା ତଂ, ଆୱୁସୋ ଉଦାୟି, ଆମନ୍ତେସୀ’’ତି। ‘‘ସୁଣୋମହଂ , ଆୱୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ଭଗୱତୋ। ଇଧ , ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି – ସେୟ୍ୟଥିଦଂ ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ…ପେ…। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଅଞ୍ଞାସିଂ ଖୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ – ‘ନେୱାୟଂ ଉଦାୟୀ ମୋଘପୁରିସୋ ଅଧିଚିତ୍ତଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରତୀ’ତି। କତି ନୁ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନୀ’’ତି?

‘‘ପଞ୍ଚ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନଂ ଏୱଂ ଭାୱିତଂ ଏୱଂ ବହୁଲୀକତଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ମନସି କରୋତି, ଦିୱା ସଞ୍ଞଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ୟଥା ଦିୱା ତଥା ରତ୍ତିଂ, ୟଥା ରତ୍ତିଂ ତଥା ଦିୱା; ଇତି ୱିୱଟେନ ଚେତସା ଅପରିୟୋନଦ୍ଧେନ ସପ୍ପଭାସଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତି। ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନଂ ଏୱଂ ଭାୱିତଂ ଏୱଂ ବହୁଲୀକତଂ ଞାଣଦସ୍ସନପ୍ପଟିଲାଭାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାୟଂ ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକା ତଚପରିୟନ୍ତଂ ପୂରଂ ନାନପ୍ପକାରସ୍ସ ଅସୁଚିନୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି – ‘ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାୟେ କେସା ଲୋମା ନଖା ଦନ୍ତା ତଚୋ ମଂସଂ ନ୍ହାରୁ [ନହାରୁ (ସୀ। ପୀ।) ଦୀ। ନି। ୨।୩୭୭; ମ। ନି। ୧।୧୧୦] ଅଟ୍ଠି ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ୱକ୍କଂ ହଦୟଂ ୟକନଂ କିଲୋମକଂ ପିହକଂ ପପ୍ଫାସଂ ଅନ୍ତଂ ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଉଦରିୟଂ କରୀସଂ ପିତ୍ତଂ ସେମ୍ହଂ ପୁବ୍ବୋ ଲୋହିତଂ ସେଦୋ ମେଦୋ ଅସ୍ସୁ ୱସା ଖେଳୋ ସିଙ୍ଘାଣିକା ଲସିକା ମୁତ୍ତ’ନ୍ତି। ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ , ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନଂ ଏୱଂ ଭାୱିତଂ ଏୱଂ ବହୁଲୀକତଂ କାମରାଗପ୍ପହାନାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସେୟ୍ୟଥାପି ପସ୍ସେୟ୍ୟ ସରୀରଂ ସୀୱଥିକାୟ ଛଡ୍ଡିତଂ [ଛଡ୍ଡିତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଏକାହମତଂ ୱା ଦ୍ୱୀହମତଂ ୱା ତୀହମତଂ ୱା ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ୱିନୀଲକଂ ୱିପୁବ୍ବକଜାତଂ। ସୋ ଇମମେୱ କାୟଂ ଏୱଂ [ଏୱନ୍ତି ଇଦଂ ସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତାଦୀସୁ ନତ୍ଥି] ଉପସଂହରତି – ‘ଅୟମ୍ପି ଖୋ କାୟୋ ଏୱଂଧମ୍ମୋ ଏୱଂଭାୱୀ ଏୱଂଅନତୀତୋ’’’ତି [ଏତଂ ଅନତୀତୋତି (ସୀ।)]।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ୱା ପନ [ସେୟ୍ୟଥା ୱା ପନ (ସ୍ୟା।)] ପସ୍ସେୟ୍ୟ ସରୀରଂ ସୀୱଥିକାୟ ଛଡ୍ଡିତଂ କାକେହି ୱା ଖଜ୍ଜମାନଂ କୁଲଲେହି ୱା ଖଜ୍ଜମାନଂ ଗିଜ୍ଝେହି ୱା ଖଜ୍ଜମାନଂ ସୁନଖେହି ୱା ଖଜ୍ଜମାନଂ ସିଙ୍ଗାଲେହି [ସିଗାଲେହି (ସୀ।)] ୱା ଖଜ୍ଜମାନଂ ୱିୱିଧେହି ୱା ପାଣକଜାତେହି ଖଜ୍ଜମାନଂ। ସୋ ଇମମେୱ କାୟଂ ଏୱଂ ଉପସଂହରତି – ‘ଅୟମ୍ପି ଖୋ କାୟୋ ଏୱଂଧମ୍ମୋ ଏୱଂଭାୱୀ ଏୱଂଅନତୀତୋ’’’ତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ୱା ପନ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ସରୀରଂ ସୀୱଥିକାୟ ଛଡ୍ଡିତଂ ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକଂ ସମଂସଲୋହିତଂ ନ୍ହାରୁସମ୍ବନ୍ଧଂ…ପେ… ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକଂ ନିମ୍ମଂସଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ ନ୍ହାରୁସମ୍ବନ୍ଧଂ… ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକଂ ଅପଗତମଂସଲୋହିତଂ ନ୍ହାରୁସମ୍ବନ୍ଧଂ। ଅଟ୍ଠିକାନି ଅପଗତସମ୍ବନ୍ଧାନି ଦିସାୱିଦିସାୱିକ୍ଖିତ୍ତାନି [ଦିସାୱିଦିସାସୁ ୱିକ୍ଖିତ୍ତାନି (ସୀ।)], ଅଞ୍ଞେନ ହତ୍ଥଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ପାଦଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ଜଙ୍ଘଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ଊରୁଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ କଟିଟ୍ଠିକଂ [କଟଟ୍ଠିକଂ (ସୀ।)] ଅଞ୍ଞେନ [ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ଅଞ୍ଞେନ ସୀସକଟାହଂ (ସୀ। ପୀ।), ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ସୀସକଟାହଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଫାସୁକଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ଖନ୍ଧଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ଗୀୱଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ହନୁକଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ଦନ୍ତକଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ସୀସକଟାହଂ [ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ଅଞ୍ଞେନ ସୀସକଟାହଂ (ସୀ। ପୀ।), ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଟ୍ଠିକଂ ଅଞ୍ଞେନ ସୀସକଟାହଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଅଟ୍ଠିକାନି ସେତାନି ସଙ୍ଖୱଣ୍ଣପ୍ପଟିଭାଗାନି [ସଙ୍ଖୱଣ୍ଣୂପନିଭାନି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଅଟ୍ଠିକାନି ପୁଞ୍ଜକିତାନି [ପୁଞ୍ଜକତାନି (ପୀ।)] ତେରୋୱସ୍ସିକାନି ଅଟ୍ଠିକାନି ପୂତୀନି ଚୁଣ୍ଣକଜାତାନି। ସୋ ଇମମେୱ କାୟଂ ଏୱଂ ଉପସଂହରତି – ‘ଅୟମ୍ପି ଖୋ କାୟୋ ଏୱଂଧମ୍ମୋ ଏୱଂଭାୱୀ ଏୱଂଅନତୀତୋ’ତି। ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନଂ ଏୱଂ ଭାୱିତଂ ଏୱଂ ବହୁଲୀକତଂ ଅସ୍ମିମାନସମୁଗ୍ଘାତାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନଂ ଏୱଂ ଭାୱିତଂ ଏୱଂ ବହୁଲୀକତଂ ଅନେକଧାତୁପଟିୱେଧାୟ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ପଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନୀ’’ତି।

‘‘ସାଧୁ, ସାଧୁ, ଆନନ୍ଦ! ତେନ ହି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇଦମ୍ପି ଛଟ୍ଠଂ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନଂ ଧାରେହି। ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସତୋୱ ଅଭିକ୍କମତି ସତୋୱ ପଟିକ୍କମତି ସତୋୱ ତିଟ୍ଠତି ସତୋୱ ନିସୀଦତି ସତୋୱ ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତି ସତୋୱ କମ୍ମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ଇଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନଂ ଏୱଂ ଭାୱିତଂ ଏୱଂ ବହୁଲୀକତଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାୟ ସଂୱତ୍ତତୀ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଅନୁତ୍ତରିୟସୁତ୍ତଂ

୩୦। ‘‘ଛୟିମାନି, ଭିକ୍ଖବେ, ଅନୁତ୍ତରିୟାନି। କତମାନି ଛ? ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସଵନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଲାଭାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିୟଂ, ପାରିଚରିୟାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିୟନ୍ତି।

‘‘କତମଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖବେ, ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ହତ୍ଥିରତନମ୍ପି ଦସ୍ସନାୟ ଗଚ୍ଛତି, ଅସ୍ସରତନମ୍ପି ଦସ୍ସନାୟ ଗଚ୍ଛତି, ମଣିରତନମ୍ପି ଦସ୍ସନାୟ ଗଚ୍ଛତି, ଉଚ୍ଚାଵଚଂ ଵା ପନ ଦସ୍ସନାୟ ଗଚ୍ଛତି, ସମଣଂ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଵା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକଂ ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନଂ ଦସ୍ସନାୟ ଗଚ୍ଛତି। ଅତ୍ଥେତଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦସ୍ସନଂ; ନେତଂ ନତ୍ଥୀତି ଵଦାମି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦସ୍ସନଂ ହୀନଂ ଗମ୍ମଂ ପୋଥୁଜ୍ଜନିକଂ ଅନରିୟଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ନ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ଵିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି। ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତଂ ଵା ତଥାଗତସାଵକଂ ଵା ଦସ୍ସନାୟ ଗଚ୍ଛତି ନିଵିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିଵିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦସ୍ସନାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଵିସୁଦ୍ଧିୟା ସୋକପରିଦେଵାନଂ [ସୋକପରିଦ୍ଦଵାନଂ (ସୀ।)] ସମତିକ୍କମାୟ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାୟ [ଅତ୍ଥଗମାୟ (ସୀ।)] ଞାୟସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ଯଦିଦଂ ତଥାଗତଂ ଵା ତଥାଗତସାଵକଂ ଵା ଦସ୍ସନାୟ ଗଚ୍ଛତି ନିଵିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିଵିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ। ଇତି ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ।

‘‘ସଵନାନୁତ୍ତରିୟଞ୍ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଭେରିସଦ୍ଦମ୍ପି [ଭେରିସଦ୍ଦସ୍ସପି (କ।) ଏଵଂ ଵୀଣାସଦ୍ଦମ୍ପିଇଚ୍ଚାଦୀସୁପି] ସଵନାୟ ଗଚ୍ଛତି, ଵୀଣାସଦ୍ଦମ୍ପି ସଵନାୟ ଗଚ୍ଛତି, ଗୀତସଦ୍ଦମ୍ପି ସଵନାୟ ଗଚ୍ଛତି, ଉଚ୍ଚାଵଚଂ ଵା ପନ ସଵନାୟ ଗଚ୍ଛତି, ସମଣସ୍ସ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଵା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସଵନାୟ ଗଚ୍ଛତି। ଅତ୍ଥେତଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସଵନଂ; ନେତଂ ନତ୍ଥୀତି ଵଦାମି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସଵନଂ ହୀନଂ ଗମ୍ମଂ ପୋଥୁଜ୍ଜନିକଂ ଅନରିୟଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ନ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ଵିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି। ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଵା ତଥାଗତସାଵକସ୍ସ ଵା ଧମ୍ମସ୍ସଵନାୟ ଗଚ୍ଛତି ନିଵିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିଵିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସଵନାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଵିସୁଦ୍ଧିୟା ସୋକପରିଦେଵାନଂ ସମତିକ୍କମାୟ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାୟ ଞାୟସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ଯଦିଦଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଵା ତଥାଗତସାଵକସ୍ସ ଵା ଧମ୍ମସ୍ସଵନାୟ ଗଚ୍ଛତି ନିଵିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିଵିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, ସଵନାନୁତ୍ତରିୟଂ। ଇତି ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସଵନାନୁତ୍ତରିୟଂ।

‘‘ଲାଭାନୁତ୍ତରିୟଞ୍ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁତ୍ତଲାଭମ୍ପି ଲଭତି, ଦାରଲାଭମ୍ପି ଲଭତି, ଧନଲାଭମ୍ପି ଲଭତି, ଉଚ୍ଚାଵଚଂ ଵା ପନ ଲାଭଂ ଲଭତି, ସମଣେ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଵା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକେ ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନେ ସଦ୍ଧଂ ପଟିଲଭତି। ଅତ୍ଥେସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଲାଭୋ; ନେସୋ ନତ୍ଥୀତି ଵଦାମି। ସୋ ଚ ଖୋ ଏସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଲାଭୋ ହୀନୋ ଗମ୍ମୋ ପୋଥୁଜ୍ଜନିକୋ ଅନରିୟୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତୋ, ନ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ଵିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି। ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତେ ଵା ତଥାଗତସାଵକେ ଵା ସଦ୍ଧଂ ପଟିଲଭତି ନିଵିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିଵିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଲାଭାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଵିସୁଦ୍ଧିୟା ସୋକପରିଦେଵାନଂ ସମତିକ୍କମାୟ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାୟ ଞାୟସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ଯଦିଦଂ ତଥାଗତେ ଵା ତଥାଗତସାଵକେ ଵା ସଦ୍ଧଂ ପଟିଲଭତି ନିଵିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିଵିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, ଲାଭାନୁତ୍ତରିୟଂ। ଇତି ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସଵନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଲାଭାନୁତ୍ତରିୟଂ।

‘‘ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିୟଞ୍ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ହତ୍ଥିସ୍ମିମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ଅସ୍ସସ୍ମିମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ରଥସ୍ମିମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ଧନୁସ୍ମିମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ଥରୁସ୍ମିମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ଉଚ୍ଚାଵଚଂ ଵା ପନ ସିକ୍ଖତି, ସମଣସ୍ସ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଵା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନସ୍ସ [ମିଚ୍ଛାପଟିପତ୍ତିଂ (କ।)] ସିକ୍ଖତି। ଅତ୍ଥେସା, ଭିକ୍ଖବେ, ସିକ୍ଖା; ନେସା ନତ୍ଥୀତି ଵଦାମି। ସା ଚ ଖୋ ଏସା, ଭିକ୍ଖବେ, ସିକ୍ଖା ହୀନା ଗମ୍ମା ପୋଥୁଜ୍ଜନିକା ଅନରିୟା ଅନତ୍ଥସଂହିତା, ନ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ଵିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି। ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତପ୍ପଵେଦିତେ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖତି ନିଵିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିଵିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସିକ୍ଖାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଵିସୁଦ୍ଧିୟା ସୋକପରିଦେଵାନଂ ସମତିକ୍କମାୟ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାୟ ଞାୟସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ , ଯଦିଦଂ ତଥାଗତପ୍ପଵେଦିତେ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ନିଵିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିଵିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିୟଂ। ଇତି ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସଵନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଲାଭାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିୟଂ।

‘‘ପାରିଚରିଯାନୁତ୍ତରିଯଞ୍ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଖତ୍ତିଯମ୍ପି ପରିଚରତି, ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ପି ପରିଚରତି, ଗହପତିମ୍ପି ପରିଚରତି, ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ୱା ପନ ପରିଚରତି, ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକଂ ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନଂ ପରିଚରତି। ଅତ୍ଥେସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାରିଚରିଯା; ନେସା ନତ୍ଥୀତି ୱଦାମି। ସା ଚ ଖୋ ଏସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାରିଚରିଯା ହୀନା ଗମ୍ମା ପୋଥୁଜ୍ଜନିକା ଅନରିଯା ଅନତ୍ଥସଂହିତା, ନ ନିବ୍ବିଦାଯ…ପେ… ନ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତଂ ୱା ତଥାଗତସାୱକଂ ୱା ପରିଚରତି ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିୱିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ , ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାରିଚରିଯାନଂ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାଯ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାଯ ଞାଯସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ, ଯଦିଦଂ ତଥାଗତଂ ୱା ତଥାଗତସାୱକଂ ୱା ପରିଚରତି ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିୱିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାରିଚରିଯାନୁତ୍ତରିଯଂ। ଇତି ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିଯଂ, ସୱନାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଲାଭାନୁତ୍ତରିଯଂ, ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିଯଂ, ପାରିଚରିଯାନୁତ୍ତରିଯଂ।

‘‘ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିଯଞ୍ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁତ୍ତଲାଭମ୍ପି ଅନୁସ୍ସରତି, ଦାରଲାଭମ୍ପି ଅନୁସ୍ସରତି, ଧନଲାଭମ୍ପି ଅନୁସ୍ସରତି, ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ୱା ପନ ଲାଭଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକଂ ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଅତ୍ଥେସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସ୍ସତି; ନେସା ନତ୍ଥୀତି ୱଦାମି। ସା ଚ ଖୋ ଏସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସ୍ସତି ହୀନା ଗମ୍ମା ପୋଥୁଜ୍ଜନିକା ଅନରିଯା ଅନତ୍ଥସଂହିତା, ନ ନିବ୍ବିଦାଯ ନ ୱିରାଗାଯ ନ ନିରୋଧାଯ ନ ଉପସମାଯ ନ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ନ ସମ୍ବୋଧାଯ ନ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତଂ ୱା ତଥାଗତସାୱକଂ ୱା ଅନୁସ୍ସରତି ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିୱିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସ୍ସତୀନଂ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାଯ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାଯ ଞାଯସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ, ଯଦିଦଂ ତଥାଗତଂ ୱା ତଥାଗତସାୱକଂ ୱା ଅନୁସ୍ସରତି ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ନିୱିଟ୍ଠପେମୋ ଏକନ୍ତଗତୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିଯଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଅନୁତ୍ତରିଯାନୀ’’ତି।

‘‘ଯେ ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରଂ ଲଦ୍ଧା [ଯେ ଦସ୍ସନୱରଂ ଲଦ୍ଧା (ସୀ। ପୀ।), ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିଯଂ ଲଦ୍ଧା (ସ୍ୟା। କଂ।)], ସୱନଞ୍ଚ ଅନୁତ୍ତରଂ;

ଲାଭାନୁତ୍ତରିଯଂ ଲଦ୍ଧା, ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିଯେ ରତା [ଅନୁତ୍ତରିଯଂ ତଥା (କ।)]।

‘‘ଉପଟ୍ଠିତା ପାରିଚରିଯା, ଭାୱଯନ୍ତି ଅନୁସ୍ସତିଂ;

ୱିୱେକପ୍ପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ, ଖେମଂ ଅମତଗାମିନିଂ।

‘‘ଅପ୍ପମାଦେ ପମୁଦିତା, ନିପକା ସୀଲସଂୱୁତା;

ତେ ୱେ କାଲେନ ପଚ୍ଚେନ୍ତି [ପଚ୍ଚନ୍ତି (ସ୍ୟା। କ।)], ଯତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖଂ ନିରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି। ଦସମଂ;

ଅନୁତ୍ତରିଯୱଗ୍ଗୋ [ସାମକୱଗ୍ଗୋ (କ।)] ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସାମକୋ ଅପରିହାନିଯୋ, ଭଯଂ ହିମୱାନୁସ୍ସତି;

କଚ୍ଚାନୋ ଦ୍ୱେ ଚ ସମଯା, ଉଦାଯୀ ଅନୁତ୍ତରିଯେନାତି।

୪। ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ

୧। ସେଖସୁତ୍ତଂ

୩୧। ‘‘ଛୟିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଛ? କମ୍ମାରାମତା , ଭସ୍ସାରାମତା, ନିଦ୍ଦାରାମତା, ସଙ୍ଗଣିକାରାମତା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ଛୟିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଛ? ନ କମ୍ମାରାମତା, ନ ଭସ୍ସାରାମତା, ନ ନିଦ୍ଦାରାମତା, ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା – ଇମେ ଖୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ପଠମଅପରିହାନସୁତ୍ତଂ

୩୨। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଛୟିମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଛ? ସତ୍ଥୁଗାରୱତା, ଧମ୍ମଗାରୱତା, ସଙ୍ଘଗାରୱତା, ସିକ୍ଖାଗାରୱତା, ଅପ୍ପମାଦଗାରୱତା, ପଟିସନ୍ଥାରଗାରୱତା [ପଟିସନ୍ଧାରଗାରୱତା (କ।)] – ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଛ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ ସା ଦେୱତା। ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ସା ଦେୱତା ‘‘ସମନୁଞ୍ଞୋ ମେ ସତ୍ଥା’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇମଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଛୟିମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଛ? ସତ୍ଥୁଗାରୱତା, ଧମ୍ମଗାରୱତା, ସଙ୍ଘଗାରୱତା, ସିକ୍ଖାଗାରୱତା, ଅପ୍ପମାଦଗାରୱତା, ପଟିସନ୍ଥାରଗାରୱତା – ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଛ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’ତି। ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀ’’ତି।

‘‘ସତ୍ଥୁଗରୁ ଧମ୍ମଗରୁ, ସଙ୍ଘେ ଚ ତିବ୍ବଗାରୱୋ;

ଅପ୍ପମାଦଗରୁ ଭିକ୍ଖୁ, ପଟିସନ୍ଥାରଗାରୱୋ;

ଅଭବ୍ବୋ ପରିହାନାଯ, ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ’’ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ଦୁତିଯଅପରିହାନସୁତ୍ତଂ

୩୩। ‘‘ଇମଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଛୟିମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଛ? ସତ୍ଥୁଗାରୱତା, ଧମ୍ମଗାରୱତା, ସଙ୍ଘଗାରୱତା, ସିକ୍ଖାଗାରୱତା, ହିରିଗାରୱତା, ଓତ୍ତପ୍ପଗାରୱତା – ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଛ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’ତି। ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀ’’ତି।

‘‘ସତ୍ଥୁଗରୁ ଧମ୍ମଗରୁ, ସଙ୍ଘେ ଚ ତିବ୍ବଗାରୱୋ;

ହିରିଓତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ, ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ସଗାରୱୋ;

ଅଭବ୍ବୋ ପରିହାନାୟ, ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ’’ତି। ତତିୟଂ;

୪। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତଂ

୩୪। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘‘କତମେସାନଂ ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ [ସୋତାପନ୍ନାମ୍ହା (ସୀ।), ସୋତାପନ୍ନାମ୍ହ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’’’ତି ? ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ତିସ୍ସୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧୁନାକାଲଙ୍କତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ତତ୍ରପି ନଂ ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି – ‘‘ତିସ୍ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ [ସମ୍ମିଞ୍ଜିତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱଂ – ଜେତୱନେ ଅନ୍ତରହିତୋ ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହୋସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ତିସ୍ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏହି ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ; ସ୍ୱାଗତଂ [ସାଗତଂ (ସୀ।)], ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ; ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ; ଇମଂ ପରିୟାୟମକାସି, ୟଦିଦଂ ଇଧାଗମନାୟ। ନିସୀଦ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି। ନିସୀଦି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ତିସ୍ସୋପି ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ତିସ୍ସଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କତମେସାନଂ ଖୋ, ତିସ୍ସ, ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’’’ତି? ‘‘ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’’’ତି।

‘‘ସବ୍ବେସଞ୍ଞେୱ ନୁ ଖୋ, ତିସ୍ସ, ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସବ୍ବେସଂ ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’ତି। ୟେ ଖୋ ତେ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱା ବୁଦ୍ଧେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ଅସମନ୍ନାଗତା ଧମ୍ମେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ଅସମନ୍ନାଗତା ସଙ୍ଘେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ଅସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟକନ୍ତେହି ସୀଲେହି ଅସମନ୍ନାଗତା ନ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’ତି। ୟେ ଚ ଖୋ ତେ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱା ବୁଦ୍ଧେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତା, ଧମ୍ମେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସଙ୍ଘେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟକନ୍ତେହି ସୀଲେହି ସମନ୍ନାଗତା, ତେସଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’’’ତି।

‘‘ଚାତୁମହାରାଜିକାନଞ୍ଞେୱ ନୁ ଖୋ, ତିସ୍ସ, ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’ତି ଉଦାହୁ ତାୱତିଂସାନମ୍ପି ଦେୱାନଂ…ପେ… ୟାମାନମ୍ପି ଦେୱାନଂ… ତୁସିତାନମ୍ପି ଦେୱାନଂ… ନିମ୍ମାନରତୀନମ୍ପି ଦେୱାନଂ… ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀନମ୍ପି ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’’’ତି? ‘‘ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀନମ୍ପି ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’’’ତି।

‘‘ସବ୍ବେସଞ୍ଞେୱ ନୁ ଖୋ, ତିସ୍ସ, ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀନଂ ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସବ୍ବେସଂ ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀନଂ ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’ତି। ୟେ ଖୋ ତେ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ ଦେୱା ବୁଦ୍ଧେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ଅସମନ୍ନାଗତା, ଧମ୍ମେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ଅସମନ୍ନାଗତା, ସଙ୍ଘେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ଅସମନ୍ନାଗତା, ଅରିୟକନ୍ତେହି ସୀଲେହି ଅସମନ୍ନାଗତା, ନ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’ତି। ୟେ ଚ ଖୋ ତେ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ ଦେୱା ବୁଦ୍ଧେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତା, ଧମ୍ମେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସଙ୍ଘେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତା, ଅରିୟକନ୍ତେହି ସୀଲେହି ସମନ୍ନାଗତା ତେସଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋତାପନ୍ନା ନାମ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା

ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତିସ୍ସସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା – ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲଵା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏଵମେଵଂ – ‘ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅନ୍ତରହିତୋ ଜେତଵନେ ପାତୁରହୋସୀ’’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଵିଜ୍ଜାଭାଗିୟସୁତ୍ତଂ

୩୫। ‘‘ଛୟିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା ଵିଜ୍ଜାଭାଗିୟା। କତମେ ଛ? ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ଵିରାଗସଞ୍ଞା, ନିରୋଧସଞ୍ଞା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଧମ୍ମା ଵିଜ୍ଜାଭାଗିୟା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଵିଵାଦମୂଲସୁତ୍ତଂ

୩୬।[ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୫; ମ। ନି। ୩।୪୪; ଚୂଳଵ। ୨୧୬] ‘‘ଛୟିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵିଵାଦମୂଲାନି। କତମାନି ଛ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ କୋଧନୋ ହୋତି ଉପନାହୀ। ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ କୋଧନୋ ହୋତି ଉପନାହୀ ସୋ ସତ୍ଥରିପି ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଧମ୍ମେପି ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସଙ୍ଘେପି ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସିକ୍ଖାୟପି ନ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତି। ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଧମ୍ମେ ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସଙ୍ଘେ ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସିକ୍ଖାୟ ନ ପରିପୂରକାରୀ ସୋ ସଙ୍ଘେ ଵିଵାଦଂ ଜନେତି, ଯୋ ହୋତି ଵିଵାଦୋ ବହୁଜନାହିତାୟ ବହୁଜନାସୁଖାୟ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅନତ୍ଥାୟ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ। ଏଵରୂପଂ ଚେ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵିଵାଦମୂଲଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ସମନୁପସ୍ସେୟ୍ୟାଥ। ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତସ୍ସେଵ ପାପକସ୍ସ ଵିଵାଦମୂଲସ୍ସ ପହାନାୟ ୱାୟମେୟ୍ୟାଥ। ଏଵରୂପଂ ଚେ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵିଵାଦମୂଲଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ନ ସମନୁପସ୍ସେୟ୍ୟାଥ, ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତସ୍ସେଵ ପାପକସ୍ସ ଵିଵାଦମୂଲସ୍ସ ଆୟତିଂ ଅନଵସ୍ସଵାୟ ପଟିପଜ୍ଜେୟ୍ୟାଥ। ଏଵମେତସ୍ସ ପାପକସ୍ସ ଵିଵାଦମୂଲସ୍ସ ପହାନଂ ହୋତି। ଏଵମେତସ୍ସ ପାପକସ୍ସ ଵିଵାଦମୂଲସ୍ସ ଆୟତିଂ ଅନଵସ୍ସଵୋ ହୋତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ମକ୍ଖୀ ହୋତି ପଳାସୀ…ପେ… ଇସ୍ସୁକୀ ହୋତି ମଚ୍ଛରୀ… ସଠୋ ହୋତି ମାୟାଵୀ… ପାପିଚ୍ଛୋ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି… ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ ହୋତି ଆଧାନଗ୍ଗାହୀ ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ। ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ ହୋତି ଆଧାନଗ୍ଗାହୀ ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ, ସୋ ସତ୍ଥରିପି ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଧମ୍ମେପି ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସଙ୍ଘେପି ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସିକ୍ଖାୟପି ନ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତି। ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଧମ୍ମେ…ପେ… ସଙ୍ଘେ ଅଗାରଵୋ ଵିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସିକ୍ଖାୟ ନ ପରିପୂରକାରୀ, ସୋ ସଙ୍ଘେ ଵିଵାଦଂ ଜନେତି, ଯୋ ହୋତି ଵିଵାଦୋ ବହୁଜନାହିତାୟ ବହୁଜନାସୁଖାୟ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅନତ୍ଥାୟ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ। ଏଵରୂପଂ ଚେ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵିଵାଦମୂଲଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ସମନୁପସ୍ସେୟ୍ୟାଥ। ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତସ୍ସେଵ ପାପକସ୍ସ ଵିଵାଦମୂଲସ୍ସ ପହାନାୟ ୱାୟମେୟ୍ୟାଥ। ଏଵରୂପଂ ଚେ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵିଵାଦମୂଲଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ନ ସମନୁପସ୍ସେୟ୍ୟାଥ। ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତସ୍ସେଵ ପାପକସ୍ସ ଵିଵାଦମୂଲସ୍ସ ଆୟତିଂ ଅନଵସ୍ସଵାୟ ପଟିପଜ୍ଜେୟ୍ୟାଥ। ଏଵମେତସ୍ସ ପାପକସ୍ସ ଵିଵାଦମୂଲସ୍ସ ପହାନଂ ହୋତି। ଏଵମେତସ୍ସ ପାପକସ୍ସ ଵିଵାଦମୂଲସ୍ସ ଆୟତିଂ ଅନଵସ୍ସଵୋ ହୋତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଵିଵାଦମୂଲାନୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଛଳଙ୍ଗଦାନସୁତ୍ତଂ

୩୭। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିୟଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଵେଳୁକଣ୍ଡକୀ [ଵେଳୁକଣ୍ଡକିୟା (ଅ। ନି। ୭।୫୩; ୨।୧୩୪; ସଂ। ନି। ୨।୧୭୩)] ନନ୍ଦମାତା ଉପାସିକା ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଵିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ଵେଳୁକଣ୍ଡକିଂ ନନ୍ଦମାତରଂ ଉପାସିକଂ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତିଂ। ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏସା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵେଳୁକଣ୍ଡକୀ ନନ୍ଦମାତା ଉପାସିକା ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି’’।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତା ଦକ୍ଖିଣା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ , ଦାୟକସ୍ସ ତୀଣଙ୍ଗାନି ହୋନ୍ତି, ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ତୀଣଙ୍ଗାନି। କତମାନି ଦାୟକସ୍ସ ତୀଣଙ୍ଗାନି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦାୟକୋ ପୁବ୍ବେଵ ଦାନା ସୁମନୋ ହୋତି, ଦଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତି, ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି। ଇମାନି

ଦାଯକସ୍ସ ତୀଣଙ୍ଗାନି।

‘‘କତମାନି ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ତୀଣଙ୍ଗାନି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିଗ୍ଗାହକା ଵୀତରାଗା ଵା ହୋନ୍ତି ରାଗଵିନଯାଯ ଵା ପଟିପନ୍ନା, ଵୀତଦୋସା ଵା ହୋନ୍ତି ଦୋସଵିନଯାଯ ଵା ପଟିପନ୍ନା, ଵୀତମୋହା ଵା ହୋନ୍ତି ମୋହଵିନଯାଯ ଵା ପଟିପନ୍ନା। ଇମାନି ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ତୀଣଙ୍ଗାନି। ଇତି ଦାଯକସ୍ସ ତୀଣଙ୍ଗାନି, ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ତୀଣଙ୍ଗାନି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତା ଦକ୍ଖିଣା ହୋତି।

‘‘ଏଵଂ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତାଯ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦକ୍ଖିଣାଯ ନ ସୁକରଂ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ – ‘ଏତ୍ତକୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋଵଗ୍ଗିକୋ ସୁଖଵିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂଵତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂଵତ୍ତତୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟୋ [ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ମହାପୁଞ୍ଞକ୍ଖନ୍ଧୋତ୍ୱେଵ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ନ ସୁକରଂ ଉଦକସ୍ସ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ – ‘ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକାନୀତି ଵା ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକସତାନୀତି ଵା ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକସହସ୍ସାନୀତି ଵା ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକସତସହସ୍ସାନୀ’ତି ଵା। ଅଥ ଖୋ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ମହାଉଦକକ୍ଖନ୍ଧୋତ୍ୱେଵ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏଵଂ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତାଯ ଦକ୍ଖିଣାଯ ନ ସୁକରଂ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ – ‘ଏତ୍ତକୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋଵଗ୍ଗିକୋ ସୁଖଵିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂଵତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂଵତ୍ତତୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ମହାପୁଞ୍ଞକ୍ଖନ୍ଧୋତ୍ୱେଵ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

[ପେ। ଵ। ୩୦୫ ପେତଵତ୍ଥୁମ୍ହିପି] ‘‘ପୁବ୍ବେଵ ଦାନା ସୁମନୋ, ଦଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦଯେ;

ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି, ଏସା ଯଞ୍ଞସ୍ସ [ପୁଞ୍ଞସ୍ସ (କ।)] ସମ୍ପଦା।

‘‘ଵୀତରାଗା [ଵୀତରାଗୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।) ଏଵଂ ଅନନ୍ତରପଦଦ୍ୱଯେପି] ଵୀତଦୋସା, ଵୀତମୋହା ଅନାସଵା;

ଖେତ୍ତଂ ଯଞ୍ଞସ୍ସ ସମ୍ପନ୍ନଂ, ସଞ୍ଞତା ବ୍ରହ୍ମଚାରଯୋ [ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

‘‘ସଯଂ ଆଚମଯିତ୍ୱାନ, ଦତ୍ୱା ସକେହି ପାଣିଭି;

ଅତ୍ତନୋ ପରତୋ ଚେସୋ, ଯଞ୍ଞୋ ହୋତି ମହପ୍ଫଲୋ।

[ଅ। ନି। ୪।୪୦] ‘‘ଏଵଂ ଯଜିତ୍ୱା ମେଧାଵୀ, ସଦ୍ଧୋ ମୁତ୍ତେନ ଚେତସା;

ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜଂ ସୁଖଂ ଲୋକଂ, ପଣ୍ଡିତୋ ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ଅତ୍ତକାରୀସୁତ୍ତଂ

୩୮। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଵୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅହଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଏଵଂଵାଦୀ ଏଵଂଦିଟ୍ଠି – ‘ନତ୍ଥି ଅତ୍ତକାରୋ, ନତ୍ଥି ପରକାରୋ’’’ତି। ‘‘ମାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏଵଂଵାଦିଂ ଏଵଂଦିଟ୍ଠିଂ ଅଦ୍ଦସଂ ଵା ଅସ୍ସୋସିଂ ଵା। କଥଞ୍ହି ନାମ ସଯଂ ଅଭିକ୍କମନ୍ତୋ, ସଯଂ ପଟିକ୍କମନ୍ତୋ ଏଵଂ ଵକ୍ଖତି – ‘ନତ୍ଥି ଅତ୍ତକାରୋ, ନତ୍ଥି ପରକାରୋ’’’ତି!

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅତ୍ଥି ଆରବ୍ଭଧାତୂ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭୋ’’। ‘‘ଆରବ୍ଭଧାତୁଯା ସତି ଆରବ୍ଭଵନ୍ତୋ ସତ୍ତା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭୋ’’। ‘‘ଯଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆରବ୍ଭଧାତୁଯା ସତି ଆରବ୍ଭଵନ୍ତୋ ସତ୍ତା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଅଯଂ ସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତକାରୋ ଅଯଂ ପରକାରୋ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅତ୍ଥି ନିକ୍କମଧାତୁ…ପେ… ଅତ୍ଥି ପରକ୍କମଧାତୁ… ଅତ୍ଥି ଥାମଧାତୁ… ଅତ୍ଥି ଠିତିଧାତୁ… ଅତ୍ଥି ଉପକ୍କମଧାତୂ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭୋ’’। ‘‘ଉପକ୍କମଧାତୁଯା ସତି ଉପକ୍କମଵନ୍ତୋ ସତ୍ତା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭୋ’’। ‘‘ଯଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉପକ୍କମଧାତୁଯା ସତି

ଉପକ୍କମଓନ୍ତୋ ସତ୍ତା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଅଯଂ ସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତକାରୋ ଅଯଂ ପରକାରୋ’’।

‘‘ମାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ [ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି ବ୍ରାହ୍ମଣ ମାହଂ (କ।)], ଏଓଂଓାଦିଂ ଏଓଂଦିଟ୍ଠିଂ ଅଦ୍ଦସଂ ଓା ଅସ୍ସୋସିଂ ଓା। କଥଞ୍ହି ନାମ ସଯଂ ଅଭିକ୍କମନ୍ତୋ ସଯଂ ପଟିକ୍କମନ୍ତୋ ଏଓଂ ଓକ୍ଖତି – ‘ନତ୍ଥି ଅତ୍ତକାରୋ ନତ୍ଥି ପରକାରୋ’’’ତି।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି! ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନିଦାନସୁତ୍ତଂ

୩୯। ‘‘ତୀଣିମାନି , ଭିକ୍ଖଓେ, ନିଦାନାନି କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ। କତମାନି ତୀଣି? ଲୋଭୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ, ଦୋସୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ, ମୋହୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ। ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଲୋଭା ଅଲୋଭୋ ସମୁଦେତି; ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଲୋଭା ଲୋଭୋଓ ସମୁଦେତି। ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଦୋସା ଅଦୋସୋ ସମୁଦେତି; ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଦୋସା ଦୋସୋଓ ସମୁଦେତି। ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ମୋହା ଅମୋହୋ ସମୁଦେତି; ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ମୋହା ମୋହୋଓ ସମୁଦେତି। ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଲୋଭଜେନ କମ୍ମେନ ଦୋସଜେନ କମ୍ମେନ ମୋହଜେନ କମ୍ମେନ ଦେଓା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଯା ଓା ପନଞ୍ଞାପି କାଚି ସୁଗତିଯୋ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଲୋଭଜେନ କମ୍ମେନ ଦୋସଜେନ କମ୍ମେନ ମୋହଜେନ କମ୍ମେନ ନିରଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି ପଞ୍ଞାଯତି ପେତ୍ତିଓିସଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଯା ଓା ପନଞ୍ଞାପି କାଚି ଦୁଗ୍ଗତିଯୋ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ତୀଣି ନିଦାନାନି କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ।

‘‘ତୀଣିମାନି, ଭିକ୍ଖଓେ, ନିଦାନାନି କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ। କତମାନି ତୀଣି? ଅଲୋଭୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ, ଅଦୋସୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ, ଅମୋହୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ। ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅଲୋଭା ଲୋଭୋ ସମୁଦେତି; ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅଲୋଭା ଅଲୋଭୋଓ ସମୁଦେତି। ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅଦୋସା ଦୋସୋ ସମୁଦେତି; ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅଦୋସା ଅଦୋସୋଓ ସମୁଦେତି। ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅମୋହା ମୋହୋ ସମୁଦେତି; ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅମୋହା ଅମୋହୋଓ ସମୁଦେତି। ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅଲୋଭଜେନ କମ୍ମେନ ଅଦୋସଜେନ କମ୍ମେନ ଅମୋହଜେନ କମ୍ମେନ ନିରଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି ପଞ୍ଞାଯତି ପେତ୍ତିଓିସଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଯା ଓା ପନଞ୍ଞାପି କାଚି ଦୁଗ୍ଗତିଯୋ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅଲୋଭଜେନ କମ୍ମେନ ଅଦୋସଜେନ କମ୍ମେନ ଅମୋହଜେନ କମ୍ମେନ ଦେଓା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଯା ଓା ପନଞ୍ଞାପି କାଚି ସୁଗତିଯୋ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ତୀଣି ନିଦାନାନି କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯା’’ତି। ନଓମଂ।

୧୦। କିମିଲସୁତ୍ତଂ

୪୦। ଏଓଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଓା କିମିଲାଯଂ ଓିହରତି ନିଚୁଲଓନେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା କିମିଲୋ ଯେନ ଭଗଓା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଓନ୍ତଂ ଅଭିଓାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି । ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା କିମିଲୋ ଭଗଓନ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଇଧ, କିମିଲ, ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାଯୋ ସତ୍ଥରି ଅଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ଧମ୍ମେ ଅଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ସଙ୍ଘେ ଅଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ଅପ୍ପମାଦେ ଅଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ପଟିସନ୍ଥାରେ [ପଟିସନ୍ଧାରେ (କ।) ଅ। ନି। ୫।୨୦୧; ୭।୫୯] ଅଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା। ଅଯଂ ଖୋ, କିମିଲ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତି’’।

‘‘କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଇଧ, କିମିଲ, ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାଯୋ ସତ୍ଥରି ସଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ଧମ୍ମେ ସଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ସଙ୍ଘେ ସଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ସିକ୍ଖାଯ ସଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ପଟିସନ୍ଥାରେ ସଗାରଓା ଓିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା। ଅଯଂ ଖୋ, କିମିଲ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ’’ତି। ଦସମଂ।

୧୧। ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୪୧। ଏଓଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ରାଜଗହେ ଓିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ

ପୁବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସମ୍ବହୁଲେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟା ପବ୍ବତା ଓରୋହନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ମହନ୍ତଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ। ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ପସ୍ସଥ ନୋ, ଆୱୁସୋ, ତୁମ୍ହେ ଅମୁଂ ମହନ୍ତଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧ''ନ୍ତି? ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି।

''ଆକଙ୍ଖମାନୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଅମୁଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ପଥୱୀତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅତ୍ଥି, ଆୱୁସୋ , ଅମୁମ୍ହି ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧେ ପଥୱୀଧାତୁ, ଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଅମୁଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ପଥୱୀତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ। ଆକଙ୍ଖମାନୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଅମୁଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆପୋତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ ...ପେ... ତେଜୋତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ... ୱାଯୋତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ... ସୁଭନ୍ତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ... ଅସୁଭନ୍ତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅତ୍ଥି, ଆୱୁସୋ, ଅମୁମ୍ହି ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧେ ଅସୁଭଧାତୁ, ଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଅମୁଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅସୁଭନ୍ତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟା''ତି। ଏକାଦସମଂ।

୧୨। ନାଗିତସୁତ୍ତଂ

୪୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲଂ ନାମ କୋସଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲେ ୱିହରତି ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲୱନସଣ୍ଡେ। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା – ''ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲେ ୱିହରତି ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲୱନସଣ୍ଡେ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ...ପେ... ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେୱକଂ...ପେ... ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ପହୂତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଆଦାଯ ଯେନ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲୱନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଅଟ୍ଠଂସୁ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ନାଗିତୋ ଭଗୱତୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାଗିତଂ ଆମନ୍ତେସି – ''କେ ପନ ତେ, ନାଗିତ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା କେୱଟ୍ଟା ମଞ୍ଞେ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେ''ତି? ''ଏତେ, ଭନ୍ତେ, ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ପହୂତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଆଦାଯ ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠିତା ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚା''ତି। ''ମାହଂ, ନାଗିତ, ଯସେନ ସମାଗମଂ, ମା ଚ ମଯା ଯସୋ। ଯୋ ଖୋ, ନାଗିତ, ନଯିମସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖସ୍ସ ପୱିୱେକସୁଖସ୍ସ ଉପସମସୁଖସ୍ସ ସମ୍ବୋଧସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ଅସ୍ସ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଯସ୍ସାହଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖସ୍ସ ପୱିୱେକସୁଖସ୍ସ ଉପସମସୁଖସ୍ସ ସମ୍ବୋଧସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ସୋ ତଂ ମୀଳ୍ହସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସୁଖଂ ସାଦିଯେଯ୍ୟା''ତି।

''ଅଧିୱାସେତୁ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା; ଅଧିୱାସେତୁ, ସୁଗତୋ; ଅଧିୱାସନକାଲୋ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ। ଯେନ ଯେନେୱ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଗମିସ୍ସତି, ତନ୍ନିନ୍ନାୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମା ଚେୱ ଜାନପଦା ଚ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ଥୁଲ୍ଲଫୁସିତକେ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ଯଥାନିନ୍ନଂ ଉଦକାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଯେନ ଯେନେୱ ଦାନି ଭଗୱା ଗମିସ୍ସତି, ତନ୍ନିନ୍ନାୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମା ଚେୱ ଜାନପଦା ଚ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସୀଲପଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି।

''ମାହଂ, ନାଗିତ, ଯସେନ ସମାଗମଂ, ମା ଚ ମଯା ଯସୋ। ଯୋ ଖୋ, ନାଗିତ, ନଯିମସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖସ୍ସ ପୱିୱେକସୁଖସ୍ସ ଉପସମସୁଖସ୍ସ ସମ୍ବୋଧସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ଅସ୍ସ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଯସ୍ସାହଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖସ୍ସ ପୱିୱେକସୁଖସ୍ସ ଉପସମସୁଖସ୍ସ ସମ୍ବୋଧସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ସୋ ତଂ ମୀଳ୍ହସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସୁଖଂ ସାଦିଯେଯ୍ୟ।

''ଇଧାହଂ, ନାଗିତ, ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସାମି ଗାମନ୍ତୱିହାରିଂ ସମାହିତଂ ନିସିନ୍ନଂ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ନାଗିତ, ଏୱଂ ହୋତି – 'ଇଦାନିମଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ [ଆରାମିକୋ ୱା ଘଟ୍ଟେସ୍ସତି ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ୱା, ତଂ ତମ୍ହା (କ। ସୀ। ପୀ।) ଆରାମିକୋ ୱା ଘଟ୍ଟେସ୍ସତି ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ୱା, ସୋ ତଂ ତମ୍ହା (କ। ସୀ।) ଅ। ନି। ୮।୮୬ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଆରାମିକୋ ୱା ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସତି ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ୱା ତଂ ତମ୍ହା [ଆରାମିକୋ ୱା ଘଟ୍ଟେସ୍ସତି ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ୱା, ତଂ ତମ୍ହା (କ। ସୀ। ପୀ।) ଆରାମିକୋ ୱା ଘଟ୍ଟେସ୍ସତି ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ୱା, ସୋ ତଂ ତମ୍ହା (କ। ସୀ।) ଅ। ନି। ୮।୮୬ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେସ୍ସତୀ'ତି। ତେନାହଂ, ନାଗିତ, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ଅତ୍ତମନୋ ହୋମି ଗାମନ୍ତୱିହାରେନ। ଇଧ ପନାହଂ, ନାଗିତ, ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସାମି ଆରଞ୍ଞିକଂ ଅରଞ୍ଞେ ପଚଲାଯମାନଂ ନିସିନ୍ନଂ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ନାଗିତ, ଏୱଂ ହୋତି – 'ଇଦାନି ଅଯମାଯସ୍ମା ଇମଂ ନିଦ୍ଦାକିଲମଥଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞଂଯେୱ ମନସି କରିସ୍ସତି ଏକତ୍ତ'ନ୍ତି। ତେନାହଂ, ନାଗିତ, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋମି ଅରଞ୍ଞୱିହାରେନ।

‘‘ଇଧ ପନାହଂ, ନାଗିତ, ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସାମି ଆରଞ୍ଞିକଂ ଅରଞ୍ଞେ ଅସମାହିତଂ ନିସିନ୍ନଂ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ନାଗିତ, ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଇଦାନି ଅଯମାଯସ୍ମା ଅସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିସ୍ସତି, ସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅନୁରକ୍ଖିସ୍ସତୀ’ତି। ତେନାହଂ, ନାଗିତ, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋମି ଅରଞ୍ଞୱିହାରେନ।

‘‘ଇଧ ପନାହଂ, ନାଗିତ, ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସାମି ଆରଞ୍ଞିକଂ ଅରଞ୍ଞେ ସମାହିତଂ ନିସିନ୍ନଂ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ନାଗିତ, ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଇଦାନି ଅଯମାଯସ୍ମା ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୋଚେସ୍ସତି, ୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅନୁରକ୍ଖିସ୍ସତୀ’ତି। ତେନାହଂ, ନାଗିତ, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋମି ଅରଞ୍ଞୱିହାରେନ।

‘‘ଇଧ ପନାହଂ, ନାଗିତ, ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସାମି ଗାମନ୍ତୱିହାରିଂ ଲାଭିଂ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ସୋ ତଂ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ନିକାମଯମାନୋ ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ ରିଞ୍ଚତି ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି; ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଂ ଓସରିତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେତି। ତେନାହଂ, ନାଗିତ, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ଅତ୍ତମନୋ ହୋମି ଗାମନ୍ତୱିହାରେନ।

‘‘ଇଧ ପନାହଂ, ନାଗିତ, ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସାମି ଆରଞ୍ଞିକଂ ଲାଭିଂ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ସୋ ତଂ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ପଟିପଣାମେତ୍ୱା ନ ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ ନ ରିଞ୍ଚତି ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି। ତେନାହଂ, ନାଗିତ, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋମି ଅରଞ୍ଞୱିହାରେନ। ଯସ୍ମାହଂ, ନାଗିତ, ସମଯେ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ନ କଞ୍ଚି [ନ କିଞ୍ଚି (ସୀ। ପୀ। କ।)] ପସ୍ସାମି ପୁରତୋ ୱା ପଚ୍ଛତୋ ୱା, ଫାସୁ ମେ, ନାଗିତ, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋତି ଅନ୍ତମସୋ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱକମ୍ମାଯା’’ତି। ଦ୍ୱାଦସମଂ।

ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ [ସେକ୍ଖପରିହାନିଯୱଗ୍ଗୋ (ସ୍ଯା।)] ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସେଖା ଦ୍ୱେ ଅପରିହାନି, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ ୱିଜ୍ଜାଭାଗିଯା;

ୱିୱାଦଦାନଉକାରୀ ନିଦାନଂ, କିମିଲଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧେନ ନାଗିତୋତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ଧମ୍ମିକଵଗ୍ଗୋ

୧। ନାଗସୁତ୍ତଂ

୪୩। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ସାଵତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି। ସାଵତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆଯାମାନନ୍ଦ , ଯେନ ପୁବ୍ବାରାମୋ ମିଗାରମାତୁପାସାଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ ଦିଵାଵିହାରାଯା''ତି। ''ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ପୁବ୍ବାରାମୋ ମିଗାରମାତୁପାସାଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ଵୁଟ୍ଠିତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆଯାମାନନ୍ଦ, ଯେନ ପୁବ୍ବକୋଟ୍ଠକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତୁ''ନ୍ତି। ''ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ପୁବ୍ବକୋଟ୍ଠକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତୁଂ। ପୁବ୍ବକୋଟ୍ଠକେ ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତ୍ଵା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ଵା ଏକଚୀଵରୋ ଅଟ୍ଠାସି ଗତ୍ତାନି ପୁବ୍ବାପଯମାନୋ।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ସେତୋ ନାମ ନାଗୋ ମହାତୂରିଯ [ମହାତୁରିଯ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ତାଳଇତଵାଦିତେନ ପୁବ୍ବକୋଟ୍ଠକା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରତି। ଅପିସ୍ସୁ ତଂ ଜନୋ ଦିସ୍ଵା ଏଵମାହ – ''ଅଭିରୂପୋ ଵତ, ଭୋ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ; ଦସ୍ସନୀଯୋ ଵତ, ଭୋ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ; ପାସାଦିକୋ ଵତ, ଭୋ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ; କାଯୁପପନ୍ନୋ ଵତ, ଭୋ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ''ତି! ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ହତ୍ଥିମେଵ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ମହନ୍ତଂ ବ୍ରହନ୍ତଂ [ମହନ୍ତଂ ବ୍ରୂହନ୍ତଂ (ସୀ।), ମହତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଂ (କ।)] କାଯୁପପନ୍ନଂ ଜନୋ ଦିସ୍ଵା ଏଵମାହ – 'ନାଗୋ ଵତ, ଭୋ, ନାଗୋ'ତି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞମ୍ପି କଞ୍ଚି [କିଞ୍ଚି (କ।)] ମହନ୍ତଂ ବ୍ରହନ୍ତଂ କାଯୁପପନ୍ନଂ ଜନୋ ଦିସ୍ଵା ଏଵମାହ – 'ନାଗୋ ଵତ, ଭୋ, ନାଗୋ'''ତି? ''ହତ୍ଥିମ୍ପି ଖୋ, ଉଦାଯି, ମହନ୍ତଂ ବ୍ରହନ୍ତଂ କାଯୁପପନ୍ନଂ ଜନୋ ଦିସ୍ଵା ଏଵମାହ – 'ନାଗୋ ଵତ, ଭୋ, ନାଗୋ'ତି! ଅସ୍ସମ୍ପି ଖୋ, ଉଦାଯି, ମହନ୍ତଂ ବ୍ରହନ୍ତଂ…ପେ… ଗୋଣମ୍ପି ଖୋ, ଉଦାଯି , ମହନ୍ତଂ ବ୍ରହନ୍ତଂ…ପେ… ଉରଗମ୍ପି [ନାଗମ୍ପି (କ।)] ଖୋ, ଉଦାଯି, ମହନ୍ତଂ ବ୍ରହନ୍ତଂ…ପେ… ରୁକ୍ଖମ୍ପି ଖୋ, ଉଦାଯି , ମହନ୍ତଂ ବ୍ରହନ୍ତଂ…ପେ… ମନୁସ୍ସମ୍ପି ଖୋ, ଉଦାଯି, ମହନ୍ତଂ ବ୍ରହନ୍ତଂ କାଯୁପପନ୍ନଂ ଜନୋ ଦିସ୍ଵା ଏଵମାହ – 'ନାଗୋ ଵତ, ଭୋ, ନାଗୋ'ତି! ଅପି ଚ, ଉଦାଯି, ଯୋ ସଦେଵକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଵମନୁସ୍ସାଯ ଆଗୁଂ ନ କରୋତି କାଯେନ ଵାଚାଯ ମନସା, ତମହଂ 'ନାଗୋ'ତି ବ୍ରୂମୀ''ତି।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଵ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା – ଅପି ଚ, ଉଦାଯି, ଯୋ ସଦେଵକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଵମନୁସ୍ସାଯ ଆଗୁଂ ନ କରୋତି କାଯେନ ଵାଚାଯ ମନସା, ତମହଂ 'ନାଗୋ'ତି ବ୍ରୂମୀ''ତି। ଇଦଞ୍ଚ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା ସୁଭାସିତଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ଅନୁମୋଦାମି –

''ମନୁସ୍ସଭୂତଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଅତ୍ତଦନ୍ତଂ ସମାହିତଂ;

ଇରିଯମାନଂ ବ୍ରହ୍ମପଥେ, ଚିତ୍ତସ୍ସୂପସମେ ରତଂ।

''ଯଂ ମନୁସ୍ସା ନମସ୍ସନ୍ତି, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୁଂ;

ଦେଵାପି ତଂ [ନଂ (ସୀ। ପୀ।)] ନମସ୍ସନ୍ତି, ଇତି ମେ ଅରହତୋ ସୁତଂ।

''ସବ୍ବସଂଯୋଜନାତୀତଂ, ଵନା ନିବ୍ବନ [ନିବ୍ବାନ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ମାଗତଂ;

କାମେହି ନେକ୍ଖମ୍ମରତଂ [ନେକ୍ଖମ୍ମେ ରତଂ (କ। ସୀ।)], ମୁତ୍ତଂ ସେଲାଵ କଞ୍ଚନଂ।

''ସବ୍ବେ ଅଚ୍ଚରୁଚୀ ନାଗୋ, ହିମଵାଞ୍ଞେ ସିଲୁଚ୍ଚଯେ;

ସବ୍ବେସଂ ନାଗନାମାନଂ, ସଚ୍ଚନାମୋ ଅନୁତ୍ତରୋ।

‘‘ନାଗଂ ୱୋ [ତେ (କ।)] କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି, ନ ହି ଆଗୁଂ କରୋତି ସୋ;

ସୋରଚ୍ଚଂ ଅୱିହିଂସା ଚ, ପାଦା ନାଗସ୍ସ ତେ ଦୁୱେ।

‘‘ତପୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, ଚରଣା ନାଗସ୍ସ ତ୍ୟାପରେ;

ସଦ୍ଧାହତ୍ଥୋ ମହାନାଗୋ, ଉପେକ୍ଖାସେତଦନ୍ତୱା।

‘‘ସତି ଗୀୱା ସିରୋ ପଞ୍ଞା, ୱୀମଂସା ଧମ୍ମଚିନ୍ତନା;

ଧମ୍ମକୁଚ୍ଛିସମାତପୋ, ୱିୱେକୋ ତସ୍ସ ୱାଲଧି।

‘‘ସୋ ଝାୟୀ ଅସ୍ସାସରତୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସମାହିତୋ [ଅଜ୍ଝତ୍ତୁପସମାହିତୋ (ସ୍ୟା। କ।)];

ଗଚ୍ଛଂ ସମାହିତୋ ନାଗୋ, ଠିତୋ ନାଗୋ ସମାହିତୋ।

‘‘ସେୟ୍ୟଂ ସମାହିତୋ ନାଗୋ, ନିସିନ୍ନୋପି ସମାହିତୋ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ସଂୱୁତୋ ନାଗୋ, ଏସା ନାଗସ୍ସ ସମ୍ପଦା।

‘‘ଭୁଞ୍ଜତି ଅନୱଜ୍ଜାନି, ସାୱଜ୍ଜାନି ନ ଭୁଞ୍ଜତି;

ଘାସମଚ୍ଛାଦନଂ ଲଦ୍ଧା, ସନ୍ନିଧିଂ ପରିୱଜ୍ଜୟଂ।

‘‘ସଂୟୋଜନଂ ଅଣୁଂ ଥୂଲଂ, ସବ୍ବଂ ଛେତ୍ୱାନ ବନ୍ଧନଂ;

ୟେନ ୟେନେୱ ଗଚ୍ଛତି, ଅନପେକ୍ଖୋୱ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ୟଥାପି ଉଦକେ ଜାତଂ, ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ପୱଡ୍ଢତି;

ନୁପଲିପ୍ପତି [ନ ଉପଲିପ୍ପତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ନୁପଲିମ୍ପତି (କ।)] ତୋୟେନ, ସୁଚିଗନ୍ଧଂ ମନୋରମଂ।

‘‘ତଥେୱ ଲୋକେ ସୁଜାତୋ, ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ୱିହରତି;

ନୁପଲିପ୍ପତି ଲୋକେନ, ତୋୟେନ ପଦୁମଂ ୟଥା।

‘‘ମହାଗିନୀୱ ଜଲିତୋ [ମହାଗ୍ଗିନି ପଜ୍ଜଲିତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)], ଅନାହାରୂପସମ୍ମତି;

ସଙ୍ଖାରେସୂପସନ୍ତେସୁ [ଅଙ୍ଗାରେସୁ ଚ ସନ୍ତେସୁ (କ।)], ନିବ୍ବୁତୋତି ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଅତ୍ଥସ୍ସାୟଂ ୱିଞ୍ଞାପନୀ, ଉପମା ୱିଞ୍ଞୂହି ଦେସିତା;

ୱିଞ୍ଞସ୍ସନ୍ତି [ୱିଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି (କ।)] ମହାନାଗା, ନାଗଂ ନାଗେନ ଦେସିତଂ।

''ୱୀତରାଗୋ ୱୀତଦୋସୋ, ୱୀତମୋହୋ ଅନାସୱୋ;

ସରୀରଂ ୱିଜହଂ ନାଗୋ, ପରିନିବ୍ବିସ୍ସତି [ପରିନିବ୍ବାତି (ପୀ। କ।)] ଅନାସୱୋ''ତି। ପଠମଂ;

୨। ମିଗସାଲାସୁତ୍ତଂ

୪୪। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ମିଗସାଲାୟ ଉପାସିକାୟ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମିଗସାଲା [ମିଗସାଣା (କ।) ଅ। ନି। ୧୦।୭୫] ଉପାସିକା ଯେନାୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ମିଗସାଲା ଉପାସିକା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ –

''କଥଂ କଥଂ ନାମାୟଂ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ ଅଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ, ଯତ୍ର ହି ନାମ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ ଉଭୋ ସମସମଗତିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅଭିସମ୍ପରାୟଂ ? ପିତା ମେ, ଭନ୍ତେ, ପୁରାଣୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅହୋସି ଆରାଚାରୀ ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା। ସୋ କାଲଙ୍କତୋ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ ସକଦାଗାମିସତ୍ତୋ [ସକଦାଗାମିପତ୍ତୋ (କ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ତୁସିତଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋତି। ପେତ୍ତେୟ୍ୟୋପି [ପେତ୍ତେୟ୍ୟୋ ପିୟୋ (ସୀ। ପୀ। କ।), ପିତୁ ପିୟୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ମେ, ଭନ୍ତେ, ଇସିଦତ୍ତୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅହୋସି ସଦାରସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ। ସୋପି କାଲଙ୍କତୋ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ ସକଦାଗାମିପତ୍ତୋ ତୁସିତଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋତି। କଥଂ କଥଂ ନାମାୟଂ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ ଅଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ, ଯତ୍ର ହି ନାମ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ ଉଭୋ ସମସମଗତିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅଭିସମ୍ପରାୟ''ନ୍ତି? ''ଏୱଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଭଗିନି, ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ମିଗସାଲାୟ ଉପାସିକାୟ ନିୱେସନେ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ମିଗସାଲାୟ ଉପାସିକାୟ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦିଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ମିଗସାଲା ଉପାସିକା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ମିଗସାଲା ଉପାସିକା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'କଥଂ କଥଂ ନାମାୟଂ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ ଅଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ, ଯତ୍ର ହି ନାମ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ ଉଭୋ ସମସମଗତିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅଭିସମ୍ପରାୟଂ। ପିତା ମେ, ଭନ୍ତେ, ପୁରାଣୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅହୋସି ଆରାଚାରୀ ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା। ସୋ କାଲଙ୍କତୋ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ ସକଦାଗାମିପତ୍ତୋ ତୁସିତଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋତି। ପେତ୍ତେୟ୍ୟୋପି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଇସିଦତ୍ତୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅହୋସି ସଦାରସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ। ସୋପି କାଲଙ୍କତୋ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ ସକଦାଗାମିପତ୍ତୋ ତୁସିତଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋତି। କଥଂ କଥଂ ନାମାୟଂ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ ଅଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ, ଯତ୍ର ହି ନାମ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ ଉଭୋ ସମସମଗତିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅଭିସମ୍ପରାୟ'ନ୍ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ମିଗସାଲଂ ଉପାସିକଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ଏୱଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଭଗିନି, ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତ'''ନ୍ତି।

''କା ଚାନନ୍ଦ, ମିଗସାଲା ଉପାସିକା ବାଲା ଅବ୍ୟତ୍ତା ଅମ୍ମକା ଅମ୍ମକସଞ୍ଞା [ଅମ୍ବକା ଅମ୍ବକପଞ୍ଞା (ସୀ। ପୀ।), ଅମ୍ବକା ଅମ୍ବକସଞ୍ଞା (ସ୍ୟା। କଂ।) ଅ। ନି। ୧୦।୭୫ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], କେ ଚ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲପରୋପରିୟଞ୍ଞାଣେ? ଛୟିମେ, ଆନନ୍ଦ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ।

''କତମେ ଛ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୋରତୋ ହୋତି ସୁଖସଂୱାସୋ, ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଏକତ୍ତୱାସେନ। ତସ୍ସ ସୱନେନପି ଅକତଂ ହୋତି, ବାହୁସଚ୍ଚେନପି ଅକତଂ ହୋତି, ଦିଟ୍ଠିୟାପି ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ହୋତି, ସାମାୟିକମ୍ପି ୱିମୁତ୍ତିଂ ନ ଲଭତି। ସୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ହାନାୟ ପରେତି ନୋ ୱିସେସାୟ, ହାନଗାମୀୟେୱ ହୋତି ନୋ ୱିସେସଗାମୀ।

''ଇଧ ପନାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୋରତୋ ହୋତି ସୁଖସଂୱାସୋ, ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଏକତ୍ତୱାସେନ। ତସ୍ସ ସୱନେନପି କତଂ ହୋତି, ବାହୁସଚ୍ଚେନପି କତଂ ହୋତି, ଦିଟ୍ଠିୟାପି ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ହୋତି, ସାମାୟିକମ୍ପି ୱିମୁତ୍ତିଂ ଲଭତି। ସୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ୱିସେସାୟ ପରେତି ନୋ ହାନାୟ, ୱିସେସଗାମୀୟେୱ ହୋତି ନୋ ହାନଗାମୀ।

‘‘ତତ୍ରାନନ୍ଦ, ପମାଣିକା ପମିଣନ୍ତି – ‘ଇମସ୍ସପି ତେୱ ଧମ୍ମା ଅପରସ୍ସପି ତେୱ ଧମ୍ମା, କସ୍ମା ତେସଂ ଏକୋ ହୀନୋ ଏକୋ ପଣୀତୋ’ତି! ତଞ୍ହି ତେସଂ, ଆନନ୍ଦ, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ।

‘‘ତତ୍ରାନନ୍ଦ , ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୋରତୋ ହୋତି ସୁଖସଂୱାସୋ, ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଏକତ୍ତୱାସେନ, ତସ୍ସ ସୱନେନପି କତଂ ହୋତି, ବାହୁସଚ୍ଚେନପି କତଂ ହୋତି, ଦିଟ୍ଠିୟାପି ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ହୋତି, ସାମାୟିକମ୍ପି ୱିମୁତ୍ତିଂ ଲଭତି। ଅୟଂ , ଆନନ୍ଦ , ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅମୁନା ପୁରିମେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଇମଂ ହାନନ୍ଦ, ପୁଗ୍ଗଲଂ ଧମ୍ମସୋତୋ ନିବ୍ବହତି, ତଦନ୍ତରଂ କୋ ଜାନେୟ୍ୟ ଅଞ୍ଞତ୍ର ତଥାଗତେନ! ତସ୍ମାତିହାନନ୍ଦ, ମା ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପମାଣିକା ଅହୁୱତ୍ଥ; ମା ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପମାଣଂ ଗଣ୍ହିତ୍ଥ। ଖଞ୍ଞତି ହାନନ୍ଦ, ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପମାଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ। ଅହଂ ୱା, ଆନନ୍ଦ, ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପମାଣଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟଂ, ୟୋ ୱା ପନସ୍ସ ମାଦିସୋ।

‘‘ଇଧ ପନାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କୋଧମାନୋ ଅଧିଗତୋ [ଅୱିଗତୋ (କ।)] ହୋତି, ସମୟେନ ସମୟଞ୍ଚସ୍ସ ଲୋଭଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ସ ସୱନେନପି ଅକତଂ ହୋତି, ବାହୁସଚ୍ଚେନପି ଅକତଂ ହୋତି, ଦିଟ୍ଠିୟାପି ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ହୋତି, ସାମାୟିକମ୍ପି ୱିମୁତ୍ତିଂ ନ ଲଭତି। ସୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ହାନାୟ ପରେତି ନୋ ୱିସେସାୟ, ହାନଗାମୀୟେୱ ହୋତି ନୋ ୱିସେସଗାମୀ।

‘‘ଇଧ ପନାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କୋଧମାନୋ ଅଧିଗତୋ ହୋତି, ସମୟେନ ସମୟଞ୍ଚସ୍ସ ଲୋଭଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ସ ସୱନେନପି କତଂ ହୋତି…ପେ… ନୋ ହାନଗାମୀ।

‘‘ତତ୍ରାନନ୍ଦ , ପମାଣିକା ପମିଣନ୍ତି…ପେ… ୟୋ ୱା ପନସ୍ସ ମାଦିସୋ।

‘‘ଇଧ, ପନାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କୋଧମାନୋ ଅଧିଗତୋ ହୋତି, ସମୟେନ ସମୟଞ୍ଚସ୍ସ ୱଚୀସଙ୍ଖାରା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ସ ସୱନେନପି ଅକତଂ ହୋତି…ପେ… ସାମାୟିକମ୍ପି ୱିମୁତ୍ତିଂ ନ ଲଭତି। ସୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ହାନାୟ ପରେତି ନୋ ୱିସେସାୟ, ହାନଗାମୀୟେୱ ହୋତି ନୋ ୱିସେସଗାମୀ।

‘‘ଇଧ ପନାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କୋଧମାନୋ ଅଧିଗତୋ ହୋତି, ସମୟେନ ସମୟଞ୍ଚସ୍ସ ୱଚୀସଙ୍ଖାରା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ସ ସୱନେନପି କତଂ ହୋତି, ବାହୁସଚ୍ଚେନପି କତଂ ହୋତି, ଦିଟ୍ଠିୟାପି ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ହୋତି, ସାମାୟିକମ୍ପି ୱିମୁତ୍ତିଂ ଲଭତି। ସୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ୱିସେସାୟ ପରେତି ନୋ ହାନାୟ, ୱିସେସଗାମୀୟେୱ ହୋତି ନୋ ହାନଗାମୀ।

‘‘ତତ୍ରାନନ୍ଦ , ପମାଣିକା ପମିଣନ୍ତି – ‘ଇମସ୍ସପି ତେୱ ଧମ୍ମା, ଅପରସ୍ସପି ତେୱ ଧମ୍ମା। କସ୍ମା ତେସଂ ଏକୋ ହୀନୋ, ଏକୋ ପଣୀତୋ’ତି? ତଞ୍ହି ତେସଂ, ଆନନ୍ଦ, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ।

‘‘ତତ୍ରାନନ୍ଦ, ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କୋଧମାନୋ ଅଧିଗତୋ ହୋତି, ସମୟେନ ସମୟଞ୍ଚସ୍ସ ୱଚୀସଙ୍ଖାରା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ସ ସୱନେନପି କତଂ ହୋତି, ବାହୁସଚ୍ଚେନପି କତଂ ହୋତି, ଦିଟ୍ଠିୟାପି ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ହୋତି, ସାମାୟିକମ୍ପି ୱିମୁତ୍ତିଂ ଲଭତି। ଅୟଂ, ଆନନ୍ଦ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅମୁନା ପୁରିମେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଇମଂ ହାନନ୍ଦ, ପୁଗ୍ଗଲଂ ଧମ୍ମସୋତୋ ନିବ୍ବହତି। ତଦନ୍ତରଂ କୋ ଜାନେୟ୍ୟ ଅଞ୍ଞତ୍ର ତଥାଗତେନ! ତସ୍ମାତିହାନନ୍ଦ, ମା ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପମାଣିକା ଅହୁୱତ୍ଥ; ମା ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପମାଣଂ ଗଣ୍ହିତ୍ଥ। ଖଞ୍ଞତି ହାନନ୍ଦ, ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପମାଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ। ଅହଂ ୱା, ଆନନ୍ଦ, ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପମାଣଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟଂ, ୟୋ ୱା ପନସ୍ସ ମାଦିସୋ।

‘‘କା ଚାନନ୍ଦ, ମିଗସାଲା ଉପାସିକା ବାଲା ଅବ୍ୟତ୍ତା ଅମ୍ମକା ଅମ୍ମକପଞ୍ଞା, କେ ଚ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲପରୋପରିୟଞ୍ଞାଣେ! ଇମେ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଛ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ୟଥାରୂପେନ, ଆନନ୍ଦ, ସୀଲେନ ପୁରାଣୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅହୋସି, ତଥାରୂପେନ ସୀଲେନ ଇସିଦତ୍ତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଭୱିସ୍ସ। ନୟିଧ ପୁରାଣୋ ଇସିଦତ୍ତସ୍ସ ଗତିମ୍ପି ଅଞ୍ଞସ୍ସ। ୟଥାରୂପାୟ ଚ, ଆନନ୍ଦ, ପଞ୍ଞାୟ ଇସିଦତ୍ତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅହୋସି, ତଥାରୂପାୟ ପଞ୍ଞାୟ ପୁରାଣୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଭୱିସ୍ସ। ନୟିଧ ଇସିଦତ୍ତୋ ପୁରାଣସ୍ସ ଗତିମ୍ପି ଅଞ୍ଞସ୍ସ। ଇତି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଇମେ ପୁଗ୍ଗଲା ଉଭୋ ଏକଙ୍ଗହୀନା’’ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ଇଣସୁତ୍ତଂ

୪୫। ‘‘ଦାଲିଦ୍ଦିୟଂ [ଦାଳିଦ୍ଦିୟଂ (ସୀ।)], ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁକ୍ଖଂ ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦଲିଦ୍ଦୋ [ଦଳିଦ୍ଦୋ (ସୀ।)] ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିକୋ [ଅନଦ୍ଧିକୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଇଣଂ ଆଦିୟତି, ଇଣାଦାନମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁକ୍ଖଂ ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିକୋ ଇଣଂ ଆଦିୟିତ୍ଵା ଵଡ୍ଢିଂ ପଟିସ୍ସୁଣାତି, ଵଡ୍ଢିପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁକ୍ଖା ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିକୋ ଵଡ୍ଢିଂ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ଵା କାଲାଭତଂ [କାଲଗତଂ (କ।)] ଵଡ୍ଢିଂ ନ ଦେତି, ଚୋଦେନ୍ତିପି ନଂ; ଚୋଦନାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁକ୍ଖା ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିକୋ ଚୋଦିୟମାନୋ ନ ଦେତି, ଅନୁଚରନ୍ତିପି ନଂ; ଅନୁଚରିୟାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁକ୍ଖା ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିକୋ ଅନୁଚରିୟମାନୋ ନ ଦେତି, ବନ୍ଧନ୍ତିପି ନଂ; ବନ୍ଧନମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁକ୍ଖଂ ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦାଲିଦ୍ଦିୟମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ, ଇଣାଦାନମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ, ଵଡ୍ଢିପି ଦୁକ୍ଖା ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ, ଚୋଦନାପି ଦୁକ୍ଖା ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ, ଅନୁଚରିୟାପି ଦୁକ୍ଖା ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ, ବନ୍ଧନମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଲୋକସ୍ମିଂ କାମଭୋଗିନୋ; ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ , ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସଦ୍ଧା ନତ୍ଥି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ହିରୀ ନତ୍ଥି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଓତ୍ତପ୍ପଂ ନତ୍ଥି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଵୀରିୟଂ ନତ୍ଥି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ପଞ୍ଞା ନତ୍ଥି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ – ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିୟସ୍ସ ଵିନୟେ ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିକୋ।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିକୋ ସଦ୍ଧାୟ ଅସତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ହିରିୟା ଅସତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଓତ୍ତପ୍ପେ ଅସତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଵୀରିୟେ ଅସତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ପଞ୍ଞାୟ ଅସତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ଵାଚାୟ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ଇଦମସ୍ସ ଇଣାଦାନସ୍ମିଂ ଵଦାମି।

‘‘ସୋ ତସ୍ସ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛାଦନହେତୁ ପାପିକଂ ଇଚ୍ଛଂ ପଣିଦହତି [ପଦହତି (କ।)]। ‘ମା ମଂ ଜଞ୍ଞୂ’ତି ଇଚ୍ଛତି, ‘ମା ମଂ ଜଞ୍ଞୂ’ତି ସଙ୍କପ୍ପତି , ‘ମା ମଂ ଜଞ୍ଞୂ’ତି ଵାଚଂ ଭାସତି, ‘ମା ମଂ ଜଞ୍ଞୂ’ତି କାଯେନ ପରକ୍କମତି। ସୋ ତସ୍ସ ଵଚୀଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛାଦନହେତୁ…ପେ… ସୋ ତସ୍ସ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛାଦନହେତୁ…ପେ… ‘ମା ମଂ ଜଞ୍ଞୂ’ତି କାଯେନ ପରକ୍କମତି। ଇଦମସ୍ସ ଵଡ୍ଢିୟା ଵଦାମି।

‘‘ତମେନଂ ପେସଲା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଏଵମାହଂସୁ – ‘ଅୟଞ୍ଚ ସୋ ଆୟସ୍ମା ଏଵଂକାରୀ ଏଵଂସମାଚାରୋ’ତି। ଇଦମସ୍ସ ଚୋଦନାୟ ଵଦାମି।

‘‘ତମେନଂ ଅରଞ୍ଞଗତଂ ଵା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତଂ ଵା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତଂ ଵା ଵିପ୍ପଟିସାରସହଗତା ପାପକା ଅକୁସଲଵିତକ୍କା ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ଇଦମସ୍ସ ଅନୁଚରିୟାୟ ଵଦାମି।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିକୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ଵା ଵାଚାୟ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ଵା ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ଵା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ନିରୟବନ୍ଧନେ ଵା ବଜ୍ଝତି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିବନ୍ଧନେ ଵା। ନାହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକବନ୍ଧନମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି ଏଵଂଦାରୁଣଂ ଏଵଂକଟୁକଂ [ଏଵଂଦୁକ୍ଖଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଏଵଂଅନ୍ତରାୟକରଂ ଅନୁତ୍ତରସ୍ସ ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ, ଯଥୟିଦଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ନିରୟବନ୍ଧନଂ ଵା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିବନ୍ଧନଂ ଵା’’ତି।

‘‘ଦାଲିଦ୍ଦିୟଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଲୋକେ, ଇଣାଦାନଞ୍ଚ ଵୁଚ୍ଚତି;

ଦଲିଦ୍ଦୋ ଇଣମାଦାୟ, ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଵିହଞ୍ଞତି।

‘‘ତତୋ ଅନୁଚରନ୍ତି ନଂ, ବନ୍ଧନମ୍ପି ନିଗଚ୍ଛତି;

ଏତଞ୍ହି ବନ୍ଧନଂ ଦୁକ୍ଖଂ, କାମଲାଭାଭିଜପ୍ପିନଂ।

‘‘ତଥେଵ ଅରିୟଵିନୟେ, ସଦ୍ଧା ଯସ୍ସ ନ ଵିଜ୍ଜତି;

ଅହିରୀକୋ ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ, ପାପକମ୍ମୱିନିଦ୍ଧଯୋ।

‘‘କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ କତ୍ୱା, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନି ଚ;

ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ କତ୍ୱା, ‘ମା ମଂ ଜଞ୍ଞୂ’ତି ଇଚ୍ଛତି।

‘‘ସୋ ସଂସପ୍ପତି [ସଙ୍କପ୍ପତି (କ।)] କାଯେନ, ୱାଚାଯ ଉଦ ଚେତସା;

ପାପକମ୍ମଂ ପୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ, ତହିଂ ତହିଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ।

‘‘ସୋ ପାପକମ୍ମୋ ଦୁମ୍ମେଧୋ, ଜାନଂ ଦୁକ୍କଟମତ୍ତନୋ;

ଦଲିଦ୍ଦୋ ଇଣମାଦାଯ, ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ୱିହଞ୍ଞତି।

‘‘ତତୋ ଅନୁଚରନ୍ତି ନଂ, ସଙ୍କପ୍ପା ମାନସା ଦୁଖା;

ଗାମେ ୱା ଯଦି ୱାରଞ୍ଞେ, ଯସ୍ସ ୱିପ୍ପଟିସାରଜା।

‘‘ସୋ ପାପକମ୍ମୋ ଦୁମ୍ମେଧୋ, ଜାନଂ ଦୁକ୍କଟମତ୍ତନୋ;

ଯୋନିମଞ୍ଞତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ନିରଯେ ୱାପି ବଜ୍ଝତି।

‘‘ଏତଞ୍ହି ବନ୍ଧନଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯମ୍ହା ଧୀରୋ ପମୁଚ୍ଚତି;

ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଭୋଗେହି, ଦଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦଯଂ।

‘‘ଉଭଯତ୍ଥ କଟଗ୍ଗାହୋ, ସଦ୍ଧସ୍ସ ଘରମେସିନୋ;

ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମହିତତ୍ଥାଯ, ସମ୍ପରାଯସୁଖାଯ ଚ;

ଏୱମେତଂ ଗହଟ୍ଠାନଂ, ଚାଗୋ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତି।

‘‘ତଥେୱ ଅରିଯୱିନଯେ, ସଦ୍ଧା ଯସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତା;

ହିରୀମନୋ ଚ ଓତ୍ତପ୍ପୀ, ପଞ୍ଞୱା ସୀଲସଂୱୁତୋ।

‘‘ଏସୋ ଖୋ ଅରିଯୱିନଯେ, ‘ସୁଖଜୀୱୀ’ତି ୱୁଚ୍ଚତି;

ନିରାମିସଂ ସୁଖଂ ଲଦ୍ଧା, ଉପେକ୍ଖଂ ଅଧିତିଟ୍ଠତି।

‘‘ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ହିତ୍ୱା, ନିଚ୍ଚଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ;

ଝାନାନି ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ, ଏକୋଦି ନିପକୋ ସତୋ।

‘‘ଏୱଂ ଞତ୍ୱା ଯଥାଭୂତଂ, ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯେ;

ସବ୍ବସୋ ଅନୁପାଦାଯ, ସମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି।

‘‘ତସ୍ସ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତସ୍ସ, ଞାଣଂ ଚେ ହୋତି ତାଦିନୋ;

‘ଅକୁପ୍ପା ମେ ୱିମୁତ୍ତୀ’ତି, ଭୱସଂୟୋଜନକ୍ଖଯେ।

‘‘ଏତଂ ଖୋ ପରମଂ ଞାଣଂ, ଏତଂ ସୁଖମନୁତ୍ତରଂ;

ଅସୋକଂ ୱିରଜଂ ଖେମଂ, ଏତଂ ଆନଣ୍ୟମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ;

୪। ମହାଚୁନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୪୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ମହାଚୁନ୍ଦୋ ଚେତୀସୁ ୱିହରତି ସଯଂଜାତିଯଂ [ସହଜାତିଯଂ (ସୀ। ପୀ।), ସଞ୍ଜାତିଯଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)]। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାଚୁନ୍ଦୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତି। ‘‘ଆୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାଚୁନ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆଯସ୍ମା ମହାଚୁନ୍ଦୋ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଇଧାୱୁସୋ, ଧମ୍ମଯୋଗା ଭିକ୍ଖୂ ଝାଯୀ ଭିକ୍ଖୂ ଅପସାଦେନ୍ତି – ‘ଇମେ ପନ ଝାଯିନୋମ୍ହା, ଝାଯିନୋମ୍ହାତି ଝାଯନ୍ତି ପଜ୍ଝାଯନ୍ତି ନିଜ୍ଝାଯନ୍ତି ଅୱଜ୍ଝାଯନ୍ତି [ଅପଜ୍ଝାଯନ୍ତି (ମ। ନି। ୧।୫୦୮)]। କିମିମେ [କିଂ ହିମେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଝାଯନ୍ତି, କିନ୍ତିମେ ଝାଯନ୍ତି, କଥଂ ଇମେ ଝାଯନ୍ତୀ’ତି? ତତ୍ଥ ଧମ୍ମଯୋଗା ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ଝାଯୀ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ନ ଚ ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନା ହୋନ୍ତି ବହୁଜନସୁଖାଯ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

‘‘ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଝାଯୀ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମଯୋଗେ ଭିକ୍ଖୂ ଅପସାଦେନ୍ତି – ‘ଇମେ ପନ ଧମ୍ମଯୋଗମ୍ହା, ଧମ୍ମଯୋଗମ୍ହାତି ଉଦ୍ଧତା ଉନ୍ନଳା ଚପଲା ମୁଖରା ୱିକିଣ୍ଣୱାଚା ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀ ଅସମ୍ପଜାନା ଅସମାହିତା ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତା ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯା। କିମିମେ ଧମ୍ମଯୋଗା, କିନ୍ତିମେ ଧମ୍ମଯୋଗା, କଥଂ ଇମେ ଧମ୍ମଯୋଗା’ତି? ତତ୍ଥ ଝାଯୀ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ଧମ୍ମଯୋଗା ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ନ ଚ ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନା ହୋନ୍ତି ବହୁଜନସୁଖାଯ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

‘‘ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଧମ୍ମଯୋଗା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମଯୋଗାନଞ୍ଞେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତି, ନୋ ଝାଯୀନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମଯୋଗା ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ଝାଯୀ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ନ ଚ ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନା ହୋନ୍ତି ବହୁଜନସୁଖାଯ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

‘‘ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଝାଯୀ ଭିକ୍ଖୂ ଝାଯୀନଞ୍ଞେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତି, ନୋ ଧମ୍ମଯୋଗାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଝାଯୀ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ଧମ୍ମଯୋଗା ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ନ ଚ ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନା ହୋନ୍ତି ବହୁଜନସୁଖାଯ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

‘‘ତସ୍ମାତିହାୱୁସୋ , ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘ଧମ୍ମଯୋଗା ସମାନା ଝାଯୀନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିସ୍ସାମା’ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଆୱୁସୋ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଚ୍ଛରିଯା ହେତେ, ଆୱୁସୋ, ପୁଗ୍ଗଲା ଦୁଲ୍ଲଭା ଲୋକସ୍ମିଂ, ଯେ ଅମତଂ ଧାତୁଂ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତି। ତସ୍ମାତିହାୱୁସୋ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘ଝାଯୀ ସମାନା ଧମ୍ମଯୋଗାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିସ୍ସାମା’ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଆୱୁସୋ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଚ୍ଛରିଯା ହେତେ, ଆୱୁସୋ, ପୁଗ୍ଗଲା ଦୁଲ୍ଲଭା ଲୋକସ୍ମିଂ ଯେ ଗମ୍ଭୀରଂ ଅତ୍ଥପଦଂ ପଞ୍ଞାଯ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମସନ୍ଦିଟ୍ଠିକସୁତ୍ତଂ

୪୭। ଅଥ ଖୋ ମୋଳିଯସୀୱକୋ [ମୋଲିଯସୀୱକୋ (ସୀ। ପୀ।), ମୋଳିସୀୱକୋ (କ।)] ପରିବ୍ବାଜକୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ମୋଳିଯସୀୱକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘‘ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ’ତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ ହୋତି ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେଯ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି?

‘‘ତେନ ହି, ସୀୱକ, ତଞ୍ଞେୱେତ୍ଥ ପଟିପୁଚ୍ଛାମି। ଯଥା ତେ ଖମେୟ୍ୟ ତଥା ନଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟାସି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୀୱକ, ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲୋଭଂ ‘ଅତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲୋଭୋ’ତି ପଜାନାସି, ଅସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲୋଭଂ ‘ନତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲୋଭୋ’ତି ପଜାନାସୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ସୀୱକ, ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲୋଭଂ ‘ଅତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲୋଭୋ’ତି ପଜାନାସି, ଅସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲୋଭଂ ‘ନତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲୋଭୋ’ତି ପଜାନାସି – ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ସୀୱକ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ ହୋତି…ପେ…।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୀୱକ, ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଦୋସଂ…ପେ… ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମୋହଂ…ପେ… ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲୋଭଧମ୍ମଂ…ପେ… ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଦୋସଧମ୍ମଂ…ପେ… ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମୋହଧମ୍ମଂ ‘ଅତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମୋହଧମ୍ମୋ’ତି ପଜାନାସି, ଅସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମୋହଧମ୍ମଂ ‘ନତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମୋହଧମ୍ମୋ’ତି ପଜାନାସୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ସୀୱକ, ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମୋହଧମ୍ମଂ ‘ଅତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମୋହଧମ୍ମୋ’ତି ପଜାନାସି, ଅସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମୋହଧମ୍ମଂ ‘ନତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମୋହଧମ୍ମୋ’ତି ପଜାନାସି – ଏୱଂ ଖୋ, ସୀୱକ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ ହୋତି ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେୟ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯସନ୍ଦିଟ୍ଠିକସୁତ୍ତଂ

୪୮। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘‘ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ’ତି, ଭୋ ଗୋତମ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ ହୋତି ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେୟ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି?

‘‘ତେନ ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଞ୍ଞେୱେତ୍ଥ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି। ଯଥା ତେ ଖମେୟ୍ୟ ତଥା ନଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟାସି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗଂ ‘ଅତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗୋ’ତି ପଜାନାସି, ଅସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗଂ ‘ନତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗୋ’ତି ପଜାନାସୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ’’। ‘‘ଯଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗଂ ‘ଅତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗୋ’ତି ପଜାନାସି, ଅସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗଂ ‘ନତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗୋ’ତି ପଜାନାସି – ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ ହୋତି…ପେ…।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଦୋସଂ…ପେ… ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମୋହଂ…ପେ… ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କାଯସନ୍ଦୋସଂ…ପେ… ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱଚୀସନ୍ଦୋସଂ…ପେ… ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମନୋସନ୍ଦୋସଂ ‘ଅତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମନୋସନ୍ଦୋସୋ’ତି ପଜାନାସି, ଅସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମନୋସନ୍ଦୋସଂ ‘ନତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମନୋସନ୍ଦୋସୋ’ତି ପଜାନାସୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ’’। ‘‘ଯଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମନୋସନ୍ଦୋସଂ ‘ଅତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମନୋସନ୍ଦୋସୋ’ତି ପଜାନାସି, ଅସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମନୋସନ୍ଦୋସଂ ‘ନତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମନୋସନ୍ଦୋସୋ’ତି ପଜାନାସି – ଏୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ ହୋତି ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେୟ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ , ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଖେମସୁତ୍ତଂ

୪୯। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଚ ଖେମୋ ଆଯସ୍ମା ଚ ସୁମନୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରନ୍ତି ଅନ୍ଧୱନସ୍ମିଂ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଚ ଖେମୋ ଆଯସ୍ମା ଚ ସୁମନୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଖେମୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀଯୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ ତସ୍ସ ନ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅତ୍ଥି ମେ ସେଯ୍ୟୋତି ୱା ଅତ୍ଥି ମେ ସଦିସୋତି ୱା ଅତ୍ଥି ମେ ହୀନୋତି ୱା’’’ତି। ଇଦମୱୋଚାଯସ୍ମା ଖେମୋ।

ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଖେମୋ ‘‘ସମନୁଞ୍ଞୋ ମେ ସତ୍ଥା’’ତି ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ପକ୍କାମି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସୁମନୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେ ଆୟସ୍ମନ୍ତେ ଖେମେ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସଵୋ ଵୁସିତଵା କତକରଣୀଯୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭଵସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ଵିମୁତ୍ତୋ ତସ୍ସ ନ ଏଵଂ ହୋତି – ‘ନତ୍ଥି ମେ ସେଯ୍ୟୋତି ଵା ନତ୍ଥି ମେ ସଦିସୋତି ଵା ନତ୍ଥି ମେ ହୀନୋତି ଵା’’’ତି। ଇଦମଵୋଚାୟସ୍ମା ସୁମନୋ। ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସୁମନୋ ‘‘ସମନୁଞ୍ଞୋ ମେ ସତ୍ଥା’’ତି ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ପକ୍କାମି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେସୁ ଆୟସ୍ମନ୍ତେ ଚ ଖେମେ ଆୟସ୍ମନ୍ତେ ଚ ସୁମନେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, କୁଲପୁତ୍ତା ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତି । ଅତ୍ଥୋ ଚ ଵୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଅନୁପନୀତୋ। ଅଥ ଚ ପନ ଇଧେକଚ୍ଚେ ମୋଘପୁରିସା ହସମାନକା [ହସମାନକଂ (କ।) ମହାଵ। ୨୪୫] ମଞ୍ଞେ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତି। ତେ ପଚ୍ଛା ଵିଘାତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି।

‘‘ନ ଉସ୍ସେସୁ ନ ଓମେସୁ, ସମତ୍ତେ ନୋପନୀୟରେ [ନୋପନିୟ୍ୟରେ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)];

ଖୀଣା ଜାତି ଵୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, ଚରନ୍ତି ସଂଯୋଜନଵିପ୍ପମୁତ୍ତା’’ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଵରସୁତ୍ତଂ

୫୦।[ଅ। ନି। ୫।୨୪, ୧୬୮; ୨।୭।୬୫] ‘‘ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଵରେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଅସତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଵରଵିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ସୀଲଂ; ସୀଲେ ଅସତି ସୀଲଵିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଅସତି ସମ୍ମାସମାଧିଵିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନେ ଅସତି ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଵିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାଵିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାଵିରାଗେ ଅସତି ନିବ୍ବିଦାଵିରାଗଵିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ଵିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ରୁକ୍ଖୋ ସାଖାପଲାସଵିପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ପପଟିକାପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଚୋପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଫେଗ୍ଗୁପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ସାରୋପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଵରେ ଅସତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଵରଵିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ସୀଲଂ…ପେ… ଵିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ।

‘‘ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଵରେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ସତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଵରସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ସୀଲଂ; ସୀଲେ ସତି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ସତି ସମ୍ମାସମାଧିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନେ ସତି ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାଵିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାଵିରାଗେ ସତି ନିବ୍ବିଦାଵିରାଗସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ଵିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ରୁକ୍ଖୋ ସାଖାପଲାସସମ୍ପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ପପଟିକାପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଚୋପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଫେଗ୍ଗୁପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ସାରୋପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି । ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଵରେ ସତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଵରସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ସୀଲଂ…ପେ… ଵିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନ’’ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଆନନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୫୧। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆୟସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ –

‘‘କିତ୍ତାଵତା ନୁ ଖୋ, ଆଵୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସ୍ସୁତଞ୍ଚେଵ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ସୁତା ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ନ ସମ୍ମୋସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଯେ ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ପୁବ୍ବେ ଚେତସା ସମ୍ଫୁଟ୍ଠପୁବ୍ବା ତେ ଚ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅଵିଞ୍ଞାତଞ୍ଚ ଵିଜାନାତୀ’’ତି? ‘‘ଆୟସ୍ମା ଖୋ ଆନନ୍ଦୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ। ପଟିଭାତୁ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂୟେଵ ଆନନ୍ଦ’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନହାଵୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି । ‘‘ଏଵମାଵୁସୋ’’ତି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏତଦଵୋଚ –

‘‘ଇଧାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ ଗେଯ୍ୟଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥଂ ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି, ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ୱାଚେତି, ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି, ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି। ଯସ୍ମିଂ ଆୱାସେ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ୱିହରନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତା ଆଗତାଗମା ଧମ୍ମଧରା ୱିନଯଧରା ମାତିକାଧରା ତସ୍ମିଂ ଆୱାସେ ୱସ୍ସଂ ଉପେତି। ତେ କାଲେନ କାଲଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପରିପୁଚ୍ଛତି ପରିପଞ୍ହତି – ‘ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, କଥଂ; ଇମସ୍ସ କ୍ୱତ୍ଥୋ’ତି? ତେ ତସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ ଅୱିୱଟଞ୍ଚେୱ ୱିୱରନ୍ତି, ଅନୁତ୍ତାନୀକତଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନୀକରୋନ୍ତି, ଅନେକୱିହିତେସୁ ଚ କଙ୍ଖାଠାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ କଙ୍ଖଂ ପଟିୱିନୋଦେନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସ୍ସୁତଞ୍ଚେୱ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ସୁତା ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ନ ସମ୍ମୋସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଯେ ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ପୁବ୍ବେ ଚେତସା ସମ୍ଫୁଟ୍ଠପୁବ୍ବା ତେ ଚ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅୱିଞ୍ଞାତଞ୍ଚ ୱିଜାନାତୀ’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ , ଆୱୁସୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଆୱୁସୋ, ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ଆଯସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ। ଇମେହି ଚ ମଯଂ ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଧାରେମ। ଆଯସ୍ମା ହି ଆନନ୍ଦୋ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ ଗେଯ୍ୟଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥଂ ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ । ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ୱାଚେତି, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି। ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯସ୍ମିଂ ଆୱାସେ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ୱିହରନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତା ଆଗତାଗମା ଧମ୍ମଧରା ୱିନଯଧରା ମାତିକାଧରା ତସ୍ମିଂ ଆୱାସେ ୱସ୍ସଂ ଉପେତି। ତେ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ କାଲେନ କାଲଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପରିପୁଚ୍ଛତି ପରିପଞ୍ହତି – ‘ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, କଥଂ; ଇମସ୍ସ କ୍ୱତ୍ଥୋ’ତି? ତେ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଅୱିୱଟଞ୍ଚେୱ ୱିୱରନ୍ତି, ଅନୁତ୍ତାନୀକତଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନୀକରୋନ୍ତି, ଅନେକୱିହିତେସୁ ଚ କଙ୍ଖାଠାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ କଙ୍ଖଂ ପଟିୱିନୋଦେନ୍ତୀ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଖତ୍ତିଯସୁତ୍ତଂ

୫୨। ଅଥ ଖୋ ଜାଣୁସ୍ସୋଣି [ଜାଣୁସୋଣି (କ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଜାଣୁସ୍ସୋଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଖତ୍ତିଯା , ଭୋ ଗୋତମ, କିଂଅଧିପ୍ପାଯା, କିଂଉପୱିଚାରା, କିଂଅଧିଟ୍ଠାନା, କିଂଅଭିନିୱେସା, କିଂପରିଯୋସାନା’’ତି? ‘‘ଖତ୍ତିଯା ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଭୋଗାଧିପ୍ପାଯା ପଞ୍ଞୂପୱିଚାରା ବଲାଧିଟ୍ଠାନା ପଥୱୀଭିନିୱେସା ଇସ୍ସରିଯପରିଯୋସାନା’’ତି।

‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କିଂଅଧିପ୍ପାଯା, କିଂଉପୱିଚାରା, କିଂଅଧିଟ୍ଠାନା, କିଂଅଭିନିୱେସା, କିଂପରିଯୋସାନା’’ତି? ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଭୋଗାଧିପ୍ପାଯା ପଞ୍ଞୂପୱିଚାରା ମନ୍ତାଧିଟ୍ଠାନା ଯଞ୍ଞାଭିନିୱେସା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରିଯୋସାନା’’ତି।

‘‘ଗହପତିକା ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କିଂଅଧିପ୍ପାଯା, କିଂଉପୱିଚାରା, କିଂଅଧିଟ୍ଠାନା, କିଂଅଭିନିୱେସା, କିଂପରିଯୋସାନା’’ତି? ‘‘ଗହପତିକା ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଭୋଗାଧିପ୍ପାଯା ପଞ୍ଞୂପୱିଚାରା ସିପ୍ପାଧିଟ୍ଠାନା କମ୍ମନ୍ତାଭିନିୱେସା ନିଟ୍ଠିତକମ୍ମନ୍ତପରିଯୋସାନା’’ତି।

‘‘ଇତ୍ଥୀ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କିଂଅଧିପ୍ପାଯା, କିଂଉପୱିଚାରା, କିଂଅଧିଟ୍ଠାନା, କିଂଅଭିନିୱେସା, କିଂପରିଯୋସାନା’’ତି? ‘‘ଇତ୍ଥୀ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁରିସାଧିପ୍ପାଯା ଅଲଙ୍କାରୂପୱିଚାରା ପୁତ୍ତାଧିଟ୍ଠାନା ଅସପତୀଭିନିୱେସା ଇସ୍ସରିଯପରିଯୋସାନା’’ତି।

‘‘ଚୋରା ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କିଂଅଧିପ୍ପାଯା, କିଂଉପୱିଚାରା, କିଂଅଧିଟ୍ଠାନା, କିଂଅଭିନିୱେସା, କିଂପରିଯୋସାନା’’ତି? ‘‘ଚୋରା ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆଦାନାଧିପ୍ପାଯା ଗହନୂପୱିଚାରା ସତ୍ଥାଧିଟ୍ଠାନା ଅନ୍ଧକାରାଭିନିୱେସା ଅଦସ୍ସନପରିଯୋସାନା’’ତି।

‘‘ସମଣା ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କିଂଅଧିପ୍ପାଯା, କିଂଉପୱିଚାରା, କିଂଅଧିଟ୍ଠାନା, କିଂଅଭିନିୱେସା, କିଂପରିଯୋସାନା’’ତି? ‘‘ସମଣା ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚାଧିପ୍ପାଯା ପଞ୍ଞୂପୱିଚାରା ସୀଲାଧିଟ୍ଠାନା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଭିନିୱେସା [ଅକିଞ୍ଚନାଭିନିୱେସା (ସ୍ୟା। କ।)] ନିବ୍ବାନପରିଯୋସାନା’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ଖତ୍ତିଯାନମ୍ପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଜାନାତି ଅଧିପ୍ପାଯଞ୍ଚ ଉପୱିଚାରଞ୍ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଭିନିୱେସଞ୍ଚ ପରିଯୋସାନଞ୍ଚ। ବ୍ରାହ୍ମଣାନମ୍ପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଜାନାତି…ପେ… ଗହପତୀନମ୍ପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଜାନାତି… ଇତ୍ଥୀନମ୍ପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ

ଜାନାତି… ଚୋରାନମ୍ପି ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଜାନାତି … ସମଣାନମ୍ପି ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଜାନାତି ଅଧିପ୍ପାଯଞ୍ଚ ଉପଵିଚାରଞ୍ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଭିନିଵେସଞ୍ଚ ପରିଯୋସାନଞ୍ଚ। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି। ଦସମଂ।

୧୧। ଅପ୍ପମାଦସୁତ୍ତଂ

୫୩। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ –

''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାଵିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ଯୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେଵ ଅତ୍ଥଂ, ଯୋ ଚ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ''ତି? ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ , ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାଵିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ଯୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେଵ ଅତ୍ଥଂ, ଯୋ ଚ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ''ତି।

''କତମୋ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାଵିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ଯୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେଵ ଅତ୍ଥଂ, ଯୋ ଚ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ''ତି? ''ଅପ୍ପମାଦୋ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାଵିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେଵ ଅତ୍ଥଂ, ଯୋ ଚ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ''।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯାନି କାନିଚି ଜଙ୍ଗଲାନଂ [ଜଙ୍ଗମାନଂ (ସୀ। ପୀ।) ଅ। ନି। ୧୦।୧୫; ମ। ନି। ୧।୩୦୦] ପାଣାନଂ ପଦଜାତାନି, ସବ୍ବାନି ତାନି ହତ୍ଥିପଦେ ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ହତ୍ଥିପଦଂ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି, ଯଦିଦଂ ମହନ୍ତତ୍ତେନ। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅପ୍ପମାଦୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାଵିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେଵ ଅତ୍ଥଂ, ଯୋ ଚ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କୂଟାଗାରସ୍ସ ଯା କାଚି ଗୋପାନସିଯୋ ସବ୍ବା ତା କୂଟଙ୍ଗମା କୂଟନିନ୍ନା କୂଟସମୋସରଣା, କୂଟଂ ତାସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି; ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ …ପେ…।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପବ୍ବଜଲାଯକୋ ପବ୍ବଜଂ [ବବ୍ବଜଲାଯକୋ ବବ୍ବଜଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଲାଯିତ୍ଵା ଅଗ୍ଗେ ଗହେତ୍ଵା ଓଧୁନାତି ନିଧୁନାତି ନିଚ୍ଛାଦେତି; ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ…ପେ…।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅମ୍ବପିଣ୍ଡିଯା ଵଣ୍ଟଚ୍ଛିନ୍ନାଯ ଯାନି କାନିଚି ଅମ୍ବାନି ଵଣ୍ଟୂପନିବନ୍ଧନାନି ସବ୍ବାନି ତାନି ତଦନ୍ଵଯାନି ଭଵନ୍ତି; ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ…ପେ…।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯେ କେଚି ଖୁଦ୍ଦରାଜାନୋ [କୁଡ୍ଡରାଜାନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ଅଟ୍ଠ।), କୁଦ୍ଦରାଜାନୋ (ପୀ।) ଅ। ନି। ୧୦।୧୫] ସବ୍ବେତେ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କଵତ୍ତିସ୍ସ ଅନୁଯନ୍ତା [ଅନୁଯୁତ୍ତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଭଵନ୍ତି, ରାଜା ତେସଂ ଚକ୍କଵତ୍ତୀ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି; ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ…ପେ…।

''ସେଯ୍ୟଥାପି , ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯା କାଚି ତାରକରୂପାନଂ ପଭା ସବ୍ବା ତା ଚନ୍ଦସ୍ସ ପଭାଯ କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିଂ, ଚନ୍ଦପ୍ପଭା ତାସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅପ୍ପମାଦୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାଵିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେଵ ଅତ୍ଥଂ ଯୋ ଚ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ।

''ଅଯଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାଵିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେଵ ଅତ୍ଥଂ, ଯୋ ଚ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ''ତି।

''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି। ଏକାଦସମଂ।

୧୨। ଧମ୍ମିକସୁତ୍ତଂ

୫୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ଜାତିଭୂମିଯଂ ଆୱାସିକୋ ହୋତି ସବ୍ବସୋ ଜାତିଭୂମିଯଂ ସତ୍ତସୁ ଆୱାସେସୁ। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ଆଗନ୍ତୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି ୱିହିଂସତି ୱିତୁଦତି ରୋସେତି ୱାଚାଯ। ତେ ଚ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତା ଧମ୍ମିକେନ ଅକ୍କୋସିଯମାନା ପରିଭାସିଯମାନା ୱିହେସିଯମାନା ୱିତୁଦିଯମାନା ରୋସିଯମାନା ୱାଚାଯ ପକ୍କମନ୍ତି, ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି [ନ ସଣ୍ଠହନ୍ତି (ସୀ।)], ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସଂ।

ଅଥ ଖୋ ଜାତିଭୂମକାନଂ [ଜାତିଭୂମିକାନଂ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] ଉପାସକାନଂ ଏତଦହୋସି – ''ମଯଂ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ। ଅଥ ଚ ପନ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ପକ୍କମନ୍ତି, ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି, ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସଂ। କୋ ନୁ ଖୋ ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ପକ୍କମନ୍ତି, ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି, ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସ''ନ୍ତି? ଅଥ ଖୋ ଜାତିଭୂମକାନଂ ଉପାସକାନଂ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ଆଗନ୍ତୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି ୱିହିଂସତି ୱିତୁଦତି ରୋସେତି ୱାଚାଯ। ତେ ଚ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତା ଧମ୍ମିକେନ ଅକ୍କୋସିଯମାନା ପରିଭାସିଯମାନା ୱିହେସିଯମାନା ୱିତୁଦିଯମାନା ରୋସିଯମାନା ୱାଚାଯ ପକ୍କମନ୍ତି , ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି, ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସଂ। ଯଂନୂନ ମଯଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଧମ୍ମିକଂ ପବ୍ବାଜେଯ୍ୟାମା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଜାତିଭୂମକା ଉପାସକା ଯେନ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଧମ୍ମିକଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ପକ୍କମତୁ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ଇମମ୍ହା ଆୱାସା; ଅଲଂ ତେ ଇଧ ୱାସେନା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ତମ୍ହା ଆୱାସା ଅଞ୍ଞଂ ଆୱାସଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ରପି ସୁଦଂ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ଆଗନ୍ତୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି ୱିହିଂସତି ୱିତୁଦତି ରୋସେତି ୱାଚାଯ। ତେ ଚ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତା ଧମ୍ମିକେନ ଅକ୍କୋସିଯମାନା ପରିଭାସିଯମାନା ୱିହେସିଯମାନା ୱିତୁଦିଯମାନା ରୋସିଯମାନା ୱାଚାଯ ପକ୍କମନ୍ତି, ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି, ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସଂ।

ଅଥ ଖୋ ଜାତିଭୂମକାନଂ ଉପାସକାନଂ ଏତଦହୋସି – ''ମଯଂ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ। ଅଥ ଚ ପନ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ପକ୍କମନ୍ତି, ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି, ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସଂ। କୋ ନୁ ଖୋ ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ପକ୍କମନ୍ତି, ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି, ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସ''ନ୍ତି? ଅଥ ଖୋ ଜାତିଭୂମକାନଂ ଉପାସକାନଂ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ଆଗନ୍ତୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି ୱିହିଂସତି ୱିତୁଦତି ରୋସେତି ୱାଚାଯ। ତେ ଚ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତା ଧମ୍ମିକେନ ଅକ୍କୋସିଯମାନା ପରିଭାସିଯମାନା ୱିହେସିଯମାନା ୱିତୁଦିଯମାନା ରୋସିଯମାନା ୱାଚାଯ ପକ୍କମନ୍ତି, ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି, ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସଂ। ଯଂନୂନ ମଯଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଧମ୍ମିକଂ ପବ୍ବାଜେଯ୍ୟାମା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଜାତିଭୂମକା ଉପାସକା ଯେନାଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଧମ୍ମିକଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ପକ୍କମତୁ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ଇମମ୍ହାପି ଆୱାସା; ଅଲଂ ତେ ଇଧ ୱାସେନା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ତମ୍ହାପି ଆୱାସା ଅଞ୍ଞଂ ଆୱାସଂ ଅଗମାସି । ତତ୍ରପି ସୁଦଂ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ଆଗନ୍ତୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି ୱିହିଂସତି ୱିତୁଦତି ରୋସେତି ୱାଚାଯ। ତେ ଚ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତା ଧମ୍ମିକେନ ଅକ୍କୋସିଯମାନା ପରିଭାସିଯମାନା ୱିହେସିଯମାନା ୱିତୁଦିଯମାନା ରୋସିଯମାନା ୱାଚାଯ ପକ୍କମନ୍ତି, ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି, ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସଂ।

ଅଥ ଖୋ ଜାତିଭୂମକାନଂ ଉପାସକାନଂ ଏତଦହୋସି – ''ମଯଂ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ। ଅଥ ଚ ପନ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ପକ୍କମନ୍ତି , ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି, ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସଂ। କୋ ନୁ ଖୋ ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ପକ୍କମନ୍ତି, ନ ସଣ୍ଠନ୍ତି, ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଆୱାସ''ନ୍ତି? ଅଥ ଖୋ ଜାତିଭୂମକାନଂ ଉପାସକାନଂ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ଆଗନ୍ତୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଅକ୍କୋସତି…ପେ… । ଯଂନୂନ ମଯଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଧମ୍ମିକଂ ପବ୍ବାଜେଯ୍ୟାମ ସବ୍ବସୋ ଜାତିଭୂମିଯଂ ସତ୍ତହି ଆୱାସେହୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଜାତିଭୂମକା ଉପାସକା ଯେନାଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଧମ୍ମିକଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ପକ୍କମତୁ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ସବ୍ବସୋ ଜାତିଭୂମିଯଂ ସତ୍ତହି ଆୱାସେହୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଧମ୍ମିକସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ପବ୍ବାଜିତୋ ଖୋମ୍ହି ଜାତିଭୂମକେହି ଉପାସକେହି ସବ୍ବସୋ ଜାତିଭୂମିଯଂ ସତ୍ତହି ଆୱାସେହି। କହଂ ନୁ ଖୋ ଦାନି ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି? ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଧମ୍ମିକସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମିକୋ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ରାଜଗହଂ ତେନ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଯେନ ରାଜଗହଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟୋ ପବ୍ବତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଧମ୍ମିକଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ହନ୍ଦ କୁତୋ ନୁ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ଆଗଚ୍ଛସୀ''ତି? ''ପବ୍ବାଜିତୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଜାତିଭୂମକେହି ଉପାସକେହି ସବ୍ବସୋ ଜାତିଭୂମିଯଂ ସତ୍ତହି

ଆୱାସେହୀ’’ତି। ‘‘ଅଲଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, କିଂ ତେ ଇମିନା, ଯଂ ତଂ ତତୋ ତତୋ ପବ୍ବାଜେନ୍ତି, ସୋ ତ୍ୱଂ ତତୋ ତତୋ ପବ୍ବାଜିତୋ ମମେୱ ସନ୍ତିକେ ଆଗଚ୍ଛସି’’।

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସାମୁଦ୍ଦିକା ୱାଣିଜା ତୀରଦସ୍ସିଂ ସକୁଣଂ ଗହେତ୍ୱା ନାୱାଯ ସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହନ୍ତି। ତେ ଅତୀରଦକ୍ଖିଣିଯା [ଅତୀରଦସ୍ସନିଯା (ସ୍ଯା।), ଅତୀରଦସ୍ସିଯା (କ।)] ନାୱାଯ ତୀରଦସ୍ସିଂ ସକୁଣଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି। ସୋ ଗଚ୍ଛତେୱ ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ଉଦ୍ଧଂ, ଗଚ୍ଛତି ଅନୁଦିସଂ। ସଚେ ସୋ ସମନ୍ତା ତୀରଂ ପସ୍ସତି, ତଥାଗତକୋୱ [ତଥାଗତୋ (କ।) ଦୀ। ନି। ୧।୪୯୭ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ହୋତି। ସଚେ ପନ ସୋ ସମନ୍ତା ତୀରଂ ନ ପସ୍ସତି ତମେୱ ନାୱଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ଯଂ ତଂ ତତୋ ତତୋ ପବ୍ବାଜେନ୍ତି ସୋ ତ୍ୱଂ ତତୋ ତତୋ ପବ୍ବାଜିତୋ ମମେୱ ସନ୍ତିକେ ଆଗଚ୍ଛସି।

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ , ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ରଞ୍ଞୋ କୋରବ୍ୟସ୍ସ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠୋ ନାମ ନିଗ୍ରୋଧରାଜା ଅହୋସି ପଞ୍ଚସାଖୋ ସୀତଚ୍ଛାଯୋ ମନୋରମୋ। ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠସ୍ସ ଖୋ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ନିଗ୍ରୋଧରାଜସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାନି ଅଭିନିୱେସୋ ଅହୋସି, ପଞ୍ଚ ଯୋଜନାନି ମୂଲସନ୍ତାନକାନଂ। ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠସ୍ସ ଖୋ ପନ , ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ନିଗ୍ରୋଧରାଜସ୍ସ ତାୱ ମହନ୍ତାନି ଫଲାନି ଅହେସୁଂ; ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଆଳ୍ହକଥାଲିକା। ଏୱମସ୍ସ ସାଦୂନି ଫଲାନି ଅହେସୁଂ; ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଖୁଦ୍ଦଂ ମଧୁଂ ଅନେଳକଂ। ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠସ୍ସ ଖୋ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ନିଗ୍ରୋଧରାଜସ୍ସ ଏକଂ ଖନ୍ଧଂ ରାଜା ପରିଭୁଞ୍ଜତି ସଦ୍ଧିଂ ଇତ୍ଥାଗାରେନ, ଏକଂ ଖନ୍ଧଂ ବଲକାଯୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଏକଂ ଖନ୍ଧଂ ନେଗମଜାନପଦା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଏକଂ ଖନ୍ଧଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଏକଂ ଖନ୍ଧଂ ମିଗା [ମିଗପକ୍ଖିନୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)] ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠସ୍ସ ଖୋ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ନିଗ୍ରୋଧରାଜସ୍ସ ନ କୋଚି ଫଲାନି ରକ୍ଖତି, ନ ଚ ସୁଦଂ [ନ ଚ ପୁନ (କ।)] ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଫଲାନି ହିଂସନ୍ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧରାଜସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଫଲାନି ଭକ୍ଖିତ୍ୱା ସାଖଂ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠେ ନିଗ୍ରୋଧରାଜେ ଅଧିୱତ୍ଥାଯ ଦେୱତାଯ ଏତଦହୋସି – ‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ! ଯାୱ ପାପୋ ମନୁସ୍ସୋ [ଯାୱ ପାପମନୁସ୍ସୋ (ସ୍ଯା।), ଯାୱତା ପାପମନୁସ୍ସୋ (କ।)], ଯତ୍ର ହି ନାମ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧରାଜସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଫଲାନି ଭକ୍ଖିତ୍ୱା ସାଖଂ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ପକ୍କମିସ୍ସତି, ଯଂନୂନ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠୋ ନିଗ୍ରୋଧରାଜା ଆଯତିଂ ଫଲଂ ନ ଦଦେଯ୍ୟା’ତି। ଅଥ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠୋ ନିଗ୍ରୋଧରାଜା ଆଯତିଂ ଫଲଂ ନ ଅଦାସି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ ଯେନ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଯଗ୍ଘେ, ମାରିସ, ଜାନେଯ୍ୟାସି ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠୋ ନିଗ୍ରୋଧରାଜା ଫଲଂ ନ ଦେତୀ’ତି? ଅଥ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ତଥାରୂପଂ ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖାସି [ଅଭିସଙ୍ଖାରେସି (ସ୍ଯା। କ।)], ଯଥା ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ନିଗ୍ରୋଧରାଜଂ ପୱତ୍ତେସି [ପାତେସି (ସୀ। ପୀ।)] ଉମ୍ମୂଲମକାସି। ଅଥ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠେ ନିଗ୍ରୋଧରାଜେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନା ଅସ୍ସୁମୁଖୀ ରୁଦମାନା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଯେନ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠେ ନିଗ୍ରୋଧରାଜେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠେ ନିଗ୍ରୋଧରାଜେ ଅଧିୱତ୍ଥଂ ଦେୱତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ, ଦେୱତେ, ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନା ଅସ୍ସୁମୁଖୀ ରୁଦମାନା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା’ତି? ‘ତଥା ହି ପନ ମେ, ମାରିସ, ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭୱନଂ ପୱତ୍ତେସି ଉମ୍ମୂଲମକାସୀ’ତି। ‘ଅପି ନୁ ତ୍ୱଂ, ଦେୱତେ, ରୁକ୍ଖଧମ୍ମେ ଠିତାଯ ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭୱନଂ ପୱତ୍ତେସି ଉମ୍ମୂଲମକାସୀ’ତି? ‘କଥଂ ପନ, ମାରିସ , ରୁକ୍ଖୋ ରୁକ୍ଖଧମ୍ମେ ଠିତୋ ହୋତୀ’ତି? ‘ଇଧ, ଦେୱତେ, ରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲଂ ମୂଲତ୍ଥିକା ହରନ୍ତି, ତଚଂ ତଚତ୍ଥିକା ହରନ୍ତି, ପତ୍ତଂ ପତ୍ତତ୍ଥିକା ହରନ୍ତି, ପୁପ୍ଫଂ ପୁପ୍ଫତ୍ଥିକା ହରନ୍ତି, ଫଲଂ ଫଲତ୍ଥିକା ହରନ୍ତି। ନ ଚ ତେନ ଦେୱତାଯ ଅନତ୍ତମନତା ୱା ଅନଭିନନ୍ଦି [ଅନଭିରଦ୍ଧି (ସୀ।)] ୱା କରଣୀଯା। ଏୱଂ ଖୋ, ଦେୱତେ, ରୁକ୍ଖୋ ରୁକ୍ଖଧମ୍ମେ ଠିତୋ ହୋତୀ’ତି। ‘ଅଟ୍ଠିତାଯେୱ ଖୋ ମେ, ମାରିସ, ରୁକ୍ଖଧମ୍ମେ ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭୱନଂ ପୱତ୍ତେସି ଉମ୍ମୂଲମକାସୀ’ତି। ‘ସଚେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଦେୱତେ, ରୁକ୍ଖଧମ୍ମେ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟାସି, ସିଯା [ସିଯାପି (ସୀ। ପୀ।)] ତେ ଭୱନଂ ଯଥାପୁରେ’ତି? ‘ଠସ୍ସାମହଂ, [ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟାମହଂ (ସ୍ଯା।)] ମାରିସ , ରୁକ୍ଖଧମ୍ମେ, ହୋତୁ ମେ ଭୱନଂ ଯଥାପୁରେ’’’ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ତଥାରୂପଂ ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖାସି [ଅଭିସଙ୍ଖାରି (ସ୍ଯା। କ।)], ଯଥା ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ନିଗ୍ରୋଧରାଜଂ ଉସ୍ସାପେସି, ସଚ୍ଛୱୀନି ମୂଲାନି ଅହେସୁଂ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ଅପି ନୁ ତଂ ସମଣଧମ୍ମେ ଠିତଂ ଜାତିଭୂମକା ଉପାସକା ପବ୍ବାଜେସୁଂ ସକଲସୋ ଜାତିଭୂମିଯଂ ସତ୍ତହି ଆୱାସେହୀ’’ତି? ‘‘କଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ସମଣୋ ସମଣଧମ୍ମେ ଠିତୋ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସମଣୋ ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ନ ପଚ୍ଚକ୍କୋସତି, ରୋସନ୍ତଂ ନ ପଟିରୋସତି, ଭଣ୍ଡନ୍ତଂ ନ ପଟିଭଣ୍ଡତି। ଏୱଂ ଖୋ,

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସମଣୋ ସମଣଧମ୍ମେ ଠିତୋ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ଅଟ୍ଠିତଂଯେୱ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ସମଣଧମ୍ମେ ଜାତିଭୂମକା ଉପାସକା ପବ୍ବାଜେସୁଂ ସଙ୍ଘସୋ ଜାତିଭୂମିଯଂ ସଭଉହି ଆୱାସେହୀ’’ତି।

[ଅ॰ ନି॰ ୭।୬୬; ୭।୭୩] ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ , ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସୁନେତ୍ତୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି ତିତ୍ଥକରୋ କାମେସୁ ୱୀତରାଗୋ। ସୁନେତ୍ତସ୍ସ ଖୋ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସତ୍ଥୁନୋ ଅନେକାନି ସାୱକସତାନି ଅହେସୁଂ। ସୁନେତ୍ତୋ ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଯେ ଖୋ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସୁନେତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନି ନ ପସାଦେସୁଂ ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ। ଯେ ଖୋ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସୁନେତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନି ପସାଦେସୁଂ ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ।

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ମୂଗପକ୍ଖୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି…ପେ… ଅରନେମି ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି… କୁଦ୍ଦାଲକୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି… ହତ୍ଥିପାଲୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି… ଜୋତିପାଲୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି ତିତ୍ଥକରୋ କାମେସୁ ୱୀତରାଗୋ। ଜୋତିପାଲସ୍ସ ଖୋ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସତ୍ଥୁନୋ ଅନେକାନି ସାୱକସତାନି ଅହେସୁଂ। ଜୋତିପାଲୋ ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଯେ ଖୋ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ଜୋତିପାଲସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନି ନ ପସାଦେସୁଂ ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ। ଯେ ଖୋ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ଜୋତିପାଲସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନି ପସାଦେସୁଂ ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ଯୋ ଇମେ ଛ ସତ୍ଥାରେ ତିତ୍ଥକରେ କାମେସୁ ୱୀତରାଗେ, ଅନେକସତପରିୱାରେ ସସାୱକସଙ୍ଘେ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଅକ୍କୋସେଯ୍ୟ ପରିଭାସେଯ୍ୟ, ବହୁଂ ସୋ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱେଯ୍ୟା’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯୋ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ଇମେ ଛ ସତ୍ଥାରେ ତିତ୍ଥକରେ କାମେସୁ ୱୀତରାଗେ ଅନେକସତପରିୱାରେ ସସାୱକସଙ୍ଘେ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଅକ୍କୋସେଯ୍ୟ ପରିଭାସେଯ୍ୟ, ବହୁଂ ସୋ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱେଯ୍ୟ। ଯୋ ଏକଂ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି, ଅଯଂ ତତୋ ବହୁତରଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଏୱରୂପିଂ ଖନ୍ତିଂ [ଏୱରୂପଂ ଖନ୍ତଂ (ସ୍ୟା॰)] ୱଦାମି, ଯଥାମଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ। ତସ୍ମାତିହ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ , ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘ନ ନୋ ସମସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ [ନ ନୋ ଆମସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ (ସ୍ୟା॰), ନ ନୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ (ସୀ॰ ପୀ॰)] ଚିତ୍ତାନି ପଦୁଟ୍ଠାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’’ତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମିକ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି।

‘‘ସୁନେତ୍ତୋ ମୂଗପକ୍ଖୋ ଚ, ଅରନେମି ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

କୁଦ୍ଦାଲକୋ ଅହୁ ସତ୍ଥା, ହତ୍ଥିପାଲୋ ଚ ମାଣୱୋ।

‘‘ଜୋତିପାଲୋ ଚ ଗୋୱିନ୍ଦୋ, ଅହୁ ସତ୍ତପୁରୋହିତୋ;

ଅହିଂସକା [ଅଭିସେକା (ସ୍ୟା॰)] ଅତୀତଂସେ, ଛ ସତ୍ଥାରୋ ଯସସ୍ସିନୋ।

‘‘ନିରାମଗନ୍ଧା କରୁଣେଧିମୁତ୍ତା [ୱିମୁତ୍ତା (ସୀ॰ ସ୍ୟା॰ ପୀ॰)], କାମସଂଯୋଜନାତିଗା [କାମସଂଯୋଜନାତିତା (ସ୍ୟା॰)];

କାମରାଗଂ ୱିରାଜେତ୍ୱା, ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗା ଅହୁଂ [ଅହୁ (ବହୂସୁ), ଅହୂ (କ॰ ସୀ॰)]।

‘‘ଅହେସୁଂ ସାୱକା ତେସଂ, ଅନେକାନି ସତାନିପି;

ନିରାମଗନ୍ଧା କରୁଣେଧିମୁତ୍ତା, କାମସଂଯୋଜନାତିଗା;

କାମରାଗଂ ୱିରାଜେତ୍ୱା, ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗା ଅହୁଂ [ଅହୁ (ବହୂସୁ), ଅହୂ (କ॰ ସୀ॰)]।

‘‘ଯେତେ ଇସୀ ବାହିରକେ, ୱୀତରାଗେ ସମାହିତେ;

ପଦୁଟ୍ଠମନସଙ୍କପ୍ପୋ, ଯୋ ନରୋ ପରିଭାସତି;

ବହୁଞ୍ଚ ସୋ ପସୱତି, ଅପୁଞ୍ଞଂ ତାଦିସୋ ନରୋ।

‘‘ଯୋ ଚେକଂ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନଂ, ଭିକ୍ଖୁଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାୱକଂ;

ପଦୁଟ୍ଠମନସଙ୍କପ୍ପୋ , ଯୋ ନରୋ ପରିଭାସତି;

ଅଯଂ ତତୋ ବହୁତରଂ, ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱେ ନରୋ।

‘‘ନ ସାଧୁରୂପଂ ଆସୀଦେ, ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନପ୍ପହାଯିନଂ;

ସତ୍ତମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏସୋ, ଅରିଯସଙ୍ଘସ୍ସ ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଅୱୀତରାଗୋ କାମେସୁ, ଯସ୍ସ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯା ମୁଦୂ;

ସଦ୍ଧା ସତି ଚ ୱୀରିଯଂ, ସମଥୋ ଚ ୱିପସ୍ସନା।

‘‘ତାଦିସଂ ଭିକ୍ଖୁମାସଜ୍ଜ, ପୁବ୍ବେୱ ଉପହଞ୍ଞତି;

ଅତ୍ତାନଂ ଉପହନ୍ତ୍ୱାନ, ପଚ୍ଛା ଅଞ୍ଞଂ ୱିହିଂସତି।

‘‘ଯୋ ଚ ରକ୍ଖତି ଅତ୍ତାନଂ, ରକ୍ଖିତୋ ତସ୍ସ ବାହିରୋ;

ତସ୍ମା ରକ୍ଖେଯ୍ଯ ଅତ୍ତାନଂ, ଅକ୍ଖତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ସଦା’’ତି। ଦ୍ୱାଦସମଂ;

ଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ନାଗମିଗସାଲା ଇଣଂ, ଚୁନ୍ଦଂ ଦ୍ୱେ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକା ଦୁୱେ;

ଖେମିନ୍ଦ୍ରିଯ ଆନନ୍ଦ, ଖତ୍ତିଯା ଅପ୍ପମାଦେନ ଧମ୍ମିକୋତି।

ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

୨। ଦୁତିଯପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ମହାୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୋଣସୁତ୍ତଂ

୫୫।[ମହାୱ। ୨୪୩ ଆଗତଂ] ଏୱଂ , ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ସୋଣୋ ରାଜଗହେ ୱିହରତି ସୀତୱନସ୍ମିଂ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସୋଣସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ''ଯେ ଖୋ କେଚି ଭଗୱତୋ ସାୱକା ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ୱିହରନ୍ତି, ଅହଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ। ଅଥ ଚ ପନ ମେ ନ ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ କୁଲେ ଭୋଗା, ସକ୍କା ଭୋଗା ଚ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କାତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିତ୍ୱା ଭୋଗେ ଚ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯଂ ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କରେଯ୍ଯ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମତୋ ସୋଣସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ – ସେଯ୍ଯଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମ୍ମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେଯ୍ଯ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମ୍ମିଞ୍ଜେଯ୍ଯ, ଏୱମେୱଂ ଖୋ – ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ ଅନ୍ତରହିତୋ ସୀତୱନେ ଆଯସ୍ମତୋ ସୋଣସ୍ସ ସମ୍ମୁଖେ ପାତୁରହୋସି। ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ସୋଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସୋଣଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ନନୁ ତେ, ସୋଣ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – 'ଯେ ଖୋ କେଚି ଭଗୱତୋ ସାୱକା ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ୱିହରନ୍ତି, ଅହଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ। ଅଥ ଚ ପନ ମେ ନ ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ କୁଲେ ଭୋଗା, ସକ୍କା ଭୋଗା [ଭୋଗେ (ମହାୱ। ୨୪୩)] ଚ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କାତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିତ୍ୱା ଭୋଗେ ଚ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯଂ ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କରେଯ୍ଯ'''ନ୍ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୋଣ, କୁସଲୋ ତ୍ୱଂ ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିଯଭୂତୋ [ଆଗାରିକଭୂତୋ (ସ୍ୟା।), ଅଗାରିକଭୂତୋ (ମହାୱ। ୨୪୩)] ୱୀଣାଯ ତନ୍ତିସ୍ସରେ''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୋଣ, ଯଦା ତେ ୱୀଣାଯ ତନ୍ତିଯୋ ଅଚ୍ଚାଯତା ହୋନ୍ତି, ଅପି ନୁ ତେ ୱୀଣା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସରୱତୀ ୱା ହୋତି କମ୍ମଞ୍ଞା ୱା''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୋଣ, ଯଦା ତେ ୱୀଣାଯ ତନ୍ତିଯୋ ଅତିସିଥିଲା ହୋନ୍ତି, ଅପି ନୁ ତେ ୱୀଣା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସରୱତୀ ୱା ହୋତି କମ୍ମଞ୍ଞା ୱା''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ଯଦା ପନ ତେ, ସୋଣ, ୱୀଣାଯ ତନ୍ତିଯୋ ନ ଅଚ୍ଚାଯତା ହୋନ୍ତି ନାତିସିଥିଲା ସମେ ଗୁଣେ ପତିଟ୍ଠିତା, ଅପି ନୁ ତେ ୱୀଣା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସରୱତୀ ୱା ହୋତି କମ୍ମଞ୍ଞା ୱା''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ସୋଣ, ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧୱୀରିଯଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ଅତିସିଥିଲୱୀରିଯଂ କୋସଜ୍ଜାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ତସ୍ମାତିହ ତ୍ୱଂ, ସୋଣ, ୱୀରିଯସମଥଂ ଅଧିଟ୍ଠହଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଞ୍ଚ ସମତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝ, ତତ୍ଥ ଚ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସୋଣୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସୋଣଂ ଇମିନା ଓୱାଦେନ ଓୱଦିତ୍ୱା – ସେଯ୍ଯଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେଯ୍ଯ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେଯ୍ଯ, ଏୱମେୱଂ ଖୋ – ସୀତୱନେ ଅନ୍ତରହିତୋ ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ ପାତୁରହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସୋଣୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ୱୀରିଯସମଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାସି, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଞ୍ଚ ସମତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝି, ତତ୍ଥ ଚ ନିମିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସୋଣୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନାଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। ''ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା''ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାଯସ୍ମା ସୋଣୋ ଅରହତଂ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସୋଣସ୍ସ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ଯଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ

ସନ୍ତିକେ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟା’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସୋଣୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସୋଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ୟୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀୟୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂୟୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ, ସୋ ଛ ଠାନାନି ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି – ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ପୱିୱେକାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାଧିମୁତ୍ତୋ [ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝାଧିମୁତ୍ତୋ (କ।) ମହାୱ। ୨୪୪ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ହୋତି, ତଣ୍ହାକ୍ଖୟାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଉପାଦାନକ୍ଖୟାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଅସମ୍ମୋହାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘ସିୟା ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଆୟସ୍ମତୋ ଏୱମସ୍ସ – ‘କେୱଲଂସଦ୍ଧାମତ୍ତକଂ ନୂନ ଅୟମାୟସ୍ମା ନିସ୍ସାୟ ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ’ତି । ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଖୀଣାସୱୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀୟୋ କରଣୀୟଂ ଅତ୍ତନୋ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ କତସ୍ସ ୱା ପଟିଚୟଂ ଖୟା ରାଗସ୍ସ ୱୀତରାଗତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ଦୋସସ୍ସ ୱୀତଦୋସତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ମୋହସ୍ସ ୱୀତମୋହତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘ସିୟା ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଆୟସ୍ମତୋ ଏୱମସ୍ସ – ‘ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ନୂନ ଅୟମାୟସ୍ମା ନିକାମୟମାନୋ ପୱିୱେକାଧିମୁତ୍ତୋ’ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଖୀଣାସୱୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀୟୋ କରଣୀୟଂ ଅତ୍ତନୋ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ କତସ୍ସ ୱା ପଟିଚୟଂ ଖୟା ରାଗସ୍ସ ୱୀତରାଗତ୍ତା ପୱିୱେକାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ଦୋସସ୍ସ ୱୀତଦୋସତ୍ତା ପୱିୱେକାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ମୋହସ୍ସ ୱୀତମୋହତ୍ତା ପୱିୱେକାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘ସିୟା ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଆୟସ୍ମତୋ ଏୱମସ୍ସ – ‘ସୀଲବ୍ବତପରାମାସଂ ନୂନ ଅୟମାୟସ୍ମା ସାରତୋ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାଧିମୁତ୍ତୋ’ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଖୀଣାସୱୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀୟୋ କରଣୀୟଂ ଅତ୍ତନୋ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ କତସ୍ସ ୱା ପଟିଚୟଂ ଖୟା ରାଗସ୍ସ ୱୀତରାଗତ୍ତା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ଦୋସସ୍ସ ୱୀତଦୋସତ୍ତା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ମୋହସ୍ସ ୱୀତମୋହତ୍ତା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘ଖୟା ରାଗସ୍ସ ୱୀତରାଗତ୍ତା ତଣ୍ହାକ୍ଖୟାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ଦୋସସ୍ସ ୱୀତଦୋସତ୍ତା ତଣ୍ହାକ୍ଖୟାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ମୋହସ୍ସ ୱୀତମୋହତ୍ତା ତଣ୍ହାକ୍ଖୟାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘ଖୟା ରାଗସ୍ସ ୱୀତରାଗତ୍ତା ଉପାଦାନକ୍ଖୟାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ଦୋସସ୍ସ ୱୀତଦୋସତ୍ତା ଉପାଦାନକ୍ଖୟାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ମୋହସ୍ସ ୱୀତମୋହତ୍ତା ଉପାଦାନକ୍ଖୟାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘ଖୟା ରାଗସ୍ସ ୱୀତରାଗତ୍ତା ଅସମ୍ମୋହାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ଦୋସସ୍ସ ୱୀତଦୋସତ୍ତା ଅସମ୍ମୋହାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଖୟା ମୋହସ୍ସ ୱୀତମୋହତ୍ତା ଅସମ୍ମୋହାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘ଏୱଂ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭୁସା ଚେପି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରୂପା ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାଥଂ [ଆପାତଂ (କ।)] ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦିୟନ୍ତି। ଅମିସ୍ସୀକତମେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ଠିତଂ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତଂ ୱୟଞ୍ଚସ୍ସାନୁପସ୍ସତି । ଭୁସା ଚେପି ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ସଦ୍ଦା…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରସା… କାୟୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା… ମନୋୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଧମ୍ମା ମନସ୍ସ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦିୟନ୍ତି। ଅମିସ୍ସୀକତମେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ଠିତଂ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତଂ ୱୟଞ୍ଚସ୍ସାନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ସେଲୋ ପବ୍ବତୋ ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦୋ ଅସୁସିରୋ ଏକଗ୍ଘନୋ। ଅଥ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଚେପି ଦିସାୟ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠି ନେୱ ନଂ ସଙ୍କମ୍ପେୟ୍ୟ ନ ସମ୍ପକମ୍ପେୟ୍ୟ ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ, ଅଥ ପଚ୍ଛିମାୟ ଚେପି ଦିସାୟ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠି…ପେ… ଅଥ ଉତ୍ତରାୟ ଚେପି ଦିସାୟ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠି… ଅଥ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଚେପି ଦିସାୟ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠି ନେୱ ନଂ ସଙ୍କମ୍ପେୟ୍ୟ ନ ସମ୍ପକମ୍ପେୟ୍ୟ ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭୁସା ଚେପି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରୂପା ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦିୟନ୍ତି। ଅମିସ୍ସୀକତମେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ଠିତଂ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତଂ ୱୟଞ୍ଚସ୍ସାନୁପସ୍ସତି। ଭୁସା ଚେପି ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ସଦ୍ଦା…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରସା… କାୟୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା… ମନୋୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଧମ୍ମା ମନସ୍ସ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦିୟନ୍ତି। ଅମିସ୍ସୀକତମେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ଠିତଂ

ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତଂ ୱୟଞ୍ଚସ୍ସାନୁପସ୍ସତୀ’’ତି।

‘‘ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଅଧିମୁତ୍ତସ୍ସ, ପୱିୱେକଞ୍ଚ ଚେତସୋ;

ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାଧିମୁତ୍ତସ୍ସ, ଉପାଦାନକ୍ଖୟସ୍ସ ଚ।

‘‘ତଣ୍ହାକ୍ଖୟାଧିମୁତ୍ତସ୍ସ , ଅସମ୍ମୋହଞ୍ଚ ଚେତସୋ;

ଦିସ୍ୱା ଆୟତନୁପ୍ପାଦଂ, ସମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି।

‘‘ତସ୍ସ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତସ୍ସ, ସନ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

କତସ୍ସ ପଟିଚୟୋ ନତ୍ଥି, କରଣୀୟଂ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ସେଲୋ ୟଥା ଏକଗ୍ଘନୋ, ୱାତେନ ନ ସମୀରତି;

ଏୱଂ ରୂପା ରସା ସଦ୍ଦା, ଗନ୍ଧା ଫସ୍ସା ଚ କେୱଲା।

‘‘ଇଟ୍ଠା ଧମ୍ମା ଅନିଟ୍ଠା ଚ, ନପ୍ପୱେଧେନ୍ତି ତାଦିନୋ;

ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତଂ [ୱିମୁତଞ୍ଚ (କ।) ମହାୱ। ୨୪୪; କଥା। ୨୬୬], ୱୟଞ୍ଚସ୍ସାନୁପସ୍ସତୀ’’ତି। ପଠମଂ;

୨। ଫଗ୍ଗୁନସୁତ୍ତଂ

୫୬। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ଫଗ୍ଗୁନୋ [ଫେଗ୍ଗୁନୋ (କ।), ଫଗ୍ଗୁଣୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଆବାଧିକୋ ହୋତି ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଆୟସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ଫଗ୍ଗୁନୋ ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ , ଭଗୱା ୟେନାୟସ୍ମା ଫଗ୍ଗୁନୋ ତେନୁପସଙ୍କମତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟା’’ତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାୟନ୍ହସମୟଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ୟେନାୟସ୍ମା ଫଗ୍ଗୁନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଫଗ୍ଗୁନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ମଞ୍ଚକେ ସମଧୋସି [ସମଞ୍ଚୋପି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।), ସଂ + ଧୂ + ଇ = ସମଧୋସି]। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଫଗ୍ଗୁନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଲଂ, ଫଗ୍ଗୁନ, ମା ତ୍ୱଂ ମଞ୍ଚକେ ସମଧୋସି। ସନ୍ତିମାନି ଆସନାନି ପରେହି ପଞ୍ଞତ୍ତାନି, ତତ୍ଥାହଂ ନିସୀଦିସ୍ସାମୀ’’ତି। ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଫଗ୍ଗୁନଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କଚ୍ଚି ତେ, ଫଗ୍ଗୁନ, ଖମନୀୟଂ କଚ୍ଚି ୟାପନୀୟଂ? କଚ୍ଚି ତେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ପଟିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ଅଭିକ୍କମନ୍ତି; ପଟିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ନୋ ଅଭିକ୍କମୋ’’ତି? ‘‘ନ ମେ , ଭନ୍ତେ , ଖମନୀୟଂ ନ ୟାପନୀୟଂ। ବାଳ୍ହା ମେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତି; ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ନୋ ପଟିକ୍କମୋ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ବଲୱା ପୁରିସୋ ତିଣ୍ହେନ ସିଖରେନ ମୁଦ୍ଧନି [ମୁଦ୍ଧାନଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଅଭିମତ୍ଥେୟ୍ୟ [ଅଭିମନ୍ଥେୟ୍ୟ (ସ୍ୟା।)]; ଏୱମେୱଂ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା ମୁଦ୍ଧନି [ହନନ୍ତି (ସୀ। ପୀ।), ଓହନନ୍ତି (ସ୍ୟା।)] ଊହନନ୍ତି। ନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଖମନୀୟଂ ନ ୟାପନୀୟଂ। ବାଳ୍ହା ମେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତି; ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ନୋ ପଟିକ୍କମୋ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ବଲୱା ପୁରିସୋ ଦଳ୍ହେନ ୱରତ୍ତକ୍ଖଣ୍ଡେନ ସୀସୱେଠନଂ ଦଦେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅଧିମତ୍ତା ସୀସେ ସୀସୱେଦନା। ନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଖମନୀୟଂ ନ ୟାପନୀୟଂ। ବାଳ୍ହା ମେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତି; ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ନୋ ପଟିକ୍କମୋ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ଦକ୍ଖୋ ଗୋଘାତକୋ ୱା ଗୋଘାତକନ୍ତେୱାସୀ ୱା ତିଣ୍ହେନ ଗୋୱିକନ୍ତନେନ କୁଚ୍ଛିଂ ପରିକନ୍ତେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା କୁଚ୍ଛିଂ ପରିକନ୍ତନ୍ତି। ନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଖମନୀଯଂ ନ ଯାପନୀଯଂ। ବାଳ୍ହା ମେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତି; ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ନୋ ପଟିକ୍କମୋ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ଦ୍ୱେ ବଲୱନ୍ତୋ ପୁରିସା ଦୁବ୍ବଲତରଂ ପୁରିସଂ ନାନାବାହାସୁ ଗହେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକାସୁଯା ସନ୍ତାପେୟ୍ୟୁଂ ସମ୍ପରିତାପେୟ୍ୟୁଂ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅଧିମତ୍ତୋ କାଯସ୍ମିଂ ଡାହୋ। ନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଖମନୀଯଂ ନ ଯାପନୀଯଂ। ବାଳ୍ହା ମେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତି; ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ନୋ ପଟିକ୍କମୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଫଗ୍ଗୁନଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମାଦପେତ୍ୱା ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଫଗ୍ଗୁନୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲମକାସି। ତସ୍ମିଂ ଚସ୍ସ ସମଯେ ମରଣକାଲେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱିପ୍ପସୀଦିଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଆଯସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ଫଗ୍ଗୁନୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲମକାସି। ତସ୍ମିଂ ଚସ୍ସ ସମଯେ ମରଣକାଲେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱିପ୍ପସୀଦିଂସୂ’’ତି।

‘‘କିଂ ହାନନ୍ଦ, ଫଗ୍ଗୁନସ୍ସ [ଫେଗ୍ଗୁନସ୍ସ ଆନନ୍ଦ (କ।)] ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନ ୱିପ୍ପସୀଦିସ୍ସନ୍ତି! ଫଗ୍ଗୁନସ୍ସ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ।

‘‘ଛଯିମେ, ଆନନ୍ଦ, ଆନିସଂସା କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ [ଧମ୍ମସୱଣେ (ସୀ।)] କାଲେନ ଅତ୍ଥୁପପରିକ୍ଖାଯ। କତମେ ଛ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମରଣକାଲେ ଲଭତି ତଥାଗତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ତସ୍ସ ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ତସ୍ସ ତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅଯଂ, ଆନନ୍ଦ, ପଠମୋ ଆନିସଂସୋ କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମରଣକାଲେ ନ ହେୱ ଖୋ [ନୋ ଚ ଖୋ (କ।)] ଲଭତି ତଥାଗତଂ ଦସ୍ସନାଯ, ଅପି ଚ ଖୋ ତଥାଗତସାୱକଂ ଲଭତି ଦସ୍ସନାଯ। ତସ୍ସ ତଥାଗତସାୱକୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ତସ୍ସ ତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅଯଂ, ଆନନ୍ଦ, ଦୁତିଯୋ ଆନିସଂସୋ କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମରଣକାଲେ ନ ହେୱ ଖୋ ଲଭତି ତଥାଗତଂ ଦସ୍ସନାଯ, ନପି ତଥାଗତସାୱକଂ ଲଭତି ଦସ୍ସନାଯ; ଅପି ଚ ଖୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି। ତସ୍ସ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କଯତୋ ଅନୁୱିଚାରଯତୋ ମନସାନୁପେକ୍ଖତୋ ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅଯଂ, ଆନନ୍ଦ, ତତିଯୋ ଆନିସଂସୋ କାଲେନ ଅତ୍ଥୁପପରିକ୍ଖାଯ।

‘‘ଇଧାନନ୍ଦ , ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଅନୁତ୍ତରେ ଚ ଖୋ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମରଣକାଲେ ଲଭତି ତଥାଗତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ତସ୍ସ ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ତସ୍ସ ତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅଯଂ, ଆନନ୍ଦ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଆନିସଂସୋ କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଅନୁତ୍ତରେ ଚ ଖୋ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମରଣକାଲେ ନ ହେୱ ଖୋ ଲଭତି ତଥାଗତଂ ଦସ୍ସନାଯ, ଅପି ଚ ଖୋ ତଥାଗତସାୱକଂ ଲଭତି ଦସ୍ସନାଯ। ତସ୍ସ ତଥାଗତସାୱକୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ…ପେ… ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ତସ୍ସ ତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅଯଂ, ଆନନ୍ଦ, ପଞ୍ଚମୋ ଆନିସଂସୋ କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହି ଓରମ୍ଭାଗିଯେହି ସଂଯୋଜନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଅନୁତ୍ତରେ ଚ ଖୋ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମରଣକାଲେ ନ ହେୱ ଖୋ ଲଭତି ତଥାଗତଂ ଦସ୍ସନାଯ, ନପି ତଥାଗତସାୱକଂ ଲଭତି ଦସ୍ସନାଯ; ଅପି ଚ ଖୋ

ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି। ତସ୍ସ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କୟତୋ ଅନୁୱିଚାରୟତୋ ମନସାନୁପେକ୍ଖତୋ ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅଯଂ, ଆନନ୍ଦ, ଛଟ୍ଠୋ ଆନିସଂସୋ କାଲେନ ଅତ୍ଥୁପପରିକ୍ଖାଯ। ଇମେ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଛ ଆନିସଂସା କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ କାଲେନ ଅତ୍ଥୁପପରିକ୍ଖାଯା''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଛଳଭିଜାତିସୁତ୍ତଂ

୫୭। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପୂରଣେନ, ଭନ୍ତେ, କସ୍ସପେନ ଛଳଭିଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞତ୍ତା – କଣ୍ହାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ନୀଲାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ଲୋହିତାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ହଲିଦ୍ଦାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ସୁକ୍କାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ପରମସୁକ୍କାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା।

''ତତ୍ରିଦଂ , ଭନ୍ତେ, ପୂରଣେନ କସ୍ସପେନ କଣ୍ହାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ଓରବ୍ଭିକା ସୂକରିକା ସାକୁଣିକା ମାଗୱିକା ଲୁଦ୍ଦା ମଚ୍ଛଘାତକା ଚୋରା ଚୋରଘାତକା ବନ୍ଧନାଗାରିକା ଯେ ୱା ପନଞ୍ଞେପି କେଚି କୁରୂରକମ୍ମନ୍ତା।

''ତତ୍ରିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ପୂରଣେନ କସ୍ସପେନ ନୀଲାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ଭିକ୍ଖୂ କଣ୍ଟକୱୁତ୍ତିକା ଯେ ୱା ପନଞ୍ଞେପି କେଚି କମ୍ମୱାଦା କ୍ରିଯୱାଦା।

''ତତ୍ରିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ପୂରଣେନ କସ୍ସପେନ ଲୋହିତାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ନିଗଣ୍ଠା ଏକସାଟକା ।

''ତତ୍ରିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ପୂରଣେନ କସ୍ସପେନ ହଲିଦ୍ଦାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ଅଚେଲକସାୱକା ।

''ତତ୍ରିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ପୂରଣେନ କସ୍ସପେନ ସୁକ୍କାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ଆଜୀୱକା ଆଜୀୱକିନିଯୋ।

''ତତ୍ରିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ପୂରଣେନ କସ୍ସପେନ ପରମସୁକ୍କାଭିଜାତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ନନ୍ଦୋ ୱଚ୍ଛୋ କିସୋ ସଂକିଚ୍ଚୋ ମକ୍ଖଲି ଗୋସାଲୋ। ପୂରଣେନ, ଭନ୍ତେ, କସ୍ସପେନ ଇମା ଛଳଭିଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞତ୍ତା''ତି।

''କିଂ ପନାନନ୍ଦ, ପୂରଣସ୍ସ କସ୍ସପସ୍ସ ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ଏତଦବ୍ଭନୁଜାନାତି ଇମା ଛଳଭିଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞାପେତୁ''ନ୍ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ପୁରିସୋ ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିକୋ, ତସ୍ସ ଅକାମକସ୍ସ ବିଲଂ ଓଲଗ୍ଗେଯ୍ୟୁଂ – 'ଇଦଂ ତେ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ମଂସଞ୍ଚ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ମୂଲଞ୍ଚ ଅନୁପ୍ପଦାତବ୍ବ'ନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ପୂରଣେନ କସ୍ସପେନ ଅପ୍ପଟିଞ୍ଞାଯ ଏତେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଇମା ଛଳଭିଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞତ୍ତା, ଯଥା ତଂ ବାଲେନ ଅବ୍ୟତ୍ତେନ ଅଖେତ୍ତଞ୍ଞୁନା ଅକୁସଲେନ।

''ଅହଂ ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ଛଳଭିଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞାପେମି। ତଂ ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି; ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''କତମା ଚାନନ୍ଦ, ଛଳଭିଜାତିଯୋ ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ କଣ୍ହାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ କଣ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି। ଇଧ ପନାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ କଣ୍ହାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ସୁକ୍କଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି। ଇଧ ପନାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ କଣ୍ହାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିଜାଯତି। ଇଧ ପନାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ସୁକ୍କାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ କଣ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି। ଇଧ ପନାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ସୁକ୍କାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ସୁକ୍କଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି। ଇଧ ପନାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ସୁକ୍କାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିଜାଯତି।

''କଥଞ୍ଚାନନ୍ଦ, କଣ୍ହାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ କଣ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି? ଇଧାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ନୀଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି – ଚଣ୍ଡାଲକୁଲେ ୱା ନେସାଦକୁଲେ ୱା ୱେନକୁଲେ [ୱେଣକୁଲେ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ୱା ରଥକାରକୁଲେ ୱା ପୁକ୍କୁସକୁଲେ ୱା, ଦଲିଦ୍ଦେ ଅପ୍ପନ୍ନପାନଭୋଜନେ କସିରୱୁତ୍ତିକେ, ଯତ୍ଥ କସିରେନ ଘାସଚ୍ଛାଦୋ ଲବ୍ଭତି। ସୋ ଚ ହୋତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଦୁଦ୍ଦସିକୋ ଓକୋଟିମକୋ ବୱ୍ହାବାଧୋ କାଣୋ ୱା କୁଣୀ ୱା ଖଞ୍ଜୋ ୱା ପକ୍ଖହତୋ ୱା, ନ ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟସ୍ସ। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କଣ୍ହାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ କଣ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାନନ୍ଦ, କଣ୍ହାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ସୁକ୍କଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି? ଇଧାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ନୀଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି – ଚଣ୍ଡାଲକୁଲେ ୱା… ପେ… ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟସ୍ସ। ସୋ କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କଣ୍ହାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ସୁକ୍କଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାନନ୍ଦ, କଣ୍ହାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିଜାଯତି? ଇଧାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ନୀଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି – ଚଣ୍ଡାଲକୁଲେ ୱା…ପେ… ସୋ ଚ ହୋତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଦୁଦ୍ଦସିକୋ ଓକୋଟିମକୋ । ସୋ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି। ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ, ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଯଥାଭୂତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିଜାଯତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କଣ୍ହାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିଜାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ସୁକ୍କାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ କଣ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି? ଇଧାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ଉଚ୍ଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି – ଖତ୍ତିଯମହାସାଲକୁଲେ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ୱା ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ୱା, ଅଡ୍ଢେ ମହଦ୍ଧନେ ମହାଭୋଗେ ପହୂତଜାତରୂପରଜତେ ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣେ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞେ। ସୋ ଚ ହୋତି ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟସ୍ସ। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁକ୍କାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ କଣ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ସୁକ୍କାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ସୁକ୍କଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି? ଇଧାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ଉଚ୍ଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି – ଖତ୍ତିଯମହାସାଲକୁଲେ ୱା…ପେ… ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟସ୍ସ। ସୋ କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁକ୍କାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ସୁକ୍କଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ସୁକ୍କାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିଜାଯତି? ଇଧାନନ୍ଦ , ଏକଚ୍ଚୋ ଉଚ୍ଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି – ଖତ୍ତିଯମହାସାଲକୁଲେ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ୱା ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ୱା, ଅଡ୍ଢେ ମହଦ୍ଧନେ ମହାଭୋଗେ ପହୂତଜାତରୂପରଜତେ ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣେ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞେ। ସୋ ଚ ହୋତି ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟସ୍ସ । ସୋ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି। ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ, ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଯଥାଭୂତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିଜାଯତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁକ୍କାଭିଜାତିଯୋ ସମାନୋ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିଜାଯତି। ଇମା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଛଳଭିଜାତିଯୋ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଆସୱସୁତ୍ତଂ

୫୮। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଯେ ଆସୱା ସଂୱରା ପହାତବ୍ବା ତେ ସଂୱରେନ ପହୀନା ହୋନ୍ତି, ଯେ ଆସୱା ପଟିସେୱନା ପହାତବ୍ବା ତେ ପଟିସେୱନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି, ଯେ ଆସୱା ଅଧିୱାସନା ପହାତବ୍ବା ତେ ଅଧିୱାସନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି, ଯେ ଆସୱା ପରିୱଜ୍ଜନା ପହାତବ୍ବା ତେ ପରିୱଜ୍ଜନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି, ଯେ ଆସୱା ୱିନୋଦନା ପହାତବ୍ବା ତେ ୱିନୋଦନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି, ଯେ ଆସୱା ଭାୱନା ପହାତବ୍ବା ତେ ଭାୱନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି।

‘‘କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ସଂୱରା ପହାତବ୍ବା ଯେ ସଂୱରେନ ପହୀନା ହୋନ୍ତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ

ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି। ଯଂ ହିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଂ ଅସଂୱୁତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଂ ସଂୱୁତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ସୋତିନ୍ଦ୍ରିଯ…ପେ… ଘାନିନ୍ଦ୍ରିଯ… ଜିୱ୍ହିନ୍ଦ୍ରିଯ… କାଯିନ୍ଦ୍ରିଯ… ମନିନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି। ଯଂ ହିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନିନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଂ ଅସଂୱୁତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ମନିନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଂ ସଂୱୁତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ସଂୱରା ପହାତବ୍ବା ଯେ ସଂୱରେନ ପହୀନା ହୋନ୍ତି।

''କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ପଟିସେୱନା ପହାତବ୍ବା ଯେ ପଟିସେୱନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଚୀୱରଂ ପଟିସେୱତି – 'ଯାୱଦେୱ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ , ଉଣ୍ହସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ, ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ [ଡଂସ… ସିରିଂସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ) ମ। ନି। ୧।୨୩] ପଟିଘାତାଯ, ଯାୱଦେୱ ହିରିକୋପୀନପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ'। ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିସେୱତି – 'ନେୱ ଦୱାଯ ନ ମଦାଯ ନ ମଣ୍ଡନାଯ ନ ୱିଭୂସନାଯ, ଯାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଠିତିଯା ଯାପନାଯ, ୱିହିଂସୂପରତିଯା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୁଗ୍ଗହାଯ, ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି, ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚ' [ଫାସୁୱିହାରୋ ଚାତି (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)]। ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ସେନାସନଂ ପଟିସେୱତି – 'ଯାୱଦେୱ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ, ଉଣ୍ହସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ, ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ ପଟିଘାତାଯ, ଯାୱଦେୱ ଉତୁପରିସ୍ସଯୱିନୋଦନପଟିସଲ୍ଲାନାରାମତ୍ଥଂ'। ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିସେୱତି – 'ଯାୱଦେୱ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ୱେଯ୍ୟାବାଧିକାନଂ ୱେଦନାନଂ ପଟିଘାତାଯ, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝପରମତାଯା'ତି। ଯଂ ହିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପ୍ପଟିସେୱତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ପଟିସେୱତୋ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ପଟିସେୱନା ପହାତବ୍ବା ଯେ ପଟିସେୱନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି।

''କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ଅଧିୱାସନା ପହାତବ୍ବା ଯେ ଅଧିୱାସନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଖମୋ ହୋତି ସୀତସ୍ସ ଉଣ୍ହସ୍ସ, ଜିଘଚ୍ଛାଯ, ପିପାସାଯ, ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ, ଦୁରୁତ୍ତାନଂ ଦୁରାଗତାନଂ ୱଚନପଥାନଂ, ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସାରୀରିକାନଂ ୱେଦନାନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ତିବ୍ବାନଂ ଖରାନଂ କଟୁକାନଂ ଅସାତାନଂ ଅମନାପାନଂ ପାଣହରାନଂ ଅଧିୱାସକଜାତିକୋ ହୋତି। ଯଂ ହିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଅନଧିୱାସତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ଅଧିୱାସତୋ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ଅଧିୱାସନା ପହାତବ୍ବା ଯେ ଅଧିୱାସନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି।

''କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ପରିୱଜ୍ଜନା ପହାତବ୍ବା ଯେ ପରିୱଜ୍ଜନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଚଣ୍ଡଂ ହତ୍ଥିଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ଚଣ୍ଡଂ ଅସ୍ସଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ଚଣ୍ଡଂ ଗୋଣଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ଚଣ୍ଡଂ କୁକ୍କୁରଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ଅହିଂ ଖାଣୁଂ କଣ୍ଟକଟ୍ଠାନଂ ସୋବ୍ଭଂ ପପାତଂ ଚନ୍ଦନିକଂ ଓଳିଗଲ୍ଲଂ, ଯଥାରୂପେ ଅନାସନେ ନିସିନ୍ନଂ, ଯଥାରୂପେ ଅଗୋଚରେ ଚରନ୍ତଂ, ଯଥାରୂପେ ପାପକେ ମିତ୍ତେ ଭଜନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞୂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପାପକେସୁ ଠାନେସୁ ଓକପ୍ପେଯ୍ୟୁଂ, ସୋ ତଞ୍ଚ ଅନାସନଂ ତଞ୍ଚ ଅଗୋଚରଂ ତେ ଚ ପାପକେ ମିତ୍ତେ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ପରିୱଜ୍ଜେତି। ଯଂ ହିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପରିୱଜ୍ଜଯତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ପରିୱଜ୍ଜନା ପହାତବ୍ବା ଯେ ପରିୱଜ୍ଜନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି।

''କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ୱିନୋଦନା ପହାତବ୍ବା ଯେ ୱିନୋଦନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି, ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ… ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଯଂ ହିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୱିନୋଦଯତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା , ୱିନୋଦଯତୋ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ୱିନୋଦନା ପହାତବ୍ବା ଯେ ୱିନୋଦନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି।

''କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ଭାୱନା ପହାତବ୍ବା ଯେ ଭାୱନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ, ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି…ପେ… ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ଯଂ ହିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ଭାୱଯତୋ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ଭାୱନା ପହାତବ୍ବା ଯେ

ଭାୱନାଯ ପହୀନା ହୋନ୍ତି।

''ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦାରୁକମ୍ମିକସୁତ୍ତଂ

୫୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ନାତିକେ ୱିହରତି ଗିଞ୍ଜକାୱସଥେ। ଅଥ ଖୋ ଦାରୁକମ୍ମିକୋ ଗହପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଦାରୁକମ୍ମିକଂ ଗହପତିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ଅପି ନୁ ତେ, ଗହପତି, କୁଲେ ଦାନଂ ଦୀଯତୀ''ତି? ''ଦୀଯତି ମେ, ଭନ୍ତେ, କୁଲେ ଦାନଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଯେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆରଞ୍ଞିକା ପିଣ୍ଡପାତିକା ପଂସୁକୂଲିକା ଅରହନ୍ତୋ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନା, ତଥାରୂପେସୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂସୁ ଦାନଂ ଦୀଯତୀ''ତି।

''ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ଗହପତି, ତଯା ଗିହିନା କାମଭୋଗିନା ପୁତ୍ତସମ୍ବାଧସଯନଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତେନ, କାସିକଚନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତେନ, ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଧାରଯନ୍ତେନ, ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିଯନ୍ତେନ ଇମେ ୱା ଅରହନ୍ତୋ ଇମେ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ସମାପନ୍ନାତି।

''ଆରଞ୍ଞିକୋ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଉଦ୍ଧତୋ ଉନ୍ନଳୋ ଚପଲୋ ମୁଖରୋ ୱିକିଣ୍ଣୱାଚୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ଅସମ୍ପଜାନୋ ଅସମାହିତୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତୋ ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ। ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରଯ୍ହୋ। ଆରଞ୍ଞିକୋ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଅନୁଦ୍ଧତୋ ଅନୁନ୍ନଳୋ ଅଚପଲୋ ଅମୁଖରୋ ଅୱିକିଣ୍ଣୱାଚୋ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ସମ୍ପଜାନୋ ସମାହିତୋ ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ସଂୱୁତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ। ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

''ଗାମନ୍ତୱିହାରୀ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଉଦ୍ଧତୋ...ପେ... ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରଯ୍ହୋ। ଗାମନ୍ତୱିହାରୀ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଅନୁଦ୍ଧତୋ...ପେ... ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

''ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଉଦ୍ଧତୋ...ପେ... ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରଯ୍ହୋ। ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଅନୁଦ୍ଧତୋ...ପେ... ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

''ନେମନ୍ତନିକୋ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଉଦ୍ଧତୋ...ପେ... ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରଯ୍ହୋ। ନେମନ୍ତନିକୋ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଅନୁଦ୍ଧତୋ...ପେ... ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

''ପଂସୁକୂଲିକୋ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଉଦ୍ଧତୋ...ପେ... ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରଯ୍ହୋ । ପଂସୁକୂଲିକୋ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଅନୁଦ୍ଧତୋ...ପେ... ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

''ଗହପତିଚୀୱରଧରୋ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଉଦ୍ଧତୋ ଉନ୍ନଳୋ ଚପଲୋ ମୁଖରୋ ୱିକିଣ୍ଣୱାଚୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ଅସମ୍ପଜାନୋ ଅସମାହିତୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତୋ ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ। ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରଯ୍ହୋ। ଗହପତିଚୀୱରଧରୋ ଚେପି, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଅନୁଦ୍ଧତୋ ଅନୁନ୍ନଳୋ ଅଚପଲୋ ଅମୁଖରୋ ଅୱିକିଣ୍ଣୱାଚୋ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ସମ୍ପଜାନୋ ସମାହିତୋ ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ସଂୱୁତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ। ଏୱଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

''ଇଙ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ସଙ୍ଘେ ଦାନଂ [ଦାନାନି (କ।)] ଦେହି। ସଙ୍ଘେ ତେ ଦାନଂ ଦଦତୋ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦିସ୍ସତି। ସୋ ତ୍ୱଂ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସସୀ''ତି। ''ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ସଙ୍ଘେ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୬୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ମଣ୍ଡଲମାଳେ ସନ୍ନିସିନ୍ନା ସନ୍ନିପତିତା ଅଭିଧମ୍ମକଥଂ କଥେନ୍ତି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଆଯସ୍ମା ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଭିଧମ୍ମକଥଂ କଥେନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକୋଟ୍ଠିକୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ମାଯସ୍ମା ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଭିଧମ୍ମକଥଂ କଥେନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେସି, ଯାୱ କଥାପରିଯୋସାନଂ ଆଯସ୍ମା

ଚିତ୍ତୋ ଆଗମେତୂ’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆୟସ୍ମତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାୟକା ଭିକ୍ଖୂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକୋଟ୍ଠିକଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ମାୟସ୍ମା ମହାକୋଟ୍ଠିକୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତଂ ଅପସାଦେସି, ପଣ୍ଡିତୋ ଆୟସ୍ମା ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ। ପହୋତି ଚାୟସ୍ମା ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଭିଧମ୍ମକଥଂ କଥେତୁ’’ନ୍ତି।

‘‘ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ଆୱୁସୋ, ପରସ୍ସ ଚେତୋପରିୟାୟଂ ଅଜାନନ୍ତେହି। ଇଧାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତାୱଦେୱ ସୋରତସୋରତୋ ହୋତି, ନିୱାତନିୱାତୋ ହୋତି, ଉପସନ୍ତୁପସନ୍ତୋ ହୋତି, ଯାୱ ସତ୍ଥାରଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିୟଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ। ଯତୋ ଚ ଖୋ ସୋ ୱପକସ୍ସତେୱ ସତ୍ଥାରା, ୱପକସ୍ସତି ଗରୁଟ୍ଠାନିୟେହି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି, ସୋ ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଉପାସକେହି ଉପାସିକାହି ରଞ୍ଞା ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିୟେହି ତିତ୍ଥିୟସାୱକେହି। ତସ୍ସ ସଂସଟ୍ଠସ୍ସ ୱିସ୍ସଟ୍ଠସ୍ସ ପାକତସ୍ସ ଭସ୍ସମନୁୟୁତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ସୋ ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସିତେନ ଚିତ୍ତେନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, ଗୋଣୋ କିଟ୍ଠାଦୋ ଦାମେନ ୱା ବଦ୍ଧୋ [ଆରାମେ ୱା ବନ୍ଧୋ (କ।)] ୱଜେ ୱା ଓରୁଦ୍ଧୋ। ଯୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ନ ଦାନାୟଂ ଗୋଣୋ କିଟ୍ଠାଦୋ ପୁନଦେୱ କିଟ୍ଠଂ ଓତରିସ୍ସତୀ’ତି, ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟା’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’’। ‘‘ଠାନଞ୍ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ସୋ ଗୋଣୋ କିଟ୍ଠାଦୋ ଦାମଂ ୱା ଛେତ୍ୱା ୱଜଂ ୱା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା, ଅଥ ପୁନଦେୱ କିଟ୍ଠଂ ଓତରେୟ୍ୟାତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତାୱଦେୱ ସୋରତସୋରତୋ ହୋତି, ନିୱାତନିୱାତୋ ହୋତି, ଉପସନ୍ତୁପସନ୍ତୋ ହୋତି ଯାୱ ସତ୍ଥାରଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିୟଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ। ଯତୋ ଚ ଖୋ ସୋ ୱପକସ୍ସତେୱ ସତ୍ଥାରା, ୱପକସ୍ସତି ଗରୁଟ୍ଠାନିୟେହି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି, ସୋ ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଉପାସକେହି ଉପାସିକାହି ରଞ୍ଞା ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିୟେହି ତିତ୍ଥିୟସାୱକେହି। ତସ୍ସ ସଂସଟ୍ଠସ୍ସ ୱିସ୍ସଟ୍ଠସ୍ସ ପାକତସ୍ସ ଭସ୍ସମନୁୟୁତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି । ସୋ ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସିତେନ ଚିତ୍ତେନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି।

‘‘ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ‘ଲାଭିମ୍ହି ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସା’ତି ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି…ପେ… ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, ଚାତୁମହାପଥେ ଥୁଲ୍ଲଫୁସିତକୋ ଦେୱୋ ୱସ୍ସନ୍ତୋ [ଥୁଲ୍ଲଫୁସିତକେ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ (କ।)] ରଜଂ ଅନ୍ତରଧାପେୟ୍ୟ, ଚିକ୍ଖଲ୍ଲଂ ପାତୁକରେୟ୍ୟ। ଯୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ନ ଦାନି ଅମୁସ୍ମିଂ [ଅମୁକସ୍ମିଂ (କ।)] ଚାତୁମହାପଥେ ପୁନଦେୱ ରଜୋ ପାତୁଭୱିସ୍ସତୀ’ତି, ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟା’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’’। ‘‘ଠାନଞ୍ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅମୁସ୍ମିଂ ଚାତୁମହାପଥେ ମନୁସ୍ସା ୱା ଅତିକ୍କମେୟ୍ୟୁଂ, ଗୋପସୂ ୱା ଅତିକ୍କମେୟ୍ୟୁଂ, ୱାତାତପୋ ୱା ସ୍ନେହଗତଂ ପରିୟାଦିୟେୟ୍ୟ, ଅଥ ପୁନଦେୱ ରଜୋ ପାତୁଭୱେୟ୍ୟାତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି… ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ‘ଲାଭିମ୍ହି ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସା’ତି ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି…ପେ… ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି।

‘‘ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ‘ଲାଭିମ୍ହି ଦୁତିୟସ୍ସ ଝାନସ୍ସା’ତି ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି…ପେ… ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି। ସେୟ୍ୟଥାପି , ଆୱୁସୋ, ଗାମସ୍ସ ୱା ନିଗମସ୍ସ ୱା ଅୱିଦୂରେ ମହନ୍ତଂ ତଳାକଂ। ତତ୍ଥ ଥୁଲ୍ଲଫୁସିତକୋ ଦେୱୋ ୱୁଟ୍ଠୋ ସିପ୍ପିସମ୍ବୁକମ୍ପି ସକ୍ଖରକଠଲମ୍ପି ଅନ୍ତରଧାପେୟ୍ୟ। ଯୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ନ ଦାନି ଅମୁସ୍ମିଂ ତଳାକେ ପୁନଦେୱ ସିପ୍ପିସମ୍ବୁକା ୱା ସକ୍ଖରକଠଲା ୱା ପାତୁଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’ତି, ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟା’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’’। ‘‘ଠାନଞ୍ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅମୁସ୍ମିଂ ତଳାକେ ମନୁସ୍ସା ୱା ପିୱେୟ୍ୟୁଂ, ଗୋପସୂ ୱା ପିୱେୟ୍ୟୁଂ, ୱାତାତପୋ ୱା ସ୍ନେହଗତଂ ପରିୟାଦିୟେୟ୍ୟ, ଅଥ ପୁନଦେୱ ସିପ୍ପିସମ୍ବୁକାପି ସକ୍ଖରକଠଲାପି ପାତୁଭୱେୟ୍ୟୁନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ‘ଲାଭିମ୍ହି ଦୁତିୟସ୍ସ ଝାନସ୍ସା’ତି ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି…ପେ… ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି।

‘‘ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା…ପେ… ତତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ‘ଲାଭିମ୍ହି ତତିୟସ୍ସ ଝାନସ୍ସା’ତି ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି…ପେ… ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, ପୁରିସଂ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ଆଭିଦୋସିକଂ ଭୋଜନଂ ନଚ୍ଛାଦେୟ୍ୟ। ଯୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ନ ଦାନି ଅମୁଂ ପୁରିସଂ ପୁନଦେୱ ଭୋଜନଂ ଛାଦେସ୍ସତୀ’ତି, ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟା’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’’। ‘‘ଠାନଞ୍ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଜ୍ଜତି, ଅମୁଂ ପୁରିସଂ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ଯାୱସ୍ସ

ସା ଓଜା କାଯେ ଠସ୍ସତି ତାଓ ନ ଅଜ୍ଝଞ୍ଝଂ ଭୋଜନଂ ଛାଦେସ୍ସତି। ଯତୋ ଚ ଖ୍ଵସ୍ସ ସା ଓଜା ଅନ୍ତରଧାଯିସ୍ସତି, ଅଥ ପୁନଦେଵ ତଂ ଭୋଜନଂ ଛାଦେସ୍ସାତି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୀତିଯା ଚ ଵିରାଗା…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସୋ 'ଲାଭିମ୍ହି ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସା'ତି ସଂସଟ୍ଠୋ ଵିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି…ପେ… ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତତି।

''ଇଧ , ପନାଵୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସୋ 'ଲାଭିମ୍ହି ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସା'ତି ସଂସଟ୍ଠୋ ଵିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି…ପେ… ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆଵୁସୋ, ପବ୍ବତସଙ୍ଖେପେ ଉଦକରହଦୋ ନିଵାତୋ ଵିଗତଊମିକୋ। ଯୋ ନୁ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ଏଵଂ ଵଦେଯ୍ୟ – 'ନ ଦାନି ଅମୁସ୍ମିଂ ଉଦକରହଦେ ପୁନଦେଵ ଊମି ପାତୁଭଵିସ୍ସତୀ'ତି, ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଆଵୁସୋ, ଵଦମାନୋ ଵଦେଯ୍ୟା''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଆଵୁସୋ''। ''ଠାନଞ୍ହେତଂ, ଆଵୁସୋ, ଵିଜ୍ଜତି, ଯା ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଭୁସା ଵାତଵୁଟ୍ଠି। ସା ତସ୍ମିଂ ଉଦକରହଦେ ଊମିଂ ଜନେଯ୍ୟ। ଯା ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ…ପେ… ଯା ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ… ଯା ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଭୁସା ଵାତଵୁଟ୍ଠି। ସା ତସ୍ମିଂ ଉଦକରହଦେ ଊମିଂ ଜନେଯ୍ୟାତି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସୋ 'ଲାଭିମ୍ହି ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସା'ତି ସଂସଟ୍ଠୋ ଵିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି…ପେ… ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତତି।

''ଇଧ, ପନାଵୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନଂ ଅମନସିକାରା ଅନିମିତ୍ତଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସୋ 'ଲାଭିମ୍ହି ଅନିମିତ୍ତସ୍ସ ଚେତୋସମାଧିସ୍ସା'ତି ସଂସଟ୍ଠୋ ଵିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଉପାସକେହି ଉପାସିକାହି ରଞ୍ଞା ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ତିତ୍ଥିଯସାଵକେହି । ତସ୍ସ ସଂସଟ୍ଠସ୍ସ ଵିସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ପାକତସ୍ସ ଭସ୍ସମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଵିହରତୋ ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ସୋ ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସିତେନ ଚିତ୍ତେନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆଵୁସୋ, ରାଜା ଵା ରାଜମହାମତ୍ତୋ ଵା ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଵନସଣ୍ଡେ ଏକରତ୍ତିଂ ଵାସଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ତତ୍ର [ତତ୍ଥ (ସୀ। ପୀ।)] ହତ୍ଥିସଦ୍ଦେନ ଅସ୍ସସଦ୍ଦେନ ରଥସଦ୍ଦେନ ପତ୍ତିସଦ୍ଦେନ ଭେରିପଣଵସଙ୍ଖତିଣଵନିନ୍ନାଦସଦ୍ଦେନ ଚୀରିକସଦ୍ଦୋ [ଚିରିଠିକାସଦ୍ଦୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଅନ୍ତରଧାଯେଯ୍ୟ [ଅନ୍ତରଧାପେଯ୍ୟ (ସ୍ଯା। ପୀ। କ।)]। ଯୋ ନୁ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ଏଵଂ ଵଦେଯ୍ୟ – 'ନ ଦାନି ଅମୁସ୍ମିଂ ଵନସଣ୍ଡେ ପୁନଦେଵ ଚୀରିକସଦ୍ଦୋ ପାତୁଭଵିସ୍ସତୀ'ତି, ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ , ଆଵୁସୋ, ଵଦମାନୋ ଵଦେଯ୍ୟା''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଆଵୁସୋ''। ''ଠାନଞ୍ହେତଂ, ଆଵୁସୋ, ଵିଜ୍ଜତି, ଯଂ ସୋ ରାଜା ଵା ରାଜମହାମତ୍ତୋ ଵା ତମ୍ହା ଵନସଣ୍ଡା ପକ୍କମେଯ୍ୟ, ଅଥ ପୁନଦେଵ ଚୀରିକସଦ୍ଦୋ ପାତୁଭଵେଯ୍ୟାତି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନଂ ଅମନସିକାରା ଅନିମିତ୍ତଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସୋ 'ଲାଭିମ୍ହି ଅନିମିତ୍ତସ୍ସ ଚେତୋସମାଧିସ୍ସା'ତି ସଂସଟ୍ଠୋ ଵିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଉପାସକେହି ଉପାସିକାହି ରଞ୍ଞା ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ତିତ୍ଥିଯସାଵକେହି। ତସ୍ସ ସଂସଟ୍ଠସ୍ସ ଵିସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ପାକତସ୍ସ ଭସ୍ସମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଵିହରତୋ ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ସୋ ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସିତେନ ଚିତ୍ତେନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତତୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତତି। ଅଥ ଖୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାଯକା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନାଯସ୍ମା ମହାକୋଟ୍ଠିକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକୋଟ୍ଠିକଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଆଯସ୍ମତା ମହାକୋଟ୍ଠିକେନ ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ଵିଦିତୋ – 'ଇମାସଞ୍ଚ ଇମାସଞ୍ଚ ଵିହାରସମାପତ୍ତୀନଂ ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଲାଭୀ, ଅଥ ଚ ପନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତିସ୍ସତୀ'ତି; ଉଦାହୁ ଦେଵତା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ – 'ଚିତ୍ତୋ, ଭନ୍ତେ, ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଇମାସଞ୍ଚ ଇମାସଞ୍ଚ ଵିହାରସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭୀ, ଅଥ ଚ ପନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତିସ୍ସତୀ'''ତି? ''ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ଵିଦିତୋ ମେ, ଆଵୁସୋ – 'ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଇମାସଞ୍ଚ ଇମାସଞ୍ଚ ଵିହାରସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭୀ, ଅଥ ଚ ପନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତିସ୍ସତୀ'ତି। ଦେଵତାପି ମେ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ – 'ଚିତ୍ତୋ, ଭନ୍ତେ, ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଇମାସଞ୍ଚ ଇମାସଞ୍ଚ ଵିହାରସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭୀ, ଅଥ ଚ ପନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତିସ୍ସତୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାଯକା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ''ଚିତ୍ତୋ, ଭନ୍ତେ, ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଇମାସଞ୍ଚ ଇମାସଞ୍ଚ ଵିହାରସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭୀ, ଅଥ ଚ ପନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତତୀ''ତି। ''ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚିତ୍ତୋ ଚିରଂ ସରିସ୍ସତି [ପଦିସ୍ସତି (କ।)] ନେକ୍ଖମ୍ମସ୍ସା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେଵ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଏକୋ ଵୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ଵିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେଵ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ

ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। ''ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା''ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାଯସ୍ମା ଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ମଜ୍ଝେସୁତ୍ତଂ

୬୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତାନଂ ମଣ୍ଡଲମାଳେ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ''ୱୁତ୍ତମିଦଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ପାରାଯନେ ମେତ୍ତେଯ୍ୟପଞ୍ହେ –

[ଚୂଳନି। ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟମାଣୱପୁଚ୍ଛା ୬୭] ''ଯୋ ଉଭୋନ୍ତେ ୱିଦିତ୍ୱାନ, ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତି [ନ ଲିମ୍ପତି (କ।)];

ତଂ ବ୍ରୂମି ମହାପୁରିସୋତି, ସୋଧ ସିବ୍ବିନି [ସିବ୍ବନି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମଚ୍ଚଗା''ତି।

''କତମୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, କତମୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, କିଂ ମଜ୍ଝେ, କା ସିବ୍ବିନୀ''ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଫସ୍ସୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଫସ୍ସସମୁଦଯୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ , ଫସ୍ସନିରୋଧୋ ମଜ୍ଝେ, ତଣ୍ହା ସିବ୍ବିନୀ; ତଣ୍ହା ହି ନଂ ସିବ୍ବତି ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନାତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନାତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ [ଅଭିଜାନିତ୍ୱା (କ।)] ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ [ପରିଜାନିତ୍ୱା (କ।)] ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ହୋତୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅତୀତଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଅନାଗତଂ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ମଜ୍ଝେ, ତଣ୍ହା ସିବ୍ବିନୀ; ତଣ୍ହା ହି ନଂ ସିବ୍ବତି ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନାତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନାତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ହୋତୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସୁଖା, ଆୱୁସୋ, ୱେଦନା ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା ମଜ୍ଝେ, ତଣ୍ହା ସିବ୍ବିନୀ; ତଣ୍ହା ହି ନଂ ସିବ୍ବତି ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନାତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନାତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ହୋତୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ନାମଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ରୂପଂ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମଜ୍ଝେ, ତଣ୍ହା ସିବ୍ବିନୀ; ତଣ୍ହା ହି ନଂ ସିବ୍ବତି ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନାତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନାତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ହୋତୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଛ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଛ ବାହିରାନି ଆଯତନାନି ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମଜ୍ଝେ, ତଣ୍ହା ସିବ୍ବିନୀ; ତଣ୍ହା ହି ନଂ ସିବ୍ବତି ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ ଆୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନାତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନାତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ହୋତୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସକ୍କାଯୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ସକ୍କାଯସମୁଦଯୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ସକ୍କାଯନିରୋଧୋ ମଜ୍ଝେ, ତଣ୍ହା ସିବ୍ବିନୀ; ତଣ୍ହା ହି ନଂ ସିବ୍ବତି ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନାତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନାତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ [ସବ୍ବତ୍ଥପି ଏୱମେୱ ଦିସ୍ସତି] ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ହୋତୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ବ୍ୟାକତଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅମ୍ହେହି ସବ୍ବେହେୱ ଯଥାସକଂ ପଟିଭାନଂ। ଆଯାମାୱୁସୋ, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସ୍ସାମ। ଯଥା ନୋ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି ତଥା ନଂ

ଧାରେସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ । ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ଯାୱତକୋ ଅହୋସି ସଙ୍ଖେହେୱ ସଦ୍ଧିଂ କଥାସଲ୍ଲାପୋ, ତଂ ସଙ୍କଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁଭାସିତ’’ନ୍ତି? ‘‘ସଙ୍ଖେସଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଭାସିତଂ ପରିଯାଯେନ, ଅପି ଚ ଯଂ ମଯା ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ ପାରାଯନେ ମେତ୍ତେଯ୍ୟପଞ୍ହେ –

‘‘ଯୋ ଉଭୋନ୍ତେ ୱିଦିତ୍ୱାନ, ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତି;

ତଂ ବ୍ରୂମି ମହାପୁରିସୋତି, ସୋଧ ସିବ୍ବିନିମଚ୍ଚଗା’’ତି।

‘‘ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଫସ୍ସୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକୋ ଅନ୍ତୋ , ଫସ୍ସସମୁଦଯୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ଫସ୍ସନିରୋଧୋ ମଜ୍ଝେ, ତଣ୍ହା ସିବ୍ବିନୀ; ତଣ୍ହା ହି ନଂ ସିବ୍ବତି ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନାତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନାତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଞାଣସୁତ୍ତଂ

୬୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଦଣ୍ଡକପ୍ପକଂ ନାମ କୋସଲାନଂ ନିଗମୋ ତଦୱସରି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଦଣ୍ଡକପ୍ପକଂ ପୱିସିଂସୁ ଆୱସଥଂ ପରିଯେସିତୁଂ।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସମ୍ବହୁଲେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଅଚିରୱତୀ ନଦୀ ତେନୁପସଙ୍କମି ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତୁଂ। ଅଚିରୱତିଯା ନଦିଯା ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଏକଚୀୱରୋ ଅଟ୍ଠାସି ଗତ୍ତାନି ପୁବ୍ବାପଯମାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ସଙ୍କଂ ଚେତସୋ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ନୁ ଖୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ – ‘ଆପାଯିକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ନେରଯିକୋ କପ୍ପଟ୍ଠୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋ’ତି [ଚୂଳୱ। ୩୪୮; ଅ। ନି। ୮।୭ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ଉଦାହୁ କେନଚିଦେୱ ପରିଯାଯେନା’ତି? ‘‘ଏୱଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ସମ୍ବହୁଲେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଅଚିରୱତୀ ନଦୀ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତୁଂ। ଅଚିରୱତିଯା ନଦିଯା ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଏକଚୀୱରୋ ଅଟ୍ଠାସିଂ ଗତ୍ତାନି ପୁବ୍ବାପଯମାନୋ । ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଆନନ୍ଦ ସଙ୍କଂ ଚେତସୋ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ନୁ ଖୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ – ଆପାଯିକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ନେରଯିକୋ କପ୍ପଟ୍ଠୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋତି, ଉଦାହୁ କେନଚିଦେୱ ପରିଯାଯେନା’ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ଏୱଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତ’’’ନ୍ତି।

‘‘ସୋ ୱା [ସୋ ଚ (ସ୍ୟା।)] ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ନୱୋ ଭୱିସ୍ସତି ଅଚିରପବ୍ବଜିତୋ, ଥେରୋ ୱା ପନ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ। କଥଞ୍ହି ନାମ ଯଂ ମଯା ଏକଂସେନ ବ୍ୟାକତଂ ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେଜ୍ଝଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତି! ନାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକପୁଗ୍ଗଲମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି, ଯୋ ଏୱଂ ମଯା ସଙ୍କଂ ଚେତସୋ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ବ୍ୟାକତୋ, ଯଥଯିଦଂ ଦେୱଦତ୍ତୋ। ଯାୱକୀୱଞ୍ଚାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିତ୍ତୁଦନମତ୍ତମ୍ପି ସୁକ୍କଧମ୍ମଂ ଅଦ୍ଦସଂ; ନେୱ ତାୱାହଂ ଦେୱଦତ୍ତଂ ବ୍ୟାକାସିଂ – ‘ଆପାଯିକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ନେରଯିକୋ କପ୍ପଟ୍ଠୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋ’ତି। ଯତୋ ଚ ଖୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିତ୍ତୁଦନମତ୍ତମ୍ପି ସୁକ୍କଧମ୍ମଂ ନ ଅଦ୍ଦସଂ; ଅଥାହଂ ଦେୱଦତ୍ତଂ ବ୍ୟାକାସିଂ – ‘ଆପାଯିକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ନେରଯିକୋ କପ୍ପଟ୍ଠୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋ’ତି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ଗୂଥକୂପୋ ସାଧିକପୋରିସୋ ପୂରୋ ଗୂଥସ୍ସ ସମତିତ୍ତିକୋ। ତତ୍ର ପୁରିସୋ ସସୀସକୋ ନିମୁଗ୍ଗୋ ଅସ୍ସ। ତସ୍ସ କୋଚିଦେୱ ପୁରିସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଅତ୍ଥକାମୋ ହିତକାମୋ ଯୋଗକ୍ଖେମକାମୋ ତମ୍ହା ଗୂଥକୂପା ଉଦ୍ଧରିତୁକାମୋ। ସୋ ତଂ ଗୂଥକୂପଂ ସମନ୍ତାନୁପରିଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନେୱ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିତ୍ତୁଦନମତ୍ତମ୍ପି ଗୂଥେନ ଅମକ୍ଖିତଂ, ଯତ୍ଥ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ,

ଯତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିତ୍ତୁଦନମତ୍ତମ୍ପି ସୁକ୍କଧମ୍ମଂ ନ ଅଦ୍ଦସଂ; ଅଥାହଂ ଦେୱଦତ୍ତଂ ବ୍ୟାକାସିଂ – 'ଆପାଯିକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ନେରଯିକୋ କପ୍ପଟ୍ଠୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋ'ତି । ସଚେ ତୁମ୍ହେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଣେଯ୍ୟାଥ ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଞାଣାନି ୱିଭଜିସ୍ସାମୀ''ତି [ୱିଭଜନ୍ତସ୍ସାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)]?

''ଏତସ୍ସ, ଭଗୱା, କାଲୋ; ଏତସ୍ସ, ସୁଗତ, କାଲୋ ଯଂ ଭଗୱା ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଞାଣାନି ୱିଭଜେଯ୍ୟ। ଭଗୱତୋ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧାରେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ''ତେନହାନନ୍ଦ, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି; ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଇଧାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା'ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମଯେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ତରହିତା, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା । ଅତ୍ଥି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ କୁସଲମୂଲଂ ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ତମ୍ହା ତସ୍ସ କୁସଲା କୁସଲଂ ପାତୁଭୱିସ୍ସତି। ଏୱମଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଯତିଂ ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ବୀଜାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅପୂତୀନି ଅୱାତାତପହତାନି ସାରଦାନି ସୁଖସଯିତାନି ସୁଖେତ୍ତେ ସୁପରିକମ୍ମକତାଯ ଭୂମିଯା ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି। ଜାନେଯ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇମାନି ବୀଜାନି ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇଧେକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା'ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମଯେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ତରହିତା, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା। ଅତ୍ଥି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ କୁସଲମୂଲଂ ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ତମ୍ହା ତସ୍ସ କୁସଲା କୁସଲଂ ପାତୁଭୱିସ୍ସତି। ଏୱମଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଯତିଂ ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଞାଣଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ଆଯତିଂ ଧମ୍ମସମୁପ୍ପାଦୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି।

''ଇଧ ପନାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା'ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମଯେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ତରହିତା, କୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା। ଅତ୍ଥି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଅକୁସଲମୂଲଂ ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ତମ୍ହା ତସ୍ସ ଅକୁସଲା ଅକୁସଲଂ ପାତୁଭୱିସ୍ସତି। ଏୱମଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଯତିଂ ପରିହାନଧମ୍ମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ବୀଜାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅପୂତୀନି ଅୱାତାତପହତାନି ସାରଦାନି ସୁଖସଯିତାନି ପୁଥୁସିଲାଯ ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି। ଜାନେଯ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ନଯିମାନି ବୀଜାନି ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇଧେକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା'ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମଯେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ତରହିତା, କୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା। ଅତ୍ଥି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଅକୁସଲମୂଲଂ ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ତମ୍ହା ତସ୍ସ ଅକୁସଲା ଅକୁସଲଂ ପାତୁଭୱିସ୍ସତି । ଏୱମଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଯତିଂ ପରିହାନଧମ୍ମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଞାଣଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ଆଯତିଂ ଧମ୍ମସମୁପ୍ପାଦୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି।

''ଇଧ ପନାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା'ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମଯେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ନତ୍ଥି ଇମସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିତ୍ତୁଦନମତ୍ତୋପି ସୁକ୍କୋ ଧମ୍ମୋ, ସମନ୍ନାଗତୋଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏକନ୍ତକାଳକେହି ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ'ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ବୀଜାନି ଖଣ୍ଡାନି ପୂତୀନି ୱାତାତପହତାନି ସୁଖେତ୍ତେ ସୁପରିକମ୍ମକତାଯ ଭୂମିଯା ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି। ଜାନେଯ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ନଯିମାନି ବୀଜାନି ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇଧେକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା'ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମଯେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – 'ନତ୍ଥି ଇମସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିତ୍ତୁଦନମତ୍ତୋପି ସୁକ୍କୋ ଧମ୍ମୋ, ସମନ୍ନାଗତୋଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏକନ୍ତକାଳକେହି ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ'ତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଞାଣଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ଆଯତିଂ ଧମ୍ମସମୁପ୍ପାଦୋ ଚେତସା

ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସକ୍କା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅପରେପି ତୟୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସପ୍ପଟିଭାଗା ପଞ୍ଞାପେତୁ’’ନ୍ତି? ‘‘ସକ୍କା, ଆନନ୍ଦା’’ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ – ‘‘ଇଧାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା’ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମୟେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ତରହିତା, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା। ଅତ୍ଥି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ କୁସଲମୂଲଂ ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ତମ୍ହି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସମୁଗ୍ଘାତଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆୟତିଂ ପରିହାନଧମ୍ମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ଅଙ୍ଗାରାନି ଆଦିତ୍ତାନି ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାନି ସଜୋତିଭୂତାନି ପୁଥୁସିଲାୟ ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି। ଜାନେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ନୟିମାନି ଅଙ୍ଗାରାନି ୱୁଡ୍ଢିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ୱା ପନ, ଆନନ୍ଦ, ସାୟନ୍ହସମୟଂ [ସାୟନ୍ହସମୟେ (ସ୍ୟା। କ।)] ସୂରିୟେ ଓଗଚ୍ଛନ୍ତେ, ଜାନେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଆଲୋକୋ ଅନ୍ତରଧାୟିସ୍ସତି ଅନ୍ଧକାରୋ ପାତୁଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ୱା, ପନାନନ୍ଦ, ଅଭିଦୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତଂ ଭତ୍ତକାଲସମୟେ, ଜାନେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଆଲୋକୋ ଅନ୍ତରହିତୋ ଅନ୍ଧକାରୋ ପାତୁଭୂତୋ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇଧେକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା’ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମୟେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ତରହିତା, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା। ଅତ୍ଥି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ କୁସଲମୂଲଂ ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ତମ୍ହି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସମୁଗ୍ଘାତଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆୟତିଂ ପରିହାନଧମ୍ମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିୟଞ୍ଞାଣଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ଆୟତିଂ ଧମ୍ମସମୁପ୍ପାଦୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି।

‘‘ଇଧ ପନାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା’ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମୟେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ତରହିତା, କୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା। ଅତ୍ଥି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଅକୁସଲମୂଲଂ ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ତମ୍ହି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସମୁଗ୍ଘାତଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆୟତିଂ ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ଅଙ୍ଗାରାନି ଆଦିତ୍ତାନି ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାନି ସଜୋତିଭୂତାନି ସୁକ୍ଖେ ତିଣପୁଞ୍ଜେ ୱା କଟ୍ଠପୁଞ୍ଜେ ୱା ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି। ଜାନେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇମାନି ଅଙ୍ଗାରାନି ୱୁଡ୍ଢିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ୱା ପନାନନ୍ଦ, ରତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୂସସମୟଂ [ରତ୍ତିପଚ୍ଚୂସସମୟେ (କ।)] ସୂରିୟେ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେ, ଜାନେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ତରଧାୟିସ୍ସତି, ଆଲୋକୋ ପାତୁଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ୱା ପନାନନ୍ଦ, ଅଭିଦୋ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ଭତ୍ତକାଲସମୟେ, ଜାନେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ତରହିତୋ ଆଲୋକୋ ପାତୁଭୂତୋ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇଧେକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା’ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମୟେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ତରହିତା, କୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା। ଅତ୍ଥି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଅକୁସଲମୂଲଂ ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ତମ୍ହି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସମୁଗ୍ଘାତଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆୟତିଂ ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିୟଞ୍ଞାଣଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ଆୟତିଂ ଧମ୍ମସମୁପ୍ପାଦୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି।

‘‘ଇଧ ପନାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା’ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମୟେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ନତ୍ଥି ଇମସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିତ୍ତୁଦନମତ୍ତୋପି ଅକୁସଲୋ ଧମ୍ମୋ, ସମନ୍ନାଗତୋୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏକନ୍ତସୁକ୍କେହି ଅନୱଜ୍ଜେହି ଧମ୍ମେହି, ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପରିନିବ୍ବାୟିସ୍ସତୀ’ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ଅଙ୍ଗାରାନି ସୀତାନି ନିବ୍ବୁତାନି ସୁକ୍ଖେ ତିଣପୁଞ୍ଜେ ୱା କଟ୍ଠପୁଞ୍ଜେ ୱା ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି। ଜାନେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ନୟିମାନି ଅଙ୍ଗାରାନି ୱୁଡ୍ଢିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇଧେକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମା’ତି। ତମେନଂ ଅପରେନ ସମୟେନ ଏୱଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାମି – ‘ନତ୍ଥି ଇମସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିତ୍ତୁଦନମତ୍ତୋପି ଅକୁସଲୋ ଧମ୍ମୋ, ସମନ୍ନାଗତୋୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏକନ୍ତସୁକ୍କେହି ଅନୱଜ୍ଜେହି ଧମ୍ମେହି, ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପରିନିବ୍ବାୟିସ୍ସତୀ’ତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିୟଞ୍ଞାଣଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ ଆୟତିଂ ଧମ୍ମସମୁପ୍ପାଦୋ ଚେତସା

ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ହୋତି।

‘‘ତତ୍ରାନନ୍ଦ, ଯେ ତେ ପୁରିମା ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ତେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଏକୋ ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ, ଏକୋ ପରିହାନଧମ୍ମୋ, ଏକୋ ଆପାଯିକୋ ନେରଯିକୋ। ତତ୍ରାନନ୍ଦ, ଯେମେ ପଚ୍ଛିମା ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଏକୋ ପରିହାନଧମ୍ମୋ, ଏକୋ ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ, ଏକୋ ପରିନିବ୍ବାନଧମ୍ମୋ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନିବ୍ବେଧିକସୁତ୍ତଂ

୬୩। ‘‘ନିବ୍ବେଧିକପରିଯାଯଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କତମୋ ଚ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିବ୍ବେଧିକପରିଯାଯୋ ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ? କାମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦିତବ୍ବା, କାମାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, କାମାନଂ ୱେମତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା, କାମାନଂ ୱିପାକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, କାମନିରୋଧୋ [କାମାନଂ ନିରୋଧୋ (କ।) ଏୱଂ ୱେଦନାନିରୋଧୋ-ଇଚ୍ଚାଦୀସୁପି] ୱେଦିତବ୍ବୋ, କାମନିରୋଧଗାମିନୀ [କାମାନଂ ନିରୋଧଗାମିନୀ (କ।) ଏୱଂ ୱେଦନାନିରୋଧଗାମିନୀ-ଇଚ୍ଚାଦୀସୁପି] ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବା।

‘‘ୱେଦନା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦିତବ୍ବା, ୱେଦନାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ୱେଦନାନଂ ୱେମତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା, ୱେଦନାନଂ ୱିପାକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ୱେଦନାନିରୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ୱେଦନାନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବା।

‘‘ସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦିତବ୍ବା, ସଞ୍ଞାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ସଞ୍ଞାନଂ ୱେମତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା , ସଞ୍ଞାନଂ ୱିପାକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ସଞ୍ଞାନିରୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ସଞ୍ଞାନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବା।

‘‘ଆସୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦିତବ୍ବା, ଆସୱାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଆସୱାନଂ ୱେମତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା, ଆସୱାନଂ ୱିପାକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଆସୱନିରୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବା।

‘‘କମ୍ମଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦିତବ୍ବଂ, କମ୍ମାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, କମ୍ମାନଂ ୱେମତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା, କମ୍ମାନଂ ୱିପାକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, କମ୍ମନିରୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, କମ୍ମନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବା।

‘‘ଦୁକ୍ଖଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦିତବ୍ବଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେମତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିପାକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବା।

‘‘‘କାମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦିତବ୍ବା, କାମାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, କାମାନଂ ୱେମତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା, କାମାନଂ ୱିପାକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, କାମନିରୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, କାମନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବା’ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ [ମ। ନି। ୧।୧୬୬; ସଂ। ନି। ୪।୨୬୮]? ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଗୁଣା – ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା, ସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ସଦ୍ଦା… ଘାନୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରସା… କାଯୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା। ଅପି ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେତେ କାମା କାମଗୁଣା ନାମେତେ [ତେ କାମଗୁଣା ନାମ ନେତେ କାମା (କ।)] ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି –

[କଥା। ୫୧୪] ‘‘ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋ ପୁରିସସ୍ସ କାମୋ,

ନେତେ [ନ ତେ (ସ୍ୟା।)] କାମା ଯାନି ଚିତ୍ରାନି ଲୋକେ;

ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋ ପୁରିସସ୍ସ କାମୋ,

ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଚିତ୍ରାନି ତଥେଓ୍ୱ ଲୋକେ;

ଅଥେତ୍ଥ ଧୀରା ୱିନଯନ୍ତି ଛନ୍ଦ’’ନ୍ତି।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କାମାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଓ୍ୱୋ? ଫସ୍ସୋ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କାମାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଓ୍ୱୋ।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କାମାନଂ ୱେମତ୍ତତା? ଅଞ୍ଞୋ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କାମୋ ରୂପେସୁ, ଅଞ୍ଞୋ କାମୋ ସଦ୍ଦେସୁ, ଅଞ୍ଞୋ କାମୋ ଗନ୍ଧେସୁ, ଅଞ୍ଞୋ କାମୋ ରସେସୁ, ଅଞ୍ଞୋ କାମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କାମାନଂ ୱେମତ୍ତତା।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କାମାନଂ ୱିପାକୋ? ଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କାମଯମାନୋ ତଜ୍ଜଂ ତଜ୍ଜଂ ଅତ୍ତଭାଓ୍ୱଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି ପୁଞ୍ଞଭାଗିଯଂ ୱା ଅପୁଞ୍ଞଭାଗିଯଂ ୱା, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କାମାନଂ ୱିପାକୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କାମନିରୋଧୋ? ଫସ୍ସନିରୋଧୋ [ଫସ୍ସନିରୋଧା (ସ୍ୟା॰)], ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କାମନିରୋଧୋ। ଅଯମେୱ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ କାମନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମାୱାଚା, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ , ସମ୍ମାଆଜୀଓ୍ୱୋ, ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ସମ୍ମାସତି, ସମ୍ମାସମାଧି।

‘‘ଯତୋ ଖୋ [ଯତୋ ଚ ଖୋ (ବହୂସୁ)], ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଏୱଂ କାମେ ପଜାନାତି, ଏୱଂ କାମାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭୱଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ କାମାନଂ ୱେମତ୍ତତଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ କାମାନଂ ୱିପାକଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ କାମନିରୋଧଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ କାମନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ପଜାନାତି, ସୋ ଇମଂ ନିବ୍ବେଧିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଜାନାତି କାମନିରୋଧଂ। କାମା, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦିତବ୍ବା…ପେ… କାମନିରୋଧଗାମିନୀ [ସବ୍ବତ୍ଥପି ଏୱମେୱ ଦିସ୍ସତି] ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବାତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘ୱେଦନା, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦିତବ୍ବା…ପେ… ୱେଦନାନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବାତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ତିସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦନା – ସୁଖା ୱେଦନା, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦନାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଓ୍ୱୋ? ଫସ୍ସୋ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦନାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଓ୍ୱୋ।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦନାନଂ ୱେମତ୍ତତା? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ସାମିସା ସୁଖା ୱେଦନା, ଅତ୍ଥି ନିରାମିସା ସୁଖା ୱେଦନା, ଅତ୍ଥି ସାମିସା ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା, ଅତ୍ଥି ନିରାମିସା ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା, ଅତ୍ଥି ସାମିସା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା, ଅତ୍ଥି ନିରାମିସା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦନାନଂ ୱେମତ୍ତତା।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦନାନଂ ୱିପାକୋ ? ଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦିଯମାନୋ [ୱେଦଯମାନୋ (ସ୍ୟା॰ କଂ॰) ଅ॰ ନି॰ ୪।୨୩୩] ତଜ୍ଜଂ ତଜ୍ଜଂ ଅତ୍ତଭାଓ୍ୱଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି ପୁଞ୍ଞଭାଗିଯଂ ୱା ଅପୁଞ୍ଞଭାଗିଯଂ ୱା, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦନାନଂ ୱିପାକୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦନାନିରୋଧୋ? ଫସ୍ସନିରୋଧୋ [ଫସ୍ସନିରୋଧା (ସ୍ୟା॰ କଂ॰ କ॰)], ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦନାନିରୋଧୋ। ଅଯମେୱ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ୱେଦନାନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି।

‘‘ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଏୱଂ ୱେଦନଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ୱେଦନାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭୱଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ୱେଦନାନଂ ୱେମତ୍ତତଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ୱେଦନାନଂ ୱିପାକଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ୱେଦନାନିରୋଧଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ୱେଦନାନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ପଜାନାତି। ସୋ ଇମଂ ନିବ୍ବେଧିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଜାନାତି ୱେଦନାନିରୋଧଂ। ୱେଦନା, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦିତବ୍ବା…ପେ… ୱେଦନାନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବାତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘ସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ୱେଦିତବ୍ବା…ପେ… ସଞ୍ଞାନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବାତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଛଯିମା, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ସଞ୍ଞା – ରୂପସଞ୍ଞା, ସଦ୍ଦସଞ୍ଞା, ଗନ୍ଧସଞ୍ଞା, ରସସଞ୍ଞା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଞା, ଧମ୍ମସଞ୍ଞା।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଞ୍ଞାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଵୋ? ଫସ୍ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଞ୍ଞାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଵୋ।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଞ୍ଞାନଂ ଵେମତ୍ତତା? ଅଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଞ୍ଞା ରୂପେସୁ, ଅଞ୍ଞା ସଞ୍ଞା ସଦ୍ଦେସୁ [ଅଞ୍ଞା ଭିକ୍ଖଵେ ରୂପେସୁ ସଞ୍ଞା ଅଞ୍ଞା ସଦ୍ଦେସୁ ସଞ୍ଞା (କ।) ଏଵଂ ସେସେସୁପି], ଅଞ୍ଞା ସଞ୍ଞା ଗନ୍ଧେସୁ, ଅଞ୍ଞା ସଞ୍ଞା ରସେସୁ, ଅଞ୍ଞା ସଞ୍ଞା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ, ଅଞ୍ଞା ସଞ୍ଞା ଧମ୍ମେସୁ । ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଞ୍ଞାନଂ ଵେମତ୍ତତା।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଞ୍ଞାନଂ ଵିପାକୋ? ଵୋହାରଵେପକ୍କଂ [ଵୋହାରଵେପକ୍କାହଂ (ସ୍ଯା। ପୀ।), ଵୋହାରପକ୍କାହଂ (ସୀ।)], ଭିକ୍ଖଵେ, ସଞ୍ଞଂ [ସଞ୍ଞା (ସ୍ଯା। ପୀ।)] ଵଦାମି। ଯଥା ଯଥା ନଂ ସଞ୍ଜାନାତି ତଥା ତଥା ଵୋହରତି, ଏଵଂ ସଞ୍ଞୀ ଅହୋସିନ୍ତି [ଅହୋସୀତି (କ।)]। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଞ୍ଞାନଂ ଵିପାକୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଞ୍ଞାନିରୋଧୋ? ଫସ୍ସନିରୋଧୋ, [ଫସ୍ସନିରୋଧା (ସ୍ଯା। କ।)] ଭିକ୍ଖଵେ, ସଞ୍ଞାନିରୋଧୋ। ଅଯମେଵ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଞାନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି।

‘‘ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯସାଵକୋ ଏଵଂ ସଞ୍ଞଂ ପଜାନାତି, ଏଵଂ ସଞ୍ଞାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଵଂ ପଜାନାତି, ଏଵଂ ସଞ୍ଞାନଂ ଵେମତ୍ତତଂ ପଜାନାତି, ଏଵଂ ସଞ୍ଞାନଂ ଵିପାକଂ ପଜାନାତି, ଏଵଂ ସଞ୍ଞାନିରୋଧଂ ପଜାନାତି, ଏଵଂ ସଞ୍ଞାନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ପଜାନାତି, ସୋ ଇମଂ ନିବ୍ବେଧିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଜାନାତି ସଞ୍ଞାନିରୋଧଂ। ସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵେଦିତବ୍ବା…ପେ… ସଞ୍ଞାନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଵେଦିତବ୍ବାତି। ଇତି ଯଂ ତଂ ଵୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଵୁତ୍ତଂ।

‘‘ଆସଵା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵେଦିତବ୍ବା…ପେ… ଆସଵନିରୋଧଗାମିନୀ [ସବ୍ବତ୍ଥପି ଏଵମେଵ ଦିସ୍ସତି] ପଟିପଦା ଵେଦିତବ୍ବାତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ଵୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଵୁତ୍ତଂ? ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସଵା – କାମାସଵୋ, ଭଵାସଵୋ, ଅଵିଜ୍ଜାସଵୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସଵାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଵୋ? ଅଵିଜ୍ଜା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସଵାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଵୋ।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସଵାନଂ ଵେମତ୍ତତା? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସଵା ନିରଯଗମନୀଯା [ନିରଯଗାମିନିଯା (ସୀ। କ।)], ଅତ୍ଥି ଆସଵା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଗମନୀଯା, ଅତ୍ଥି ଆସଵା ପେତ୍ତିଵିସଯଗମନୀଯା, ଅତ୍ଥି ଆସଵା ମନୁସ୍ସଲୋକଗମନୀଯା, ଅତ୍ଥି ଆସଵା ଦେଵଲୋକଗମନୀଯା। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସଵାନଂ ଵେମତ୍ତତା।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସଵାନଂ ଵିପାକୋ? ଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଵିଜ୍ଜାଗତୋ ତଜ୍ଜଂ ତଜ୍ଜଂ ଅତ୍ତଭାଵଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି ପୁଞ୍ଞଭାଗିଯଂ ଵା ଅପୁଞ୍ଞଭାଗିଯଂ ଵା, ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସଵାନଂ ଵିପାକୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସଵନିରୋଧୋ? ଅଵିଜ୍ଜାନିରୋଧୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସଵନିରୋଧୋ। ଅଯମେଵ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଆସଵନିରୋଧଗାମିନୀ [ସବ୍ବତ୍ଥପି ଏଵମେଵ ଦିସ୍ସତି] ପଟିପଦା, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି।

‘‘ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯସାଵକୋ ଏଵଂ ଆସଵେ ପଜାନାତି, ଏଵଂ ଆସଵାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଵଂ ପଜାନାତି, ଏଵଂ ଆସଵାନଂ ଵେମତ୍ତତଂ ପଜାନାତି, ଏଵଂ ଆସଵାନଂ ଵିପାକଂ ପଜାନାତି, ଏଵଂ ଆସଵାନଂ ନିରୋଧଂ ପଜାନାତି, ଏଵଂ ଆସଵାନଂ ନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ପଜାନାତି, ସୋ ଇମଂ ନିବ୍ବେଧିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଜାନାତି ଆସଵନିରୋଧଂ। ଆସଵା , ଭିକ୍ଖଵେ, ଵେଦିତବ୍ବା…ପେ… ଆସଵନିରୋଧଗାମିନୀ [ସବ୍ବତ୍ଥପି ଏଵମେଵ ଦିସ୍ସତି] ପଟିପଦା ଵେଦିତବ୍ବାତି। ଇତି ଯଂ ତଂ ଵୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଵୁତ୍ତଂ।

‘‘କମ୍ମଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵେଦିତବ୍ବଂ…ପେ… କମ୍ମନିରୋଧଗାମିନୀ [ସବ୍ବତ୍ଥପି ଏଵମେଵ ଦିସ୍ସତି] ପଟିପଦା ଵେଦିତବ୍ବାତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ଵୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଵୁତ୍ତଂ? [କଥା। ୫୩୯] ଚେତନାହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, କମ୍ମଂ ଵଦାମି। ଚେତଯିତ୍ଵା କମ୍ମଂ କରୋତି – କାଯେନ ଵାଚାଯ ମନସା।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, କମ୍ମାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଵୋ? ଫସ୍ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, କମ୍ମାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭଵୋ।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, କମ୍ମାନଂ ଵେମତ୍ତତା? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, କମ୍ମଂ ନିରଯଵେଦନୀଯଂ, ଅତ୍ଥି କମ୍ମଂ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଵେଦନୀଯଂ, ଅତ୍ଥି କମ୍ମଂ

ପେତ୍ତିୱିସଯୱେଦନୀଯଂ, ଅତ୍ଥି କମ୍ମଂ ମନୁସ୍ସଲୋକୱେଦନୀଯଂ, ଅତ୍ଥି କମ୍ମଂ ଦେୱଲୋକୱେଦନୀଯଂ । ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମାନଂ ୱେମତ୍ତତା।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମାନଂ ୱିପାକୋ? ତିୱିଧାହଂ [ଇମାହଂ (କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମାନଂ ୱିପାକଂ ୱଦାମି – ଦିଟ୍ଠେୱ [ଦିଟ୍ଠେ ୱା (ସୀ।)] ଧମ୍ମେ, ଉପପଜ୍ଜେ ୱା [ଉପପଜ୍ଜଂ ୱା (କ। ସୀ।, ଅ। ନି। ୧୦।୨୧୭), ଉପପଜ୍ଜ ୱା (?), ମ। ନି। ୩।୩୦୩ ପାଠଇଯା ତଦଵ୍ହୱଣ୍ଣନାଯ ଚ ସଂସନ୍ଦେତବ୍ବଂ], ଅପରେ ୱା ପରିଯାଯେ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମାନଂ ୱିପାକୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମନିରୋଧୋ? ଫସ୍ସନିରୋଧୋ, [ଫସ୍ସନିରୋଧା (କ। ସୀ। ସ୍ଯା। କ।)] ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମନିରୋଧୋ। ଅଯମେୱ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ କମ୍ମନିରୋଧଗାମିନୀ [ସବ୍ବତ୍ଥପି ଏୱମେୱ ଦିସ୍ସତି] ପଟିପଦା, ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି।

''ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଏୱଂ କମ୍ମଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ କମ୍ମାନଂ ନିଦାନସମ୍ଭୱଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ କମ୍ମାନଂ ୱେମତ୍ତତଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ କମ୍ମାନଂ ୱିପାକଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ କମ୍ମନିରୋଧଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ କମ୍ମନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ପଜାନାତି, ସୋ ଇମଂ ନିବ୍ବେଧିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଜାନାତି କମ୍ମନିରୋଧଂ। କମ୍ମଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦିତବ୍ବଂ…ପେ… କମ୍ମନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବାତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

''ଦୁକ୍ଖଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦିତବ୍ବଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେମତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିପାକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବାତି। ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ , କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଜାତିପି ଦୁକ୍ଖା, ଜରାପି ଦୁକ୍ଖା, ବ୍ଯାଧିପି ଦୁକ୍ଖୋ [ବ୍ଯାଧିପି ଦୁକ୍ଖା (ସ୍ଯା। ପୀ। କ।)], ମରଣମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସାପି ଦୁକ୍ଖା, ଯମ୍ପିଚ୍ଛଂ ନ ଲଭତି ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ, ସଂଖିତ୍ତେନ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା [ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାପି (କ।)] ଦୁକ୍ଖା।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ? ତଣ୍ହା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ ।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେମତ୍ତତା? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିମତ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ପରିତ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ଦନ୍ଧୱିରାଗି, ଅତ୍ଥି ଖିପ୍ପୱିରାଗି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେମତ୍ତତା।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିପାକୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଯେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଅଭିଭୂତୋ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ [ପରିଯାଦିଣ୍ଣଚିତ୍ତୋ (କ।)] ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି , ଯେନ ୱା ପନ ଦୁକ୍ଖେନ ଅଭିଭୂତୋ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ବହିଦ୍ଧା ପରିଯେଟ୍ଠିଂ ଆପଜ୍ଜତି – 'କୋ [ସୋ ନ (କ।)] ଏକପଦଂ ଦ୍ୱିପଦଂ ଜାନାତି [ପଜାନାତି (କ।)] ଇମସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିରୋଧାଯା'ତି? ସମ୍ମୋହୱେପକ୍କଂ ୱାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖଂ ୱଦାମି ପରିଯେଟ୍ଠିୱେପକ୍କଂ ୱା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିପାକୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ? ତଣ୍ହାନିରୋଧୋ, [ତଣ୍ହାନିରୋଧା (କ। ସୀ। ସ୍ଯା। କ।)] ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ। ଅଯମେୱ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା, ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି।

''ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିଦାନସମ୍ଭୱଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେମତ୍ତତଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିପାକଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ପଜାନାତି, ସୋ ଇମଂ ନିବ୍ବେଧିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଜାନାତି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ। ଦୁକ୍ଖଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦିତବ୍ବଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱେମତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିପାକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବାତି। ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

''ଅଯଂ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିବ୍ବେଧିକପରିଯାଯୋ ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ସୀହନାଦସୁତ୍ତଂ

୬୪।[ମ। ନି। ୧।୧୪୮; ୱିଭ। ୭୬୦; ଅ। ନି। ୧୦।୨୧; ପଟି। ମ। ୨।୪୪] ''ଛଯିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲାନି, ଯେହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି। କତମାନି ଛ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ,

ତଥାଗତୋ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କମ୍ମସମାଦାନାନଂ ଠାନସୋ ହେତୁସୋ ୱିପାକଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କମ୍ମସମାଦାନାନଂ ଠାନସୋ ହେତୁସୋ ୱିପାକଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନଂ ସଂକିଲେସଂ ୱୋଦାନଂ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ…ପେ… ଇଦମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ, ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ, ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଇଦମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଇଦମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଛ ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲାନି, ଯେହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି।

''ତତ୍ର ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରେ ତଥାଗତଂ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ୱିଦିତଂ ତଥା ତଥା ତେସଂ ତଥାଗତୋ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋତି।

''ତତ୍ର ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରେ ତଥାଗତଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କମ୍ମସମାଦାନାନଂ ଠାନସୋ ହେତୁସୋ ୱିପାକଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କମ୍ମସମାଦାନାନଂ ଠାନସୋ ହେତୁସୋ ୱିପାକଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ୱିଦିତଂ ତଥା ତଥା ତେସଂ ତଥାଗତୋ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କମ୍ମସମାଦାନାନଂ ଠାନସୋ ହେତୁସୋ ୱିପାକଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋତି।

''ତତ୍ର ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରେ ତଥାଗତଂ ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନଂ ସଂକିଲେସଂ ୱୋଦାନଂ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନଂ ସଂକିଲେସଂ ୱୋଦାନଂ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ୱିଦିତଂ, ତଥା ତଥା ତେସଂ ତଥାଗତୋ ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନଂ ସଂକିଲେସଂ ୱୋଦାନଂ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋତି।

''ତତ୍ର ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରେ ତଥାଗତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ୱିଦିତଂ, ତଥା ତଥା ତେସଂ ତଥାଗତୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋତି।

''ତତ୍ର ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରେ ତଥାଗତଂ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ

ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ୱିଦିତଂ, ତଥା ତଥା ତେସଂ ତଥାଗତୋ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋତି।

''ତତ୍ର ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରେ ତଥାଗତଂ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ୱିଦିତଂ, ତଥା ତଥା ତେସଂ ତଥାଗତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣେନ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋତି।

''ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯମ୍ପିଦଂ [ଯମିଦଂ (ସୀ। ପୀ।), ଯଦିଦଂ (କ।)] ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ତମ୍ପି ସମାହିତସ୍ସ ୱଦାମି ନୋ ଅସମାହିତସ୍ସ। ଯମ୍ପିଦଂ [ଯଦିଦଂ (କ।)] ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କମ୍ମସମାଦାନାନଂ ଠାନସୋ ହେତୁସୋ ୱିପାକଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ତମ୍ପି ସମାହିତସ୍ସ ୱଦାମି ନୋ ଅସମାହିତସ୍ସ। ଯମ୍ପିଦଂ [ଯଦିଦଂ (କ।)] ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନଂ ସଂକିଲେସଂ ୱୋଦାନଂ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ତମ୍ପି ସମାହିତସ୍ସ ୱଦାମି ନୋ ଅସମାହିତସ୍ସ। ଯମ୍ପିଦଂ [ଯଦିଦଂ (କ।)] ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ତମ୍ପି ସମାହିତସ୍ସ ୱଦାମି ନୋ ଅସମାହିତସ୍ସ। ଯମ୍ପିଦଂ [ଯଦିଦଂ (କ।)] ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ତମ୍ପି ସମାହିତସ୍ସ ୱଦାମି ନୋ ଅସମାହିତସ୍ସ। ଯମ୍ପିଦଂ [ଯଦିଦଂ (କ।)] ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ତମ୍ପି ସମାହିତସ୍ସ ୱଦାମି ନୋ ଅସମାହିତସ୍ସ। ଇତି ଖୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧି ମଗ୍ଗୋ, ଅସମାଧି କୁମ୍ମଗ୍ଗୋ''ତି। ଦସମଂ।

ମହାୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ। [ପଠମୋ (ସ୍ୟା। କ।)]

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସୋଣୋ ଫଗ୍ଗୁନୋ ଛଳଭିଜାତି, ଆସୱା ଦାରୁହତ୍ଥି ଚ;

ମଜ୍ଝେ ଞାଣଂ ନିବ୍ବେଧିକଂ, ସୀହନାଦୋତି ତେ ଦସାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅନାଗାମିଫଲସୁତ୍ତଂ

୬୫। ‘‘ଛ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବୋ ଅନାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ଛ? ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ, ଅହିରିକଂ, ଅନୋତ୍ତପ୍ପଂ, କୋସଜ୍ଜଂ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସଚ୍ଚଂ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞତଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବୋ ଅନାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ।

‘‘ଛ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବୋ ଅନାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ଛ? ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ, ଅହିରିକଂ, ଅନୋତ୍ତପ୍ପଂ, କୋସଜ୍ଜଂ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସଚ୍ଚଂ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞତଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବୋ ଅନାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକାତୁ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଅରହତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୬୬। ‘‘ଛ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ଛ? ଥିନଂ [ଥୀନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ମିଦ୍ଧଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ, ପମାଦଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ।

‘‘ଛ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ଛ? ଥିନଂ, ମିଦ୍ଧଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ, ପମାଦଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ମିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୬୭। ‘‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପାପମିତ୍ତୋ ପାପସହାଯୋ ପାପସମ୍ପୱଙ୍କୋ, ପାପମିତ୍ତେ [ପାପକେ ମିତ୍ତେ (କ।)] ସେୱମାନୋ ଭଜମାନୋ ପଯିରୁପାସମାନୋ, ତେସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନୋ ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସୀଲାନି ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସୀଲାନି ଅପରିପୂରେତ୍ୱା କାମରାଗଂ ୱା ରୂପରାଗଂ ୱା ଅରୂପରାଗଂ ୱା ପଜହିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣସହାଯୋ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କୋ, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ସେୱମାନୋ ଭଜମାନୋ ପଯିରୁପାସମାନୋ, ତେସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନୋ ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ସୀଲାନି ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସୀଲାନି ପରିପୂରେତ୍ୱା କାମରାଗଂ ୱା ରୂପରାଗଂ ୱା ଅରୂପରାଗଂ ୱା ପଜହିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ସଙ୍ଗଣିକାରାମସୁତ୍ତଂ

୬୮। ‘‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ସଙ୍ଗଣିକରତୋ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ଗଣାରାମୋ ଗଣରତୋ ଗଣାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ଏକୋ ପୱିୱେକେ ଅଭିରମିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଏକୋ ପୱିୱେକେ ଅନଭିରମନ୍ତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମାଧିଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସଂଯୋଜନାନି ପଜହିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହାଯ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ନ ସଙ୍ଗଣିକରତୋ ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ନ ଗଣାରାମୋ ନ ଗଣରତୋ ନ ଗଣାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ, ଏକୋ ପୱିୱେକେ ଅଭିରମିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଏକୋ ପୱିୱେକେ ଅଭିରମନ୍ତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମାଧିଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସମ୍ମାସମାଧିଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ସଂଯୋଜନାନି ପଜହିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘ସଂଯୋଜନାନି ପହାଯ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦେୱତାସୁତ୍ତଂ

୬୯। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଛଯିମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଛ? ସତ୍ଥୁଗାରୱତା, ଧମ୍ମଗାରୱତା, ସଙ୍ଘଗାରୱତା, ସିକ୍ଖାଗାରୱତା, ସୋୱଚସ୍ସତା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା – ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଛ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ ସା ଦେୱତା। ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ସା ଦେୱତା ‘‘ସମନୁଞ୍ଞୋ ମେ ସତ୍ଥା’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇମଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଛଯିମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଛ? ସତ୍ଥୁଗାରୱତା, ଧମ୍ମଗାରୱତା, ସଙ୍ଘଗାରୱତା, ସିକ୍ଖାଗାରୱତା, ସୋୱଚସ୍ସତା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା – ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଛ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’ତି। ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମି। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ଚ ସତ୍ଥୁଗାରୱୋ ହୋତି ସତ୍ଥୁଗାରୱତାଯ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ ସତ୍ଥୁଗାରୱା ତେ ଚ ସତ୍ଥୁଗାରୱତାଯ ସମାଦପେତି। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ଥୁଗାରୱା ତେସଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଅତ୍ତନା ଚ ଧମ୍ମଗାରୱୋ ହୋତି…ପେ… ସଙ୍ଘଗାରୱୋ ହୋତି… ସିକ୍ଖାଗାରୱୋ ହୋତି … ସୁୱଚୋ ହୋତି… କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାଯ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତା ତେ ଚ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାଯ ସମାଦପେତି। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତା ତେସଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ । ଇମସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମୀ’’ତି।

‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ସାରିପୁତ୍ତ! ସାଧୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଇମସ୍ସ ମଯା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାସି। ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ଚ ସତ୍ଥୁଗାରୱୋ ହୋତି ସତ୍ଥୁଗାରୱତାଯ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ ସତ୍ଥୁଗାରୱା ତେ ଚ ସତ୍ଥୁଗାରୱତାଯ ସମାଦପେତି। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ଥୁଗାରୱା ତେସଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଅତ୍ତନା ଚ ଧମ୍ମଗାରୱୋ ହୋତି…ପେ… ସଙ୍ଘଗାରୱୋ ହୋତି… ସିକ୍ଖାଗାରୱୋ ହୋତି… ସୁୱଚୋ ହୋତି… କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାଯ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତା ତେ ଚ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାଯ ସମାଦପେତି। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତା ତେସଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଇମସ୍ସ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ମଯା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ସମାଧିସୁତ୍ତଂ

୭୦। ‘‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ସନ୍ତେନ ସମାଧିନା ନ ପଣୀତେନ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଲଦ୍ଧେନ [ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଲଦ୍ଧେନ (ସୀ।)] ନ ଏକୋଦିଭାୱାଧିଗତେନ ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୱିସ୍ସତି – ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ଭୱିସ୍ସତି, ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ଭୱିସ୍ସତି…ପେ… ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ଉଭୋ ସଦ୍ଦେ ସୁଣିସ୍ସତି – ଦିବ୍ବେ ଚ ମାନୁସେ ଚ ଯେ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ଚା’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନିସ୍ସତି – ସରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସରାଗଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନିସ୍ସତି …ପେ… ୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରିସ୍ସତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ, ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସିସ୍ସତି…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି । ‘ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତେନ ସମାଧିନା ପଣୀତେନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଲଦ୍ଧେନ ଏକୋଦିଭାୱାଧିଗତେନ ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ

ପଚ୍ଚନୁଭୱିସ୍ସତି…ପେ… ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ଉଭୋ ସଦ୍ଦେ ସୁଣିସ୍ସତି – ଦିବ୍ବେ ଚ ମାନୁସେ ଚ ଯେ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ଚା’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନିସ୍ସତି – ସରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସରାଗଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନିସ୍ସତି…ପେ… ୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରିସ୍ସତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ, ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସିସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ, ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି । ‘ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସକ୍ଖିଭବ୍ବସୁତ୍ତଂ

୭୧। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିତୁଂ ସତି ସତି ଆଯତନେ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ‘ଇମେ ହାନଭାଗିଯା ଧମ୍ମା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ‘ଇମେ ଠିତିଭାଗିଯା ଧମ୍ମା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ‘ଇମେ ୱିସେସଭାଗିଯା ଧମ୍ମା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ‘ଇମେ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯା ଧମ୍ମା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ଚ ହୋତି, ଅସପ୍ପାଯକାରୀ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିତୁଂ ସତି ସତି ଆଯତନେ।

‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିତୁଂ ସତି ସତି ଆଯତନେ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ‘ଇମେ ହାନଭାଗିଯା ଧମ୍ମା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଇମେ ଠିତିଭାଗିଯା ଧମ୍ମା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଇମେ ୱିସେସଭାଗିଯା ଧମ୍ମା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଇମେ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯା ଧମ୍ମା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ଚ ହୋତି, ସପ୍ପାଯକାରୀ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିତୁଂ ସତି ସତି ଆଯତନେ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ବଲସୁତ୍ତଂ

୭୨। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ [ସମାଧିମ୍ହି (କ।)] ବଲତଂ ପାପୁଣିତୁଂ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ସମାଧିସ୍ସ ସମାପତ୍ତିକୁସଲୋ ହୋତି, ନ ସମାଧିସ୍ସ ଠିତିକୁସଲୋ ହୋତି, ନ ସମାଧିସ୍ସ [ନ ସମାଧିମ୍ହା (କ।) ଉପରିସତ୍ତକନିପାତେ ଦେୱତାୱଗ୍ଗେ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥପି ‘‘ସମାଧିସ୍ସ’’ଇଚ୍ଚେୱ ଦିସ୍ସତି] ୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଅସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ଚ ହୋତି, ଅସାତଚ୍ଚକାରୀ ଚ, ଅସପ୍ପାଯକାରୀ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ବଲତଂ ପାପୁଣିତୁଂ।

‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ବଲତଂ ପାପୁଣିତୁଂ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମାଧିସ୍ସ ସମାପତ୍ତିକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ଠିତିକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ଚ ହୋତି, ସାତଚ୍ଚକାରୀ ଚ, ସପ୍ପାଯକାରୀ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ବଲତଂ ପାପୁଣିତୁ’’ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମତଜ୍ଝାନସୁତ୍ତଂ

୭୩। ‘‘ଛ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ଛ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ, ବ୍ୟାପାଦଂ, ଥିନମିଦ୍ଧଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ। କାମେସୁ ଖୋ ପନସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ନ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ସୁଦିଟ୍ଠୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ।

‘‘ଛ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ଛ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ, ବ୍ୟାପାଦଂ, ଥିନମିଦ୍ଧଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ, କାମେସୁ ଖୋ ପନସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ନ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ସୁଦିଟ୍ଠୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁ’’ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯତଜ୍ଝାନସୁତ୍ତଂ

୭୪। ‘‘ଛ , ଭିକ୍ଖବେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ଛ? କାମୱିତକ୍କଂ, ବ୍ଯାପାଦୱିତକ୍କଂ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ, କାମସଞ୍ଞଂ, ବ୍ଯାପାଦସଞ୍ଞଂ, ୱିହିଂସାସଞ୍ଞଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଛ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ।

‘‘ଛ, ଭିକ୍ଖବେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ଛ? କାମୱିତକ୍କଂ, ବ୍ଯାପାଦୱିତକ୍କଂ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ, କାମସଞ୍ଞଂ, ବ୍ଯାପାଦସଞ୍ଞଂ, ୱିହିଂସାସଞ୍ଞଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଛ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁ’’ନ୍ତି। ଦସମଂ।

ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ। [ଦୁତିଯୋ (ସ୍ଯା। କ।)]

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅନାଗାମି ଅରହଂ ମିତ୍ତା, ସଙ୍ଗଣିକାରାମଦେୱତା;

ସମାଧି ସକ୍ଖିଭବ୍ବଂ ବଲଂ, ତଜ୍ଝାନା ଅପରେ ଦୁୱେତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ଅରହତ୍ତୱଗ୍ଗୋ

୧। ଦୁକ୍ଖସୁତ୍ତଂ

୭୫। ‘‘ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିହରତି ସୱିଘାତଂ ସଉପାଯାସଂ ସପରିଳାହଂ, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା। କତମେହି ଛହି? କାମୱିତକ୍କେନ, ବ୍ଯାପାଦୱିତକ୍କେନ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କେନ, କାମସଞ୍ଞାଯ, ବ୍ଯାପାଦସଞ୍ଞାଯ, ୱିହିଂସାସଞ୍ଞାଯ – ଇମେହି, ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିହରତି ସୱିଘାତଂ ସଉପାଯାସଂ ସପରିଳାହଂ, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା।

‘‘ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୁଖଂ ୱିହରତି ଅୱିଘାତଂ ଅନୁପାଯାସଂ ଅପରିଳାହଂ, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା। କତମେହି ଛହି? ନେକ୍ଖମ୍ମୱିତକ୍କେନ, ଅବ୍ଯାପାଦୱିତକ୍କେନ, ଅୱିହିଂସାୱିତକ୍କେନ, ନେକ୍ଖମ୍ମସଞ୍ଞାଯ, ଅବ୍ଯାପାଦସଞ୍ଞାଯ, ଅୱିହିଂସାସଞ୍ଞାଯ – ଇମେହି, ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୁଖଂ ୱିହରତି ଅୱିଘାତଂ ଅନୁପାଯାସଂ ଅପରିଳାହଂ, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଅରହତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୭୬। ‘‘ଛ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ଛ? ମାନଂ, ଓମାନଂ, ଅତିମାନଂ, ଅଧିମାନଂ, ଥମ୍ଭଂ, ଅତିନିପାତଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ।

‘‘ଛ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ଛ? ମାନଂ, ଓମାନଂ , ଅତିମାନଂ, ଅଧିମାନଂ, ଥମ୍ଭଂ, ଅତିନିପାତଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୭୭। ‘‘ଛ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ଛ? ମୁଟ୍ଠସ୍ସଚ୍ଚଂ, ଅସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତଂ, ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ, କୁହନଂ, ଲପନଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ।

‘‘ଛ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ଛ? ମୁଟ୍ଠସ୍ସଚ୍ଚଂ, ଅସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତଂ, ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ, କୁହନଂ, ଲପନଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକାତୁ’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ସୁଖସୋମନସ୍ସସୁତ୍ତଂ

୭୮। ‘‘ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୁଖସୋମନସ୍ସବହୁଲୋ ୱିହରତି, ଯୋନି ଚସ୍ସ ଆରଦ୍ଧା ହୋତି ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମାରାମୋ ହୋତି, ଭାୱନାରାମୋ ହୋତି, ପହାନାରାମୋ ହୋତି, ପୱିୱେକାରାମୋ ହୋତି , ଅବ୍ଯାପଜ୍ଝାରାମୋ ହୋତି, ନିପ୍ପପଞ୍ଚାରାମୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୁଖସୋମନସ୍ସବହୁଲୋ ୱିହରତି, ଯୋନି ଚସ୍ସ ଆରଦ୍ଧା ହୋତି ଆସୱାନଂ ଖଯାଯା’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅଧିଗମସୁତ୍ତଂ

୭୯। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ଅନଧିଗତଂ ୱା କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ, ଅଧିଗତଂ ୱା କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ଫାତିଂ କାତୁଂ

[ଫାତିକତ୍ତୁଂ (ସୀ।), ଫାତିକାତୁଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଆଯକୁସଲୋ ଚ ହୋତି, ନ ଅପାଯକୁସଲୋ ଚ ହୋତି, ନ ଉପାଯକୁସଲୋ ଚ ହୋତି, ଅନଧିଗତାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଧିଗମାଯ ନ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି, ଅଧିଗତେ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନ ଆରକ୍ଖତି [ସାରକ୍ଖତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ)], ସାତଚ୍ଚକିରିଯାଯ ନ ସମ୍ପାଦେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ଅନଧିଗତଂ ୱା କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ, ଅଧିଗତଂ ୱା କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ଫାତିଂ କାତୁଂ।

''ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ଅନଧିଗତଂ ୱା କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ, ଅଧିଗତଂ ୱା କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ଫାତିଂ କାତୁଂ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆଯକୁସଲୋ ଚ ହୋତି, ଅପାଯକୁସଲୋ ଚ ହୋତି, ଉପାଯକୁସଲୋ ଚ ହୋତି, ଅନଧିଗତାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଧିଗମାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି, ଅଧିଗତେ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଆରକ୍ଖତି, ସାତଚ୍ଚକିରିଯାଯ ସମ୍ପାଦେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ଅନଧିଗତଂ ୱା କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ, ଅଧିଗତଂ ୱା କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ଫାତିଂ କାତୁ''ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ମହନ୍ତତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୮୦। ''ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନଚିରସ୍ସେୱ ମହନ୍ତତ୍ତଂ [ମହତ୍ତଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ୱେପୁଲ୍ଲତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି ଧମ୍ମେସୁ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆଲୋକବହୁଲୋ ଚ ହୋତି ଯୋଗବହୁଲୋ ଚ ୱେଦବହୁଲୋ ଚ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ଚ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ ଚ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଉତ୍ତରି ଚ ପତାରେତି [ପକରୋତି (କ।)]। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନଚିରସ୍ସେୱ ମହନ୍ତତ୍ତଂ ୱେପୁଲ୍ଲତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି ଧମ୍ମେସୂ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଠମନିରଯସୁତ୍ତଂ

୮୧। ''ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଛହି? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ପାପିଚ୍ଛୋ ଚ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

''ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଛହି? ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି , କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ଚ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିଯନିରଯସୁତ୍ତଂ

୮୨। ''ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଛହି [ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ପିସୁଣୱାଚା ହୋତି, ଫରୁସୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ହୋତି, (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।) ଏୱଂ ସୁକ୍କପକ୍ଖେପି]? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି [ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ପିସୁଣୱାଚା ହୋତି, ଫରୁସୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ହୋତି, (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।) ଏୱଂ ସୁକ୍କପକ୍ଖେପି], ଲୁଦ୍ଧୋ ଚ, ପଗବ୍ଭୋ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

''ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଛହି? ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଲୁଦ୍ଧୋ ଚ, ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋ ଚ। ଇମେହି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଅଗ୍ଗଧମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୮୩। ''ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ଅଗ୍ଗଂ ଧମ୍ମଂ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, କୁସୀତୋ ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି, କାଯେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ସାପେକ୍ଖୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ଅଗ୍ଗଂ ଧମ୍ମଂ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ।

‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ଅଗ୍ଗଂ ଧମ୍ମଂ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ହିରିମା ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି, କାୟେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ଅନପେକ୍ଖୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ଅଗ୍ଗଂ ଧମ୍ମଂ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁ’’ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ରତ୍ତିଦିୱସସୁତ୍ତଂ

୮୪। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୟା ରତ୍ତି ୱା ଦିୱସୋ ୱା ଆଗଚ୍ଛତି ହାନିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ନୋ ୱୁଦ୍ଧି। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ମହିଚ୍ଛୋ ହୋତି, ୱିଘାତୱା, ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ, ଇତରୀତରଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି, କୁସୀତୋ ହୋତି, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୟା ରତ୍ତି ୱା ଦିୱସୋ ୱା ଆଗଚ୍ଛତି ହାନିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ନୋ ୱୁଦ୍ଧି।

‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୟା ରତ୍ତି ୱା ଦିୱସୋ ୱା ଆଗଚ୍ଛତି ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ନୋ ପରିହାନି। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ମହିଚ୍ଛୋ ହୋତି, ଅୱିଘାତୱା, ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ, ଇତରୀତରଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ, ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସୀଲୱା ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ହୋତି, ସତିମା ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୟା ରତ୍ତି ୱା ଦିୱସୋ ୱା ଆଗଚ୍ଛତି ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା , କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ନୋ ପରିହାନୀ’’ତି। ଦସମଂ।

ଅରହତ୍ତୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ। [ତତିୟୋ (ସ୍ୟା। କ।)]

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦୁକ୍ଖଂ ଅରହତ୍ତଂ ଉତ୍ତରି ଚ, ସୁଖଂ ଅଧିଗମେନ ଚ;

ମହନ୍ତତ୍ତଂ ଦ୍ୱୟଂ ନିରୟେ [ମହତ୍ତଦ୍ୱୟନିରୟେ (ସ୍ୟା।)], ଅଗ୍ଗଧମ୍ମଞ୍ଚ ରତ୍ତିୟୋତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୯। ସୀତିୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୀତିଭାୱସୁତ୍ତଂ

୮୫। ‘‘ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେହି ଛହି [ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୬୪ ଆଦଯୋ ୱିତ୍ଥାରୋ]? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସିତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନ ସମ୍ପହଂସେତି, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକୋ ଚ ହୋତି, ସକ୍କାଯାଭିରତୋ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ।

‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସିତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସେତି, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକୋ ଚ ହୋତି, ନିବ୍ବାନାଭିରତୋ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ସଚ୍ଛିକାତୁ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଆୱରଣସୁତ୍ତଂ

୮୬। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ଛହି ? କମ୍ମାୱରଣତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, କିଲେସାୱରଣତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ୱିପାକାୱରଣତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଚ ହୋତି, ଅଚ୍ଛନ୍ଦିକୋ ଚ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ।

‘‘ଛହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ଛହି? ନ କମ୍ମାୱରଣତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ନ କିଲେସାୱରଣତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ନ ୱିପାକାୱରଣତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ସଦ୍ଧୋ ଚ ହୋତି, ଛନ୍ଦିକୋ ଚ, ପଞ୍ଞୱା ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ୱୋରୋପିତସୁତ୍ତଂ

୮୭। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ଛହି? ମାତା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତା ହୋତି, ପିତା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତୋ ହୋତି, ଅରହଂ [ଅରହା (ସ୍ୟା। କଂ।), ଅରହନ୍ତୋ (କ।)] ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତୋ ହୋତି, ତଥାଗତସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତେନ ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପାଦିତଂ ହୋତି, ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି ଜଳଓ ଏଳଅମୂଗୋ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ।

‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ଛହି? ନ ମାତା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତା ହୋତି, ନ ପିତା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତୋ ହୋତି, ନ ଅରହଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତୋ ହୋତି, ନ ତଥାଗତସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତେନ ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପାଦିତଂ ହୋତି, ନ ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଅଜଳଓ ଅନେଳଅମୂଗୋ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତ’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ସୁସ୍ସୂସତିସୁତ୍ତଂ

୮୮। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ଛହି?

ତଥାଗତପ୍ପଵେଦିତେ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଦେସିଯମାନେ ନ ସୁସ୍ସୂସତି, ନ ସୋତଂ ଓଦହତି, ନ ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି [ଉପଟ୍ଠପେତି (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)], ଅନତ୍ଥଂ ଗଣ୍ହାତି, ଅତ୍ଥଂ ରିଞ୍ଚତି, ଅନନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ।

''ଛହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ଛହି? ତଥାଗତପ୍ପଵେଦିତେ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଦେସିଯମାନେ ସୁସ୍ସୂସତି, ସୋତଂ ଓଦହତି, ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି, ଅତ୍ଥଂ ଗଣ୍ହାତି, ଅନତ୍ଥଂ ରିଞ୍ଚତି, ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତ''ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅପ୍ପହାଯସୁତ୍ତଂ

୮୯। ''ଛ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ଛ? ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଂ, ଵିଚିକିଚ୍ଛଂ, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସଂ, ଅପାଯଗମନୀଯଂ ରାଗଂ, ଅପାଯଗମନୀଯଂ ଦୋସଂ, ଅପାଯଗମନୀଯଂ ମୋହଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ।

''ଛ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ଛ? ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଂ, ଵିଚିକିଚ୍ଛଂ, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସଂ, ଅପାଯଗମନୀଯଂ ରାଗଂ, ଅପାଯଗମନୀଯଂ ଦୋସଂ, ଅପାଯଗମନୀଯଂ ମୋହଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦଂ ସଚ୍ଛିକାତୁ''ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପହୀନସୁତ୍ତଂ

୯୦। ''ଛଯିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପହୀନା। କତମେ ଛ? ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି, ଵିଚିକିଚ୍ଛା, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ରାଗୋ, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ଦୋସୋ, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ମୋହୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଧମ୍ମା ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପହୀନା''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଅଭବ୍ବସୁତ୍ତଂ

୯୧। ''ଛ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେ ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ । କତମେ ଛ? ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଂ, ଵିଚିକିଚ୍ଛଂ, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସଂ, ଅପାଯଗମନୀଯଂ ରାଗଂ, ଅପାଯଗମନୀଯଂ ଦୋସଂ, ଅପାଯଗମନୀଯଂ ମୋହଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଧମ୍ମେ ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉପ୍ପାଦେତୁ''ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ପଠମଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନସୁତ୍ତଂ

୯୨। ''ଛଯିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନାନି। କତମାନି ଛ? ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସତ୍ଥରି ଅଗାରଵୋ ଵିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରଵୋ ଵିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରଵୋ ଵିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରଵୋ ଵିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନାଗମନୀଯଂ ଵତ୍ଥୁଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତୁଂ, ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଭଵଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନାନୀ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଦୁତିଯଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନସୁତ୍ତଂ

୯୩। ''ଛଯିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନାନି। କତମାନି ଛ? ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କଞ୍ଚି [କିଞ୍ଚି (କ।) ଵିଭ। ୮୦୯; ମ। ନି। ୩।୧୨୭] ସଙ୍ଖାରଂ ନିଚ୍ଚତୋ ଉପଗନ୍ତୁଂ, ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରଂ ସୁଖତୋ ଉପଗନ୍ତୁଂ, ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ଅତ୍ତତୋ ଉପଗନ୍ତୁଂ, ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆନନ୍ତରିଯଂ କମ୍ମଂ [ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମଂ (ସୀ।), ଅନନ୍ତରିଯକମ୍ମଂ (ସ୍ଯା। ପୀ।) ଅ। ନି। ୪।୧୬୨ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] କାତୁଂ, ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କୋତୂହଲମଙ୍ଗଲେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତୁଂ , ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯଂ ଗଵେସିତୁଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନାନୀ''ତି। ନଵମଂ।

১০। ততিযঅভব্বট্ঠানসুত্তং

৯৪। ''ছযিমানি, ভিক্খবে, অভব্বট্ঠানানি। কতমানি ছ? অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো মাতরং জীবিতা বোরোপেতুং, অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো পিতরং জীবিতা বোরোপেতুং, অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো অরহন্তং জীবিতা বোরোপেতুং, অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো তথাগতস্স দুট্ঠেন চিত্তেন লোহিতং উপ্পাদেতুং, অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো সঙ্ঘং ভিন্দিতুং, অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো অঞ্ঞং সত্থারং উদ্দিসিতুং। ইমানি খো, ভিক্খবে, ছ অভব্বট্ঠানানী''তি। দসমং।

১১। চতুত্থঅভব্বট্ঠানসুত্তং

৯৫। ''ছযিমানি , ভিক্খবে, অভব্বট্ঠানানি। কতমানি ছ? অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো সযংকতং সুখদুক্খং পচ্চাগন্তুং, অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো পরংকতং [পরকতং (সী। স্যা।)] সুখদুক্খং পচ্চাগন্তুং, অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো সযংকতঞ্চ পরংকতঞ্চ সুখদুক্খং পচ্চাগন্তুং, অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো অসযংকারং অধিচ্চসমুপ্পন্নং সুখদুক্খং পচ্চাগন্তুং, অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো অপরংকারং অধিচ্চসমুপ্পন্নং সুখদুক্খং পচ্চাগন্তুং, অভব্বো দিট্ঠিসম্পন্নো পুগ্গলো অসযংকারঞ্চ অপরংকারঞ্চ অধিচ্চসমুপ্পন্নং সুখদুক্খং পচ্চাগন্তুং। তং কিস্স হেতু? তথা হিস্স, ভিক্খবে, দিট্ঠিসম্পন্নস্স পুগ্গলস্স হেতু চ সুদিট্ঠো হেতুসমুপ্পন্না চ ধম্মা। ইমানি খো, ভিক্খবে, ছ অভব্বট্ঠানানী''তি। একাদসমং।

সীতিবগ্গো নবমো। [চতুত্থো (স্যা। ক।)]

তস্সুদ্দানং –

সীতিভাবং আবরণং, বোরোপিতা সুস্সূসতি;

অপ্পহায পহীনাভব্বো, তট্ঠানা চতুরোপি চাতি।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୦। ଆନିସଂସୱଗ୍ଗୋ

୧। ପାତୁଭାୱସୁତ୍ତଂ

୯୬। ‘‘ଛନ୍ନଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେସଂ ଛନ୍ନଂ? ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତସ୍ସ ଧମ୍ମୱିନଯସ୍ସ ଦେସେତା ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଅରିଯାଯତନେ ପଚ୍ଚାଜାତି ଦୁଲ୍ଲଭା [ପଚ୍ଚାଜାତୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ (ସ୍ୟା।)] ଲୋକସ୍ମିଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅୱେକଲ୍ଲତା ଦୁଲ୍ଲଭା ଲୋକସ୍ମିଂ, ଅଜଳଅତା ଅନେଳଅମୂଗତା ଦୁଲ୍ଲଭା ଲୋକସ୍ମିଂ, କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଛନ୍ଦୋ [କୁସଲଧମ୍ମଚ୍ଛନ୍ଦୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛନ୍ନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଆନିସଂସସୁତ୍ତଂ

୯୭। ‘‘ଛଯିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। କତମେ ଛ? ସଦ୍ଧମ୍ମନିଯତୋ ହୋତି, ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ ହୋତି, ପରିଯନ୍ତକତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଂ ହୋତି [ଦୁକ୍ଖଂ ନ ହୋତି (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)], ଅସାଧାରଣେନ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ହେତୁ ଚସ୍ସ ସୁଦିଟ୍ଠୋ, ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା ଚ ଧମ୍ମା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଆନିସଂସା ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଅନିଚ୍ଚସୁତ୍ତଂ

୯୮। ‘‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ଅସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଅନୋକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ [ଅରହତ୍ତଫଲଂ (କ।) ପଟି। ମ। ୩।୩୬] ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେ [ସବ୍ବସଙ୍ଖାରଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଅନିଚ୍ଚତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଦୁକ୍ଖସୁତ୍ତଂ

୯୯। ‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରଂ ସୁଖତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ…ପେ… ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେ ଦୁକ୍ଖତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ…ପେ… ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି’’। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅନତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୦୦। ‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ…ପେ… ସବ୍ବଧମ୍ମେ [ସବ୍ବଧମ୍ମଂ (ସୀ। ପୀ।), କିଞ୍ଚିଧମ୍ମଂ (କ।) ପଟି। ମ। ୩।୩୬] ଅନତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ…ପେ… ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି’’। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ନିବ୍ବାନସୁତ୍ତଂ

୧୦୧। ‘‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନିବ୍ବାନଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ଅସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ‘ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଅନୋକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

'''ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନିବ୍ବାନଂ ସୁଖତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। 'ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀ'ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। 'ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀ'ତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଅନୱତ୍ଥିତସୁତ୍ତଂ

୧୦୨। ''ଛ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନୋଧିଂ କରିତ୍ୱା ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୁଂ। କତମେ ଛ? 'ସବ୍ବସଙ୍ଖାରା ଚ ମେ ଅନୱତ୍ଥିତା [ଅନୱଟ୍ଠିତତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଖାଯିସ୍ସନ୍ତି, ସବ୍ବଲୋକେ ଚ ମେ ମନୋ ନାଭିରମିସ୍ସତି [ନ ରମିସ୍ସତି (କ।)], ସବ୍ବଲୋକା ଚ ମେ ମନୋ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସତି, ନିବ୍ବାନପୋଣଞ୍ଚ ମେ ମାନସଂ ଭୱିସ୍ସତି, ସଂଯୋଜନା ଚ ମେ ପହାନଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି [ଗଚ୍ଛନ୍ତି (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)], ପରମେନ ଚ ସାମଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ'ତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଆନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନୋଧିଂ କରିତ୍ୱା ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୁ''ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକସୁତ୍ତଂ

୧୦୩। ''ଛ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନୋଧିଂ କରିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୁଂ। କତମେ ଛ? 'ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଚ ମେ ନିବ୍ବିଦସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଭୱିସ୍ସତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକେ ୱଧକେ। ସବ୍ବଲୋକା ଚ ମେ ମନୋ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସତି, ନିବ୍ବାନେ ଚ ସନ୍ତଦସ୍ସାୱୀ ଭୱିସ୍ସାମି, ଅନୁସଯା ଚ ମେ ସମୁଗ୍ଘାତଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି [ଗଚ୍ଛନ୍ତି (ପୀ। କ।)], କିଚ୍ଚକାରୀ ଚ ଭୱିସ୍ସାମି, ସତ୍ଥା ଚ ମେ ପରିଚିଣ୍ଣୋ ଭୱିସ୍ସତି ମେତ୍ତାୱତାଯା'ତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଆନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନୋଧିଂ କରିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୁ''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଅତମ୍ମଯସୁତ୍ତଂ

୧୦୪। ''ଛ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଅନୋଧିଂ କରିତ୍ୱା ଅନତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୁଂ। କତମେ ଛ? ସବ୍ବଲୋକେ ଚ ଅତମ୍ମଯୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଅହଙ୍କାରା ଚ ମେ ଉପରୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି, ମମଙ୍କାରା ଚ ମେ ଉପରୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି, ଅସାଧାରଣେନ ଚ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ହେତୁ ଚ ମେ ସୁଦିଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତି, ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା ଚ ଧମ୍ମା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଆନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଅନୋଧିଂ କରିତ୍ୱା ଅନତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୁ''ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଭୱସୁତ୍ତଂ

୧୦୫। ''ତଯୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱା ପହାତବ୍ବା, ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। କତମେ ତଯୋ ଭୱା ପହାତବ୍ବା? କାମଭୱୋ, ରୂପଭୱୋ, ଅରୂପଭୱୋ – ଇମେ ତଯୋ ଭୱା ପହାତବ୍ବା। କତମାସୁ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ? ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାଯ, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖାଯ, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖାଯ – ଇମାସୁ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇମେ ତଯୋ ଭୱା ପହୀନା ହୋନ୍ତି, ଇମାସୁ ଚ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ସିକ୍ଖିତସିକ୍ଖୋ ହୋତି – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛି ତଣ୍ହଂ, ୱିୱତ୍ତଯି ସଂଯୋଜନଂ, ସମ୍ମା ମାନାଭିସମଯା ଅନ୍ତମକାସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା''ତି। ଦସମଂ।

୧୧। ତଣ୍ହାସୁତ୍ତଂ

୧୦୬। ''ତିସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଣ୍ହା ପହାତବ୍ବା, ତଯୋ ଚ ମାନା। କତମା ତିସ୍ସୋ ତଣ୍ହା ପହାତବ୍ବା? କାମତଣ୍ହା, ଭୱତଣ୍ହା, ୱିଭୱତଣ୍ହା – ଇମା ତିସ୍ସୋ ତଣ୍ହା ପହାତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ ମାନା ପହାତବ୍ବା? ମାନୋ, ଓମାନୋ, ଅତିମାନୋ – ଇମେ ତଯୋ ମାନା ପହାତବ୍ବା। ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇମା ତିସ୍ସୋ ତଣ୍ହା ପହୀନା ହୋନ୍ତି, ଇମେ ଚ ତଯୋ ମାନା; ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛି ତଣ୍ହଂ, ୱିୱତ୍ତଯି ସଂଯୋଜନଂ, ସମ୍ମା ମାନାଭିସମଯା ଅନ୍ତମକାସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା''ତି। ଏକାଦସମଂ।

ଆନିସଂସୱଗ୍ଗୋ ଦସମୋ। [ପଞ୍ଚମୋ (ସ୍ୟା। କ।)]

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପାତୁଭାୱୋ ଆନିସଂସୋ, ଅନିଚ୍ଚଦୁକ୍ଖଅନତ୍ତତୋ;

ନିବ୍ବାନଂ ଅନୱତ୍ଥି, ଉକ୍ଖିତ୍ତାସି ଅତମ୍ମଯୋ;

ଭୱା ତଣ୍ହାଯେକା ଦସାତି।

ଦୁତିଯପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୧। ତିକଓଗ୍ଗୋ

୧। ରାଗସୁତ୍ତଂ

୧୦୭। ‘‘ତଯୋମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ତଯୋ? ରାଗୋ, ଦୋସୋ, ମୋହୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? ରାଗସ୍ସ ପହାନାଯ ଅସୁଭା ଭାଵେତବ୍ବା, ଦୋସସ୍ସ ପହାନାଯ ମେତ୍ତା ଭାଵେତବ୍ବା, ମୋହସ୍ସ ପହାନାଯ ପଞ୍ଞା ଭାଵେତବ୍ବା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୧୦୮। ‘‘ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ତଯୋ? କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଵଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? କାଯଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପହାନାଯ କାଯସୁଚରିତଂ ଭାଵେତବ୍ବଂ, ଵଚୀଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପହାନାଯ ଵଚୀସୁଚରିତଂ ଭାଵେତବ୍ବଂ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପହାନାଯ ମନୋସୁଚରିତଂ ଭାଵେତବ୍ବଂ। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଵିତକ୍କସୁତ୍ତଂ

୧୦୯। ‘‘ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ତଯୋ? କାମଵିତକ୍କୋ, ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କୋ, ଵିହିଂସାଵିତକ୍କୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? କାମଵିତକ୍କସ୍ସ ପହାନାଯ ନେକ୍ଖମ୍ମଵିତକ୍କୋ ଭାଵେତବ୍ବୋ, ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କସ୍ସ ପହାନାଯ ଅବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କୋ ଭାଵେତବ୍ବୋ, ଵିହିଂସାଵିତକ୍କସ୍ସ ପହାନାଯ ଅଵିହିଂସାଵିତକ୍କୋ ଭାଵେତବ୍ବୋ। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ସଞ୍ଞାସୁତ୍ତଂ

୧୧୦। ‘‘ତଯୋମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ତଯୋ? କାମସଞ୍ଞା, ବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା, ଵିହିଂସାସଞ୍ଞା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? କାମସଞ୍ଞାଯ ପହାନାଯ ନେକ୍ଖମ୍ମସଞ୍ଞା ଭାଵେତବ୍ବା, ବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞାଯ ପହାନାଯ ଅବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା ଭାଵେତବ୍ବା, ଵିହିଂସାସଞ୍ଞାଯ ପହାନାଯ ଅଵିହିଂସାସଞ୍ଞା ଭାଵେତବ୍ବା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଧାତୁସୁତ୍ତଂ

୧୧୧। ‘‘ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ତଯୋ? କାମଧାତୁ, ବ୍ୟାପାଦଧାତୁ, ଵିହିଂସାଧାତୁ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? କାମଧାତୁଯା ପହାନାଯ ନେକ୍ଖମ୍ମଧାତୁ ଭାଵେତବ୍ବା, ବ୍ୟାପାଦଧାତୁଯା ପହାନାଯ ଅବ୍ୟାପାଦଧାତୁ ଭାଵେତବ୍ବା, ଵିହିଂସାଧାତୁଯା ପହାନାଯ ଅଵିହିଂସାଧାତୁ ଭାଵେତବ୍ବା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅସ୍ସାଦସୁତ୍ତଂ

୧୧୨। ‘‘ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ତଯୋ? ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠି, ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା। ଇମେସଂ ଖୋ , ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠିଯା ପହାନାଯ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା ଭାଵେତବ୍ବା, ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା ପହାନାଯ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା ଭାଵେତବ୍ବା, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ପହାନାଯ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଭାଵେତବ୍ବା । ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଇମେ

ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଅରତିସୁତ୍ତଂ

୧୧୩। ‘‘ତଯୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ତଯୋ? ଅରତି, ୱିହିଂସା [ୱିହେସା (କ।)], ଅଧମ୍ମଚରିଯା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? ଅରତିଯା ପହାନାଯ ମୁଦିତା ଭାୱେତବ୍ବା, ୱିହିଂସାଯ ପହାନାଯ ଅୱିହିଂସା ଭାୱେତବ୍ବା, ଅଧମ୍ମଚରିଯାଯ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଚରିଯା ଭାୱେତବ୍ବା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସନ୍ତୁଟ୍ଠିତାସୁତ୍ତଂ

୧୧୪। ‘‘ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ତଯୋ? ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା, ଅସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ, ମହିଚ୍ଛତା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିତାଯ ପହାନାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା ଭାୱେତବ୍ବା, ଅସମ୍ପଜଞ୍ଞସ୍ସ ପହାନାଯ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ, ମହିଚ୍ଛତାଯ ପହାନାଯ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତା ଭାୱେତବ୍ବା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଦୋୱଚସ୍ସତାସୁତ୍ତଂ

୧୧୫। ‘‘ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ତଯୋ? ଦୋୱଚସ୍ସତା, ପାପମିତ୍ତତା, ଚେତସୋ ୱିକ୍ଖେପୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? ଦୋୱଚସ୍ସତାଯ ପହାନାଯ ସୋୱଚସ୍ସତା ଭାୱେତବ୍ବା, ପାପମିତ୍ତତାଯ ପହାନାଯ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା ଭାୱେତବ୍ବା, ଚେତସୋ ୱିକ୍ଖେପସ୍ସ ପହାନାଯ ଆନାପାନସ୍ସତି ଭାୱେତବ୍ବା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସୁତ୍ତଂ

୧୧୬। ‘‘ତଯୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ତଯୋ? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ଅସଂୱରୋ, ପମାଦୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ଧମ୍ମା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପହାନାଯ ସମଥୋ ଭାୱେତବ୍ବୋ, ଅସଂୱରସ୍ସ ପହାନାଯ ସଂୱରୋ ଭାୱେତବ୍ବୋ, ପମାଦସ୍ସ ପହାନାଯ ଅପ୍ପମାଦୋ ଭାୱେତବ୍ବୋ। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି। ଦସମଂ।

ତିକୱଗ୍ଗୋ ଏକାଦସମୋ। [ପଠମୋ (ସ୍ୟା।)]

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ରାଗଦୁଚ୍ଚରିତୱିତକ୍କ, ସଞ୍ଞା ଧାତୂତି ୱୁଚ୍ଚତି;

ଅସ୍ସାଦଅରତିତୁଟ୍ଠି, ଦୁୱେ ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ୱଗ୍ଗୋତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୨। ସାମଞ୍ଞବଗ୍ଗୋ

୧। କାଯାନୁପସ୍ସୀସୁତ୍ତଂ

୧୧୭। ‘‘ଛ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବୋ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ଛ? କମ୍ମାରାମତଂ, ଭସ୍ସାରାମତଂ, ନିଦ୍ଦାରାମତଂ, ସଙ୍ଗଣିକାରାମତଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତଂ, ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବୋ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରିତୁଂ।

‘‘ଛ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବୋ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ଛ? କମ୍ମାରାମତଂ, ଭସ୍ସାରାମତଂ, ନିଦ୍ଦାରାମତଂ, ସଙ୍ଗଣିକାରାମତଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତଂ, ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବୋ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରିତୁ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀସୁତ୍ତଂ

୧୧୮। ‘‘ଛ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କାଯେ…ପେ… ବହିଦ୍ଧା କାଯେ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା କାଯେ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱେଦନାସୁ…ପେ… ବହିଦ୍ଧା ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚିତ୍ତେ…ପେ… ବହିଦ୍ଧା ଚିତ୍ତେ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ଚିତ୍ତେ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଧମ୍ମେସୁ…ପେ… ବହିଦ୍ଧା ଧମ୍ମେସୁ…ପେ… ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ଛ? କମ୍ମାରାମତଂ, ଭସ୍ସାରାମତଂ, ନିଦ୍ଦାରାମତଂ, ସଙ୍ଗଣିକାରାମତଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତଂ , ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରିତୁ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତପୁସ୍ସସୁତ୍ତଂ

୧୧୯। ‘‘ଛହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତପୁସ୍ସୋ [ତପସ୍ସୋ (ପୀ।) ଅ। ନି। ୧।୨୪୮] ଗହପତି ତଥାଗତେ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ଅମତଦ୍ଦସୋ ଅମତଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଇରିଯତି। କତମେହି ଛହି? ବୁଦ୍ଧେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ, ଧମ୍ମେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ, ସଙ୍ଘେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ, ଅରିଯେନ ସୀଲେନ, ଅରିଯେନ ଞାଣେନ, ଅରିଯାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତପୁସ୍ସୋ ଗହପତି ତଥାଗତେ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ଅମତଦ୍ଦସୋ ଅମତଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଇରିଯତୀ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪-୨୩। ଭଲ୍ଲିକାଦିସୁତ୍ତାନି

୧୨୦-୧୩୯। ‘‘ଛହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭଲ୍ଲିକୋ ଗହପତି…ପେ… ସୁଦତ୍ତୋ ଗହପତି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ… ଚିତ୍ତୋ ଗହପତି ମଚ୍ଛିକାସଣ୍ଡିକୋ… ହତ୍ଥକୋ ଆଳଵକୋ… ମହାନାମୋ ସକ୍କୋ… ଉଗ୍ଗୋ ଗହପତି ୱେସାଲିକୋ… ଉଗ୍ଗତୋ ଗହପତି… ସୂରମ୍ବଟ୍ଠୋ [ସୂରୋ ଅମ୍ବଟ୍ଠୋ (କ।)] … ଜୀୱକୋ କୋମାରଭଚ୍ଚୋ… ନକୁଲପିତା ଗହପତି… ତୱକଣ୍ଣିକୋ ଗହପତି… ପୂରଣୋ ଗହପତି… ଇସିଦତ୍ତୋ ଗହପତି… ସନ୍ଧାନୋ [ସନ୍ତାନୋ (କ।)] ଗହପତି… ୱିଚଯୋ [ୱିଜଯୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଗହପତି… ୱିଜଯମାହିକୋ [ୱଜ୍ଜିଯମହିତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଗହପତି… ମେଣ୍ଡକୋ ଗହପତି … ୱାସେଟ୍ଠୋ ଉପାସକୋ… ଅରିଟ୍ଠୋ ଉପାସକୋ… ସାରଗ୍ଗୋ [ସାଦତ୍ତୋ (ସ୍ୟା।)] ଉପାସକୋ ତଥାଗତେ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ଅମତଦ୍ଦସୋ ଅମତଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଇରିଯତି। କତମେହି ଛହି? ବୁଦ୍ଧେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ, ଧମ୍ମେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ, ସଙ୍ଘେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ, ଅରିଯେନ ସୀଲେନ, ଅରିଯେନ ଞାଣେନ, ଅରିଯାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସାରଗ୍ଗୋ ଉପାସକୋ ତଥାଗତେ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ଅମତଦ୍ଦସୋ ଅମତଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଇରିଯତୀ’’ତି। ତେୱୀସତିମଂ।

ସାମଞ୍ଞବଗ୍ଗୋ ଦ୍ୱାଦସମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୩। ରାଗପେଯ୍ୟାଲଂ

୧୪୦। ‘‘ରାଗସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ଛ? ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିଯଂ , ସୱନାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଲାଭାନୁତ୍ତରିଯଂ, ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିଯଂ, ପାରିଚରିଯାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିଯଂ। ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୧୪୧। ‘‘ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ଛ? ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତି, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତି, ସୀଲାନୁସ୍ସତି, ଚାଗାନୁସ୍ସତି, ଦେୱତାନୁସ୍ସତି। ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୧୪୨। ‘‘ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ଛ? ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ୱିରାଗସଞ୍ଞା, ନିରୋଧସଞ୍ଞା। ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୧୪୩-୧୬୯। ‘‘ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିଞ୍ଞାଯ…ପେ… ପରିକ୍ଖଯାଯ… ପହାନାଯ… ଖଯାଯ… ୱଯାଯ… ୱିରାଗାଯ… ନିରୋଧାଯ… ଚାଗାଯ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’।

୧୭୦-୬୪୯। ‘‘ଦୋସସ୍ସ…ପେ… ମୋହସ୍ସ… କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ… ସାରମ୍ଭସ୍ସ… ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ… ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାଯ…ପେ… ପରିଞ୍ଞାଯ… ପରିକ୍ଖଯାଯ… ପହନାଯ… ଖଯାଯ… ୱଯାଯ… ୱିରାଗାଯ… ନିରୋଧାଯ… ଚାଗାଯ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ରାଗପେଯ୍ୟାଲଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଛକ୍କନିପାତପାଳି ନିଟ୍ଠିତା।